

Toetab Euroopa Liit

Eesti üliõpilaskonna uuringu kokkuvõte

ÜLIÕPILASTE SOTSIAALMAJANDUSLIK OLUKORD 2005/2006

Tartu 2007

*Suured tänud Katriinile, Marisele ja Marja-Liisale
lõputute jõupingutuste eest ning kogu EÜL-i meeskonnale,
ilma kelleta poleks see uuring kunagi teoks saanud.*

*Uuringu tellija: MTÜ Eesti Üliõpilaskondade Liit
Andmete kogumine ja sisetamine: Uuringukeskus Klaster
Analüüs: Veiko Paalandi ja Maarja Lühiste
Trükise koostaja: Maarja Lühiste
Küljendus ja kujundus: AS B2
Trükk: AS B2*

SISUKORD

Eessõna	
Sissejuhatus	
Uuringutulemuste kokkuvõte	6
1. Metoodika ja valimi kirjeldus	8
Uuringu kaks ankeeti	8
Valim	9
Vastajate värbamine	10
Vastuste laekumine	11
Andmete kaalumine	12
Andmete usaldusväärsus	14
Usalduspiirid	14
2. Tulemused	16
2.1. ESF-I ANKEET	16
2.1.1. Nõustamine	16
Senine nõustamisvajadus ja vajadused tulevikus	16
Tudengite poolt nimetatud nõustamisvajadused	23
Inimesed, kelle poole probleemidega pöörduks	23
Nõustamisteenuste kättesaadavus	25
Rahulolu nõustamisega	26
2.1.2. Praktika	26
Praktika olemasolu õppekavas	26
Õpingute perioodil praktilal käimine	26
Praktika olulisus	27
Praktika soovitatav kestvus	29
Praktika läbiviimiseks sobiva koha leidmine	31
Praktika eest tasu saamise olulisus	31
Peamine probleem seoses praktikaga	33
2.1.3. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine	37
Taotluse esitamine varasemate õpingute arvestamiseks	37
Taotletu ülekandmine	38
Rahulolu taotlusele saadud vastusega	39
Taotlusele saadud vastusega rahulolematuse põhjused	40
Töökogemuse olemasolu õpingutega lähedases valdkonnas	40
Taotluse esitamine töökogemuse arvestamiseks	41
Rahulolu töökogemuse arvestamiseks esitatud taotluse vastusega	42
Väited VÕTA kohta kõrgkoolis õppekava täitmisel	42
2.2. EÜL-I ANKEET	45
2.2.1. Õpingud ja motivatsioon	45
Eelnev kutseharidus ja töökogemus	45
Osakoormusega õppes õppimine ja kaugõppes õppimine	46
Tasulisel õppekohal õppimine	46
Aasta keskmine õppemaks	46
Õppemaksu mõju kooli ja eriala valikule	47
Majandusliku olukorra mõju kõrgkooli ja eriala valikule	48

Soo mõju õpingutele	49
Üliõpilase perekondlik taust	49
Perekondliku tausta mõju õpingutele	51
Õpitava eriala huvitavus	52
Pühendumus õppetööle	52
Plaan lõpetada praegusel õppekaval	54
Õpingute katkestamise plaanide põhjused	54
Ainepunktid eelmisel õppeaastal ja nominaalaja piires püsimine	55
Akadeemilise puhkuse võtmine ja selle põhjused	57
2.2.2. Töötamine	59
Õpingutega paralleelselt töötamine	60
Töö seotus õpitava erialaga	62
Töötavate tudengite koormus tööil	64
Töötamise mõju õpingutele	65
Rahaline toimetulek tööil käimata	66
Rahalised vajadused	68
2.2.3. Õppetoetused	68
Õppetoetuste saamine	73
Õppelaen	73
Õppelaenu võtmise põhjused	75
2.2.4. Üliõpilase tulud ja kulud	75
Tulude ja kulude mõõtmiseks kasutatud metoodikast	75
Eri allikate osakaal kogu sissetulekust	76
Erinevate kulutuste osakaal kulude kogusummast	77
Hetkeolukorra ja soovitava sissetuleku suhe	78
Vanematekodu külastamine ja mitterahaline toetus	78
2.2.5. Elamistingimused	78
Elamispind õpingute ajal	81
Avalik-õiguslike ülikoolide tudengite rahulolu ühiselamukohaga	81
Elukoha valimise tingimused	80
2.2.6. Ajakulu ja koormus	82
Ajakulu	82
Töötamine, ajakasutus ja töökoormus	84
Rahulolu töökoormuse, majandusliku olukorra ja elukohaga	85
2.2.7. Keelteoskus ja rahvusvaheline liikuvus	85
Keelteoskus	85
Rahvusvaheline mobiilsus	87
Välisriigis õppimise kogemus	90
Välisriigi õpingute iseloom ja kestvus	90
Välismaal õppimise plaane mõjutavad tegurid	92
Välisriigi õpingute rahastamine	93

EESSÕNA

Hea lugeja!

Selleks, et otsustada, mida Eesti üliõpilane tahab ja vajab, on oluline teada nende tänast olukorda, rahulolu sellega ning nende homseid ootusi ja lootusi. Nende kaante vahelt leiad nii mõndagi head ja huvitavat, nii ammu teada olnut kui ka uut, mõtlemapanevat ja muret tekitavat.

Käesolev uuring keskendub üliõpilaste sotsiaalmajanduslikule olukorrale ning on järjekorras juba teine omasugune, mida Eesti Üliõpilaskondade Liidu tellimusel (edaspidi: EÜL) on läbi viidud. Seekord olid partneritena uuringusse kaasatud ka Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) poolt toetatava projekti „Ülikoolilõpetajate konkurentsivõime tõstmine läbi õppetegevuse kvaliteedi arenduse” kolm alaprojekti ning Haridus- ja Teadusministeerium. Uuringut rahastas ESF.

Ligi 60% Eesti üliõpilastest töötavad paralleelselt õpingutega ning 19% peab vajalikuks kohe tööle minna – osad teevad seda vabast tahtest, teistel aga ei jää muud üle, sest lisaks teadmistepagasile on äraelamiseks vaja ka toitu, elamispinda ning rohkem kui pooltel juhtudel maksta ka õppemaksu. Siinkohal on positiivne, et vaid 28%-l töötavatest üliõpilastest pole nende praegune töökoht õpitava erialaga seotud. Samas ei leia paljud töötavatest tudengitest, et see asendaks nende erialase praktika vajaduse ja tunnevad muret hoopiski selle üle, et töötamise kõrvalt pole ajaliselt võimalik praktikat sooritada. Töötavatel üliõpilastel on ka enam raskusi püsida nominaalajas, koguda vähemalt 30 ainepunkti aastas ja olla seega oma õpingutega järje peal.

Mõtlemapanev on ka asjaolu, et tänane õppetoetuste süsteem ei näi uuringu tulemuste kohaselt kompenseerivat majanduslikult vähekindlustatud peredest tulevate üliõpilaste kehvemat sotsiaalmajanduslikku olukorda. Samuti erinevad üliõpilaste vanemad oluliselt nii haridusliku tausta kui töötamise poolest oma eeldatavast eagrupist. See viitab aga otseselt võimalikele ligipääsupiirangutele, mille tulemusena ei jõua üks osa Eesti noortest kõrgharidussüsteemi, kuigi nende vaimsed võimed seda ilmselt lubaksid. Peame arvestama ka sellega, et need kehvema majandusliku olukorraga noored, kes on kõrgkooli jõudnud, vajavad senisest rohkem tähelepanu. Uuringust selgus näiteks, et võrreldes keskmisega tunnevad just nemad täna pakutavatest võimalustest enam vajadust nii karjääri- kui psühholoogilise nõustamise järele, samuti vajavad nemad ka rohkem infot stipendiumite ja toetuste jagamise korra kohta.

SISSEJUHATUS

Uuringukeskus Klaster viis 2006. aasta aprillis ja mais Eesti Üliõpilaskondade Liidu tellimisel läbi Eesti üliõpilaskonna küsitluse. Analüüsi teostajaks on analüütik Veiko Paalandi.

Uuring võttis vaatluse alla järgmised üliõpilaskonna sotsiaalmajanduslikku olukorda puudutavad valdkonnad:

- nõustamissüsteem;
- praktikakorraldus ja -tugisüsteem;
- Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine;
- õppetegevust mõjutavad sotsiaalmajanduslikud olud ja tingimused (sh isiklik ja perekondlik taust, elukoht ja elamistingimused, riikidevaheline mobiilsus, õppetegevuse katkemine ja pikenemine, töötamine õppeajal, õppetoetused ja õppelaen).

Trükise esimene osa annab ülevaate uuringu metoodikast ja valimist, teises osas tuuakse välja uuringu tulemused.

6

UURINGUTULEMUSTE KOKKUVÕTE

Järgnevalt on ära toodud küsitluse peamised tulemused.

NÕUSTAMISSÜSTEEM

- ❑ Uuringu tulemuste põhjal saab väita, et tudengitel on karjääri- ja õppekorraldusliku nõustamise järele mõnevõrra suurem vajadus kui psühholoogilise nõustamise järele.
- ❑ Kõige sagedamini on tudengid erinevate probleemidega valmis pöörduma oma sõprade poole. Enamike teemade puhul on sõbrad esimeste inimeste seas, kelle poole pöörduakse. Vaid õppekorralduslikes küsimustes eelistatakse nõuandjatena mõningaid teisi inimesi.
- ❑ Koolis pakutavatest nõustamisteenustest ollakse kõige enam kokku puutunud nõustamisega osakonnas või dekanaadis ning selle tasemega ollakse üldiselt rahul. Ka teist tüüpi nõustamistega kokku puutunud inimeste hinnang oma kogemusele on reeglina hea.

PRAKTIKAKORRALDUS JA –TUGISÜSTEEM

- ❑ 1%-le valimisse sattunud tudengitest on praktika õppekava kohustuslik osa ning 13%-le ei ole praktikat õppekavas üldse ette nähtud. Õpingute ajal on juba praktikal käinud ca pool (52%) kõikidest vastanutest. Igasugune praktika oma erialalt puudus kolmandikul (31%).
- ❑ Tudengitel paluti hinnata, kui oluliseks nad peavad praktikat oma eriala omandamise seisukohalt ning selleks, et konkureerida töajuturul. Valdav enamus pidas praktikat väga oluliseks mõlemast aspektist lähtuvalt. Praktikat ebaoluliseks hindas vaid mõni protsent vastanutest.
- ❑ 76% tudengitest arvab, et piisab kuni kolme kuu pikkusest praktikast õpitaval erialal.
- ❑ 19% tudengitest arvas, et üliõpilane peaks praktika raames päevas töötama kuni 4 tundi. 39% arvas, et praktikal peaks viibima vähemalt 8 tundi päevas.
- ❑ Üldiselt on tudengid seda meelt, et praktikakoha leidmine võiks olla kõrgkooli ja üliõpilase koostöö tulemus. Enam on siiski neid, kes ootavad suuremat kooli panust, kui neid, kes näevad üliõpilasel suuremat rolli.
- ❑ Tudengid peavad enamasti oluliseks praktika ajal sooritatud tegevuse eest tasu saamist.

VARASEMA ÕPINGUTE- JA TÖÖKOGEMUSE ARVESTAMINE

- ❑ 41%-l tudengitest on varem või mujal sooritatud õpinguid, mida oleks või malik arvestada praeguste õpingute käigus. 23% ei ole taotlust esitanud nende õpingute arvestamiseks ning 18% on seda teinud.
- ❑ Kui taotletakse varem sooritatud õpingute arvestamist, siis üldjuhul kan-

takse enamus taotletust ka üle. Rahulolu taotlusele saadud vastusega sõltub väga tugevalt sellest, kui suur osa taotletust üle kanti. Kuna enamasti suur osa soovitusi rahuldatakse, siis on kõigi avalduse esitanute rahulolu üsna kõrge.

- Kahel töötaval tudengil kolmest (67%) on töökogemus õpingutega samas või lähedases valdkonnas. Taotluse töökogemuse arvestamiseks on esitanud vaid 5% töötavatest või varem töötanud tudengitest.
- Üldiselt ollakse seda meelt, et varasemate õpingute arvestamise võimaluste kohta peaks olema senisest enam informatsiooni ning nõustamist. Süsteem peaks enamuse tudengite arvates olema paindlik ning arvestama erinevaid kogemusi terviklikult, kindlasti peaks arvestama töökogemusest õppimist ja täienduskoolitust. Tudengid ei ole enamasti nõus sellega, et kõrghariduse kvaliteet kannataks, kui varasemat õppimist ja töökogemust arvestatakse praegusest rohkem ja paindlikumalt. Enamus tudengitest ei ole valmis maksma varem ja mujal sooritatud õpingute ülekandmise eest.

ÕPINGUD JA MOTIVATSIOON

- Üldiselt on nende tudengite osakaal suhteliselt väike, kes õppeaastaga vähem kui 30 ainepunkti kogusid. Nominaalaja piires õpib ligikaudu 3/4 kõikidest tudengitest.
- Õpitavat eriala peab enda jaoks ebahuvitavaks vaid 3% tudengitest.
- 11% tudengitest ei ole piisavalt oma õppetööle pühendunud.
- 21% on võtnud akadeemilist puhkust ja 10%-l on kavatsus seda võtta tulevikus.
- Iga kümnes (9%) tudeng ei ole päris kindel, et ta oma praegusel õppekaval ka lõpetab. Peamise põhjusena (28%) nimetatakse soovi jätkata õpinguid mujal (teisel erialal või teises koolis). Teise põhjusena (19%) on väljatoodud motivatsiooni kadumine ning kolmandana asjaolu, et töö kõrvalt ei ole võimalik piisavalt õppetööle panustada (15%).

MAJANDUSLIKE TEGURITE JA TÖÖTAMISE MÕJU ÕPINGUTELE

- Kolmandik (36%) kõikidest tudengitest vastas, et majanduslik olukord piiras nende kõrgkooli või eriala valikut.
- Õppemaksu mõju eriala valikule on väga suur: 55% täna õppemaksuta õppivatest tudengitest oleks teinud teise valiku, kui peaks oma eriala omandamise eest praeguses koolis raha maksma.
- Tudengitel olid üsna erinevad ootused ja vajadused, kui neil paluti nimetada rahasumma kuus, mis võimaldaks kõrgkoolis täiskoormusega õppides toime tulla ilma, et peaks kooli kõrvalt töötama. 6% on seda meelt, et kuni 1500 krooni oleks täiesti piisav ning 22% saaks hakkama kuni 2500 krooniga. 30% arvab, et vähem kui 5000 kroonist neile ei piisaks.
- 59% tudengitest töötab ning 19%-l on plaan tulevikus kooli kõrvalt tööle minna.
- Praegune töökoht ei ole õpitava erialaga üldse seotud 28%-l töötavatest tudengitest. 32%-l on töö väga lähedalt õpitava erialaga seotud.

8

- 56% töötavatest tudengitest käivad regulaarselt täiskohaga tööl, 34%-l on regulaarne, kuid osakoormusega töö ning vaid 9% on hõivatud ajutiste töödega.
- Reeglina tööl käivad tudengid töötamata rahaliselt toime ei tuleks, kuigi tööd peetakse õppimist segavaks tegevuseks.

KEELTEOSKUS JA RAHVUSVAHELINE MOBILSUS

- Eesti emakeelega inimesed oskavad vene keelt oluliselt kehvemini kui vene emakeelega inimesed eesti keelt.
- Võõrkeeltest on tudengitel kõige paremad oskused inglise keeles.
- 16% tudengitest plaanib lähitulevikus välismaale õppima minna. Reaalne kogemus õpingute ajal välisriigis õppimisest on ette näidata 8%-l tudengitest.

1. METOODIKA JA VALIMI KIRJELDUS

Uuringu kaks ankeeti

Käesoleva uuringu aluseks on kaks samaaegselt läbiviidud veebiküsitlust.

Uuringu ankeedid moodustasid iseseisvalt loogilised tervikud:

- Esimene ankeet (edaspidi: ESFi ankeet) koosnes ESFi projekti "Ülikoolilõpetajate konkurentsivõime tõstmine läbi õppetegevuse kvaliteedi arenduse" järgnevate alaprojektide teemadest:
 - „Praktikakorralduse ja –tugisüsteemi arendamine”;
 - „Nõustamissüsteemi arendamine”;
 - „Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise süsteemi ning põhimõtete väljaarendamine ja juurutamine”.
- Teine ankeet (edaspidi: EÜLi ankeet) koosnes üliõpilaste sotsiaal- ja majandusliku olukorra temaatikast. Lisaks sotsiaal- ja majanduslikule ülevaatele oli ankeedi lisaeesmärgiks koguda andmeid Euroopa üliõpilaste sotsiaal- ja majanduslikku olukorda käsitleva uuringu EUROSTUDENT (Social and Economic Conditions of Student Life in Europe) jaoks.

Esimese sammuna kutsuti vastajad veebilehele, mis tutvustas uuringut ning seejärel suunati juhuslikult valitud ankeedi juurde. Algselt oli vastajatel võrdne võimalus satutada mõlema ankeedi juurde (50-50 tõenäosus). Kuna vastamisaktiivsuse monitoringul selgus, et ankeetide täitmine on erineva raskusastmega (katkestamine erines tunduvalt), siis osutus otstarbekaks suurendada tõenäosust EÜLi ankeedi jaoks (55-45 tõenäosus). See samm tagas ankeetide enam-vähem võrdse laekumise.

Valim

Uuringu üldkogumi moodustasid kõikide Eesti kõrgkoolide üliõpilased (va doktorandid).

Esimese sammuna valiti ekspertmeetodil välja koolid selliselt, et proportsionaalselt oleksid esindatud nii avalik-õiguslikud kui era-õiguslikud kõrgkoolid. Samuti jälgiti, et esindatud oleksid nii ülikoolid, rakenduskõrgkoolid kui kutsekoolid. Silmas peeti ka koolide geograafilist paiknemist. Teatud piiranguna püüti metoodikast lähtuvalt arvestada just nende koolidega, kus on võimalik õpilastega elektrooniliselt ühendust võtta. Ekspertmeetodil valitud koolidest annab ülevaate tabel 1.1.

Tabel 1.1. Valimis esindatud (paksus kirjas) ning valimist väljajäänud koolid.

* Algselt valimisse planeeritud Sillamäe Majanduse ja Juhtimise Instituudiga jäi

	ÜLIKOOL	RAKENDUSKÕRGGKOOL	KUTSEKOOL
AVALIK-ÕIGUSLIK	Eesti Maaülikool Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Eesti Kunstiakadeemia Tartu Ülikool Tallinna Ülikool Tallinna Tehnikaülikool	Tartu Lennukolledž Tartu Tervishoiu Kõrgkool Tallinna Tehnikakõrgkool Sisekaitseakadeemia Eesti Mereakadeemia Tallinna Tervishoiu Kõrgkool Tartu Kõrgem Kunstikool Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused	Tallinna Majanduskool Võrumaa Kutsehariduskeskus Tallinna Kergetööstustehnikum Tallinna Pedagoogiline Seminar Kohtla-Järve Meditsiinikool Lääne-Virumaa Kutsekõrgkool
ERA-ÕIGUSLIK	Akadeemia Nord Audentese Ülikool Estonian Business School Euroülikool Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Usuteaduse Instituut	Tartu Teoloogia Akadeemia Mainori Kõrgkool Eesti-Ameerika Ärikolledž Eesti Infotehnoloogia Kolledž * Sillamäe Majanduse ja Juhtimise Instituut Rakenduskunsti Kõrgem Erakool Disaini Kõrgem Kool EKBL Kõrgem Usuteaduslik Seminar Sotsiaal-Humanitaarinstituut Erakommertskolledž Arvutikolledž Kõrgkool „I Studium” Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar	Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakool

koostöö ühepoolseks.

Teise sammuna määrati väljavalitud koolide osakaalud üldvalimis. Selleks kasutati

10

valimi koostamise hetkel värskeimat Statistikaameti infot (2004/2005. õppeaasta üliõpilaste arve). Algselt jagati valimi planeeritud kogumaht proportsionaalselt vastavalt õpilaste arvudele koolides. Kuna väiksemate koolide valimid jäid selliselt liiga väikeseks, siis kasutati lineaarset valimi meetodit, mille puhul kaasati igast koolist 30 vastanut ning ülejäänud valim koostati proportsionaalselt. Valimi koostamise aluseks olevatest õpilaste arvudest, võimalikust valimi proportsionaalsest ja kasutatud lineaarsest jagunemisest annab ülevaate tabel 1.2.

Tabel 1. 2. Tudengite arvud koolides ning proportsionaalne ja lineaarne valim.
Vastajate värbamine

	Tudengite arv koolis (doktorantideta)	Võimalik proportsionaalne valim	Kasutatud lineaarne valim
Tartu Ülikool	17387	1528	1365
Tallinna Tehnikaülikool	9642	847	770
Tallinna Ülikool	7506	659	606
Eesti Maaülikool	4589	403	382
Audentese Ülikool	2526	222	224
Mainori Kõrgkool	2226	196	201
Estonian Business School	2066	182	189
Tallinna Tehnikakõrgkool	1939	170	179
Tallinna Majanduskool	1484	130	144
Tartu Tervishoiu Kõrgkool	1018	89	108
Sisekaitseakadeemia	1007	88	107
Eesti Kunstiakadeemia	954	84	103
Eesti-Ameerika Ärikolledž	833	73	94
Akadeemia Nord	832	73	94
Sillamäe Majanduse ja Juhtimise Instituut	740	65	87
Võrumaa Kutsehariduskeskus	532	47	71
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	523	46	70
Eesti Infotehnoloogia Kolledž	363	32	58
Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakool	356	31	57
Tartu Lennukolledž	285	25	52
Tartu Teoloogia Akadeemia	102	9	38
KOKKU	56910	4999	4999

Vastajate värbamiseks kasutati peamiselt kahte viisi. Mõnede koolide puhul oli võimalik kasutada õpilaste personaalseid e-posti aadresse, kuid suuremas osas koolidest toimus värbamine postiloendite ehk listide vahendusel. Mõnede koolidega

(Eesti Maaülikool, Tallina Tehnikaülikool jt) jõuti ka kokkuleppele uuringu reklaambänneri lisamiseks kooli veebileheküljele või Intranetti.

Vastuste laekumine

Tabel 1.4 annab ülevaate vastuste laekumisest. Reeglina oli laekumine mõlemasse ankeeti üsna võrdne ning saavutatud valimi maht ligilähedane planeeritud valimi mahule. Sillamäe Majanduse ja Juhtimise Instituudiga koostöö ei õnnestunud ning nende õpilased jäid küsitlusest kõrvale.

Tabel 1.4. Valimi täitumine ja jagunemine kahe ankeedi vahel.

Ankeedi mitmekordseid täitjaid oli umbes kümnekond ning need ankeedid eemaldati

	Valimi eesmärk	Tegelik laekumine	ESFi ankeet	EÜLi ankeet
Tartu Ülikool	1365	1536	750	786
Tallinna Tehnikaülikool	770	437	212	225
Tallinna Ülikool	606	591	286	305
Eesti Maaülikool	382	274	110	164
Audentese Ülikool	224	152	63	89
Mainori Kõrgkool	201	234	122	112
Estonian Business School	189	168	83	85
Tallinna Tehnikakõrgkool	179	90	33	57
Tallinna Majanduskool	144	168	88	80
Tartu Tervishoiu Kõrgkool	108	134	53	81
Sisekaitseakadeemia	107	151	79	72
Eesti Kunstiakadeemia	103	117	58	59
Akadeemia Nord	94	102	52	50
Eesti-Ameerika Ärikolledž	94	50	24	26
Sillamäe Majanduse ja Juhtimise Instituut	87	0	0	0
Võrumaa Kutsehariduskeskus	71	32	12	20
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	70	67	30	37
Eesti Infotehnoloogia Kolledž	58	68	36	32
Eesti Hotelli- ja Turismimajanduse Erakool	57	69	40	29
Tartu Lennukolledž	52	58	29	29
Tartu Teoloogia Akadeemia	38	34	13	21
KOKKU	4999	4532	2173	2359

andmebaasist. Samuti oli paarkümmend respondenti, kes vastasid mõlemale ankeedile. Kuna nende vastused olid loogilised ja adekvaatsed, siis jäeti need ankeedid andmebaasi alles.

12

Andmete kaalumine

Plaanitust mõnevõrra erinev vastuste laekumine ei oma andmete analüüsi seisukohast märkimisväärset tähendust. Seda põhjusel, et vastanute ja üldkogumi tegeliku jaotuse vastavusse viimiseks kasutati andmete kaalumist.

Andmete kaalumise hetkeks oli Statistikaamet avaldanud koolide 2005/2006. õppeaasta üliõpilaste arvud ning värskemad andmed võeti ka kaalumise aluseks. Samuti on andmete kaalumisel arvestatud vastajate sugu (vastanute hulgas olid naised üleesindatud).

Kaalumine toimus seega kolmeastmelisena, mis jälgis:

1. avalik-õiguslik / era-õiguslik * ülikool / rakenduskõrgkool / kutseõppeasutus suhe,
2. valimis olnud koolide proportsioonid gruppides,
3. üliõpilased koolides soo järgi.

Kaalutud andmestik on esinduslik kogu Eesti üliõpilaskonna suhtes.

Tabel 1.5. Aruandes kasutatud lõigete osakaalud ja valimi suurused pärast kaalumist.

		ESFi ankeet		EÜLi ankeet	
		vastajaid	osakaal	vastajaid	osakaal
Suured avalik-õ. ülikoolid	Tartu Ülikool	573	26%	622	26%
	Eesti Maaülikool	150	7%	163	7%
	Tallinna Tehnikaülikool	334	15%	361	15%
	Tallinna Ülikool	234	11%	254	11%
	muu kool	878	40%	953	41%
Õppeasutuse tüüp	avalik-õiguslik ülikool	1339	62%	1452	62%
	eraülikool	210	10%	228	10%
	Riiklik raenduskõrgkool	234	11%	254	11%
	erarakenduskõrgkool	244	11%	265	11%
	kutsekool	143	7%	155	7%
Õppesuund	haridus	109	5%	138	6%
	humanitaaria ja kunst	227	10%	226	10%
	sotsiaalteadused	294	14%		
	ärindus ja haldus	399	18%	897	38%
	Õigus	108	5%		
	loodus- ja täppistead.	336	16%	431	18%
	ehitus, tootmine, tehnika	290	13%	332	14%
	põllumajandus	51	2%	56	2%
	Tervis ja heaolu	146	7%	134	6%
	teenindus	201	9%	128	5%
muu, vastamata	7	0%	0	0%	
Õppekava	4+2 bakalaureus	127	6%	149	6%
	3+2 bakalaureus	994	46%	1078	46%
	4+2 magister	117	5%	126	5%
	3+2 magister	109	5%	134	6%
	rakenduskõrgharidus	677	31%	710	30%
	integreeritud õpe	119	5%	130	6%
	muu	26	1%	25	1%

		ESFi ankeet		EÜLi ankeet	
		vastajaid	osakaal	vastajaid	osakaal
Õppeaasta	bakalaureuse 1. õa	364	17%	399	17%
	bakalaureuse 2. õa	320	15%	351	15%
	bakalaureuse 3. õa	303	14%	334	14%
	bakalaureuse 4+ õa	114	5%	122	5%
	magistri 1. õa	125	6%	168	7%
	magistri 2+ õa	97	5%	89	4%
	rakendusk. 1. õa	215	10%	235	10%
	rakendusk. 2 õa	171	8%	206	9%
	rakendusk. 3 õa	184	9%	181	8%
	rakendusk. 4+ õa	88	4%	65	3%
	integreeritud õpe	119	6%	130	6%
	Muu	26	1%	25	1%
Tasuline õpe	Ei	1306	60%	1455	62%
	Jah	860	40%	892	38%
Koormus	täiskoormus	2012	93%	2196	93%
	osakoormus	132	6%	132	6%
	Muu	22	1%	23	1%
Õppevorm	statsionaarne õpe	1796	83%	1944	83%
	kaugõpe	370	17%	398	17%
	Muu	0	0%	5	0%
Piirkond	Tallinn	1158	53%	1253	53%
	Tartu	747	34%	817	35%
	muu asula	264	12%	284	12%
Kõrgkoolis õpitud aastad	1 aasta	503	24%	533	23%
	2 aastat	493	23%	542	24%
	3 aastat	438	21%	466	20%
	4-5 aastat	436	21%	475	21%
	6 või enam aastat	255	12%	259	11%
Vanus	17-19 aastane	232	11%	288	12%
	20 aastane	441	20%	415	18%
	21 aastane	393	18%	437	19%
	22 aastane	262	12%	321	14%
	23 aastane	211	10%	236	10%
	24-25 aastane	189	9%	218	9%
	26-27 aastane	92	4%	97	4%
	28-56 aastane	331	15%	324	14%
Sugu	Mees	881	41%	951	41%
	Naine	1287	59%	1392	59%
Rahvus	eestlane	1919	88%	2102	90%
	muu rahvus	250	12%	244	10%
Perekonnaseis	vallaline	1069	49%	1122	48%
	püsisuhtes	853	39%	978	42%
	abielus, lahutatud, lesk	246	11%	246	10%
Lapsed	Jah	357	17%	338	14%
	Ei	1801	83%	2002	86%

Andmete usaldusvärsus

Andmestiku puhastamiseks teostati andmete loogilist kontrolli, mille käigus eemaldati suuremad vastuolud respondentide vastustes.

Küllalt sagedad olid juhud, kus üliõpilane ei suutnud õigesti määratleda oma õppeastet. Rakenduskõrgkooli või kutseasutuse õppur arvas sageli, et tudeerib 3+2 bakalaureuseõppes. Tuvastati ka juhtumeid, kus üliõpilane märkis õppekava, mida tema koolis ei eksisteerinud (ligi 160 juhtu mõlema ankeedi peale kokku). Arvatavasti on õppekava valemääratlusi ka nendes koolides, kus pea kõik erinevad õppekavade tüübid on esindatud, kuid kahjuks ei ole sellisel juhul eksimust võimalik tuvastada. Vigu õppekava määratluses oli võimalik korrigeerida nendes koolides, kus kasutusel on vaid üks õppekava tüüp. Muudel juhtudel on ebaloogiline õppekava andmestikus kodeeritud eraldi märgendiga "Ebaadekvaatne vastus".

Segadust vastamisel oli ka teiste üliõpilase tausta puudutavate küsimuste juures. Paljud õhtuse õppe tudengid ei teadnud, kas nad õpivad statsionaarses või kaugõppes ning üle 400 tudengi ei osanud määratleda oma õppesuunda või õppevaldkonda. Viimase puhul kasutati siiski aktiivselt varianti "muu". Nii klassifitseeriti lahtistes vastustes kirjeldatud õppekavad enne analüüsi õigetesse õppesuundadesse või õppevaldkondadesse.

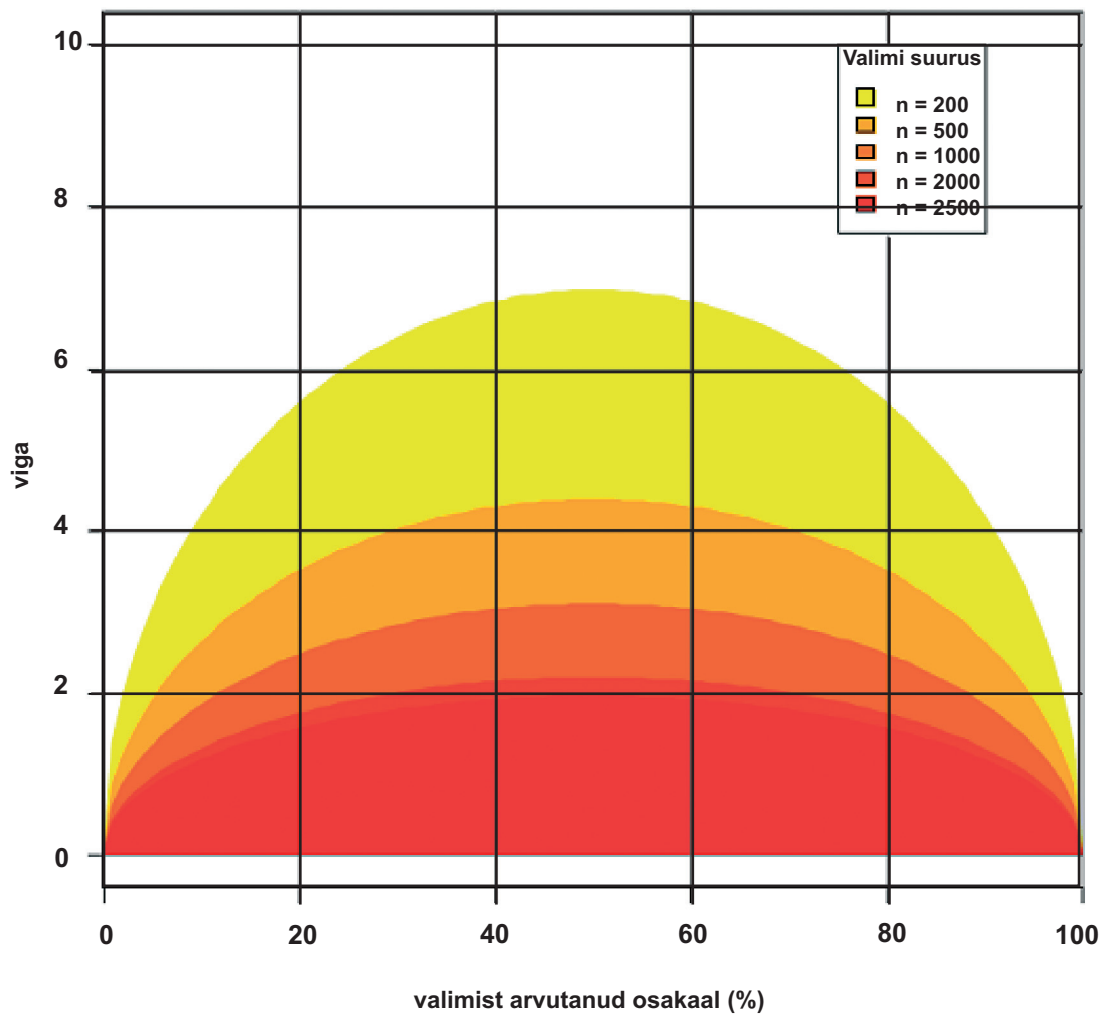
Samuti oli probleeme teadlikkusega õppetoetustest. Õppetoetusi määratakse vaid selliste õppekavade tudengitele, kus on riigieelarvelisi kohti. Vastajate hulgas leidis aga tudengeid, kes õppisid koolis, kus pole riigieelarvelisi kohti ja väitsid, et on saanud õppetoetust.

Üliõpilaste teadmatusest tulenevad vead vastustes võivad vähesel määral mõjutada küsitluse tulemusi. Seda asjaolu tuleks keerulisemate küsimuste vastuseid interpreteerides arvestada.

Usalduspiirid

Andmetabelite uurimisel ja tulemustest järelduste tegemisel tuleb arvestada ka võimaliku valimi veaga. Joonis 1.1 annab ülevaate, millises sõltuvuses on valimi suurus (ehk vastanute arv), valimist arvatatud osakaal (ehk vastuste osakaal) ja võimalik statistiline viga (ehk võimalik eksimine %-des). Väiksemate vastajate arvude puhul kasvab võimalik statistilise vea piir oluliselt. Nii on näiteks 100 vastaja puhul statistilise vea piir juba kuni 9,8% ning 50 vastaja puhul koguni kuni 13,8%.

Usalduspiire kasutades on meil võimalik öelda, millisesse vahemikku tegelik väärtus kuulub väga suure tõenäosusega (antud juhul 95% tõenäosusega). Vahemik leitakse: valimist arvatatud osakaal \pm viga.

Joonis 1. Statilise vea piirid 95% tõenäosusega.

16

2. TULEMUSED

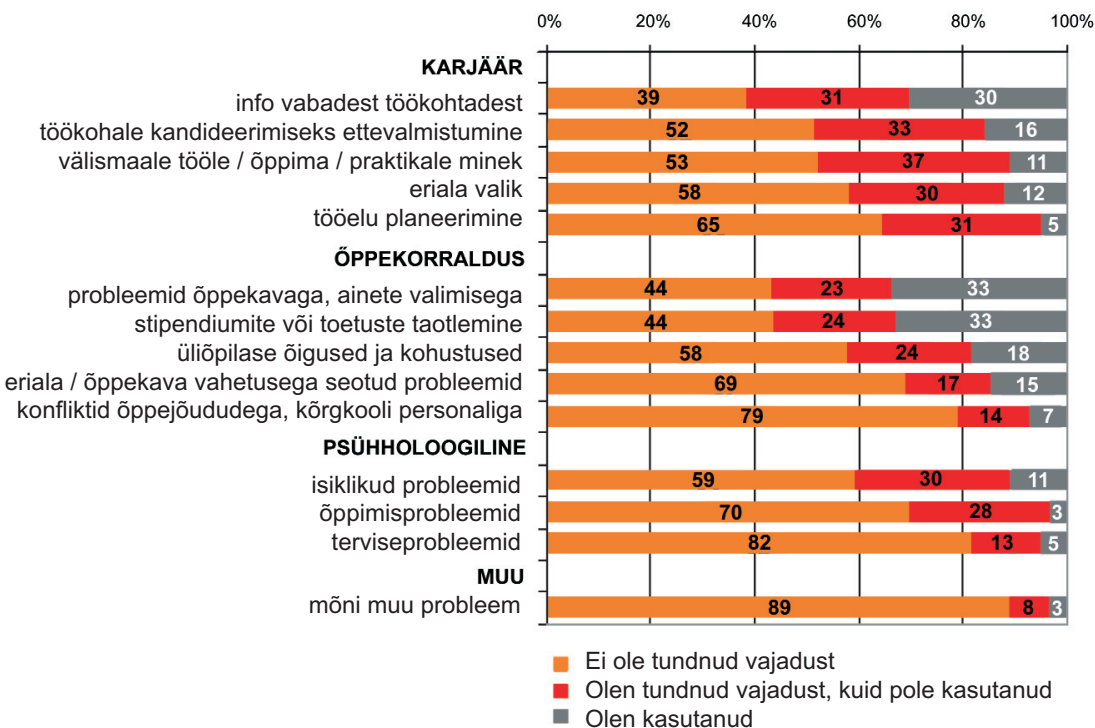
2.1. ESFi ankeet

2.1.1. Nõustamine

Senine nõustamisvajadus ja vajadused tulevikus

Tudengitel paluti hinnata, milline on olnud nende senine vajadus eri liiki nõustamiste järele ning kas on ka nõustamisel käidud (vt joonis 1.1). Tulemuste põhjal saab väita, et karjäärinõustamise ja õppekorraldusliku nõustamise järele on mõnevõrra suurem vajadus kui psühholoogilise nõustamise järele.

Karjäärinõustamise puhul on kõige suurem vajadus saada informatsiooni vabade töökohtade kohta. Kolmandik (30%) tudengitest on seda nõustamist juba saanud ning veel kolmandik (31%) on tundnud selle järele vajadust, kuid ei ole nõustamisel käinud. Ligi pooled tudengitest on tundnud vajadust või juba kasutanud nõustaja abi töökohale kandideerimiseks ettevalmistumiseks ja/või välismaale tööle või kooli minekuks. Üsna nõutud on ka erialavaliku ja tööelu planeerimise alased nõustamised (kasutanud või tundnud vajadust vastavalt 42% ja 35%).

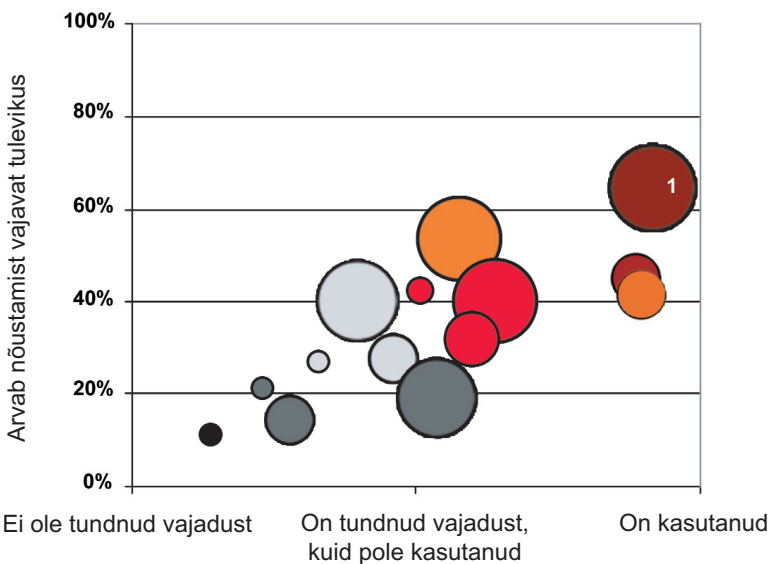

Joonis 1.1. Senine vajadus nõustamise järele ja nõustamise kasutamine.

Õppekorralduse alase nõustamise kõike nõutumad valdkonnad on õppekava koostamine ja stipendiumite või toetuste taotlemine. Teiste õppekorralduse alaste nõustamiste järele on vajadus olnud mõnevõrra väiksem.

Psühholoogilise nõustamise juures on kõige sagedamini vaja abi isiklike probleemidega (nt stress, motivatsiooni puudumine jne), seejärel õppimisprobleemidega (nt õppimisoskused, ajaplaneerimisoskused jne).

Tudengite hinnangud oma nõustamisvajadustele tulevikus on üsna sarnased võrreldes senise vajaduse ja kasutamisega (vt joonis 1.2: mida paremal ring asub, seda enam on vastavat nõustamisliiki kasutatud; mida kõrgemal ring asub, seda enam arvab üliõpilane vastavat liiki nõustamist tulevikus vajavat.). Kõige enam arvatakse, et tulevikus on vaja infot vabade töökohtade kohta, mida on seni ka üsna aktiivselt kasutatud. Üsna erandlikult on erialavaliku osas varem olnud küllaltki suur vajadus nõustamise järele, kuid tulevikus niivõrd suurt vajadust selle järele enam ei nähta (valikud juba tehtud). Muude nõustamise teemade juures on senine ja tuleviku vajadus üsna kooskõlas (joonisel mõlemal teljel kõrgel või madalal).

○ SUURED RINGID

- Karjäär: info vabadest töökohtadest (1)
- Karjäär: välismaale tööle / õppima / praktikale minek
- Karjäär: töökohale kandideerimiseks ettevalmistumine
- Karjäär: tööelu planeerimine
- Karjäär: eriala valik

○ KESKMISED RINGID

- Õppekorraldus: stipendiumite või toetuste taotlemine
- Õppekorraldus: probleemid õppekavaga, ainete valimisega, õpingukava koostamisel
- Õppekorraldus: üliõpilase õigused ja kohustused
- Õppekorraldus: eriala või õppekava vahetusega seotud probleemid
- Õppekorraldus: konfliktid õppejõududega, kõrgkooli personaliga

○ VÄIKESED RINGID

- Psühholoogiline: isiklikud probleemid (nt. stress, motivatsiooni puudumine jne.)
- Psühholoogiline: õppimisprobleemid (nt. õppisoskused, motivatsioon jne.)
- Psühholoogiline: terviseprobleemid (nt. toitumishäired, alkohol, narkootikumid jne.)
- Muud probleemid

Joonis 1.2. Senine vajadus nõustamise järele ja arvatav nõustamise vajadus tulevikus.

Joonisel 1.3 on ära toodud erinevate gruppide hinnangud, millist karjäärinõustamist nad arvavad tulevikus vajavat.

Erialavaliku alase nõustamise vastu on rakenduskõrgkoolides veidi väiksem huvi kui ülikoolides. Samas võib eraõppeasutustes täheldada veidi suuremat huvi selle nõustamisliigi järele kui avalik-õiguslikes õppeasutustes. Nii soovib eraülikoolide tudengitest erialavaliku alast nõustamist 25% ning riiklike rakenduskõrgkoolide tudengitest 13%. Enam pakub antud teema huvi esimeste aastate tudengitele ning mitte-estlastele.

Välismaale mineku kohta soovivad enam infot avalik-õiguslike õppeasutuste stationaarse õppe esimeste kursuste tudengid (eriti Tartu Ülikoolist ja Tallinna Tehnikaülikoolist). Keskmisest (53%) oluliselt suuremat huvi pakub välismaal õppimine ja töötamine integreeritud õppe tudengitele (78%).

Tööelu planeerimise alast nõustamist soovivad enam kutsekoolide ning esimestel kursustel õppivad tudengid. Töökohale kandideerimise ettevalmistustega vajavad enam abi samuti nooremad ja avalik-õiguslike ülikoolide tudengid. Sarnaseid suundumusi võib näha ka vabade töökohtade kohta info vajamisel.

Karjäärinõustamine üldiselt on enam kehvema majandusliku olukorraga tudengite huviväljas.

Millist karjäärinõustamist arvab tulevikus vajavat (%)

	eriala valik	välismaale minek	tööelu planeerimine	töökohale kandideerim.	info vabadest töökohtadest
KÕIK	19	53	40	40	64
Avalik-õiguslikud ülikoolid					
Tartu Ülikool	18	60	38	48	69
Eesti Maaülikool	24	53	42	43	64
Tallinna Tehnikaülikool	16	61	41	45	66
Tallinna Ülikool	20	52	41	41	68
Õppeaasta					
bakalaureuse 1 õa	23	61	43	49	71
bakalaureuse 2 õa	22	54	40	48	71
bakalaureuse 3 õa	18	57	40	40	66
bakalaureuse 4+ õa	16	52	31	36	61
magistri 1 õa	16	54	33	35	58
magistri 2+ õa	8	51	26	22	52
rakenduslik 1 õa	24	46	39	42	63
rakenduslik 2 õa	18	54	45	38	59
rakenduslik 3 õa	15	40	45	32	63
rakenduslik 4+ õa	2	41	36	12	52
Majanduslik olukord					
Olen küllaltki heal järjel	10	46	35	28	51
Tulen omadega toime	18	53	39	38	64
Tulen vaevu ots-otsaga kokku	24	57	45	51	72
Olen pidevalt raskustes	29	54	48	53	80

Joonis 1.3. Karjäärinõustamise vajadus tulevikus.

Joonisel 1.4 on ära toodud, kuidas erinevad tudengite vajadused saada nõustamist õppekorralduslikes küsimustes. Erinevused koolide lõikes ilmnevad eelkõige seoses õppekava ja ainekursuste valiku problemaatikaga. Keskmisest (41%) enam on selle

valdkonna nõustamist vaja ülikoolide tudengitel, eriti Tallinna Ülikoolist (54%) ja Tartu Ülikoolist (50%). Kõige vähem tekitab ainete valik segadust kutsekoolides (19%). Veidi enam on õppekava koostamisega hädas esimeste kursuste tudengid (44-46%).

Kooli õppejõudude ja töötajatega on keskmisest (14%) enam probleeme Tehnika-ülikooli tudengitel (22%), eraülikoolides (20%) riiklikes rakendus-kõrgkoolides (20%) ja integreeritud õppe tudengitel (24%).

Üliõpilaste õiguste ja kohustuste alast nõustamist sooviks enam riiklike rakendus-kõrgkoolide ja integreeritud õppe nooremad tudengid. Eriala või õppekava vahetuse vastu on enam huvi samuti noorematel tudengitel.

Stipendiumite või toetuste taotlemise kohta arvavad tulevikus keskmisest (45%) vähem infot vajavat era-õiguslike ülikoolide tudengid (36%). Silma torkab aga humanitaaria ja kunsti õppesuuna (56%), magistri esimese aasta (60%) ja kuni 19-aastaste (59%) üliõpilaste suurem huvi selle valdkonna vastu. Stipendiumid ja toetused on enam huvipakkuv valdkond ka neile, kelle majanduslik olukord on kehvem.

Millist nõustamist õppekorralduslikes küsimustes arvad vajavat (%)

	õppekava, ainete valik	konfliktid kooli personaliga	õigused ja kohustused	eriala / õppek. vahetamine	stipendiumid, toetused
KÕIK	41	14	32	27	45
Avalik-õiguslikud ülikoolid					
Tartu Ülikool	50	10	32	28	49
Eesti Maaülikool	41	10	30	32	39
Tallinna Tehnikaülikool	35	22	30	31	48
Tallinna Ülikool	54	13	31	30	45
Õppeasutuse tüüp					
avalik- õiguslik ülikool	45	14	31	30	47
eraülikool	51	20	33	27	36
riigirakenduskõrgkool	27	20	37	19	41
erarakenduskõrgkool	39	9	30	24	42
kutsekool	19	10	31	27	43
Õppesuund					
Haridus	50	13	30	30	33
Humanitaaria ja kunst	55	10	32	32	56
Sotsiaalteadused	45	9	29	26	45
Ärindus ja haldus	38	16	32	28	43
Õigus	50	16	35	32	49
Loodus- ja täppisteadused	41	12	31	26	43
Ehitus, tootmine, tehnika	35	16	31	27	42
Põllumajandus	35	9	34	24	46
Tervis ja heaolu	32	15	34	24	47
Teenindus	34	23	34	26	44
Õppekava					
4+2 bakalaureus	40	16	24	31	38
3+2 bakalaureus	51	14	33	30	47
4+2 magister	38	10	21	22	48
3+2 magister	41	8	24	20	52
rakenduskõrgharidus	30	13	33	23	42
integreeritud õpe	33	24	40	33	44

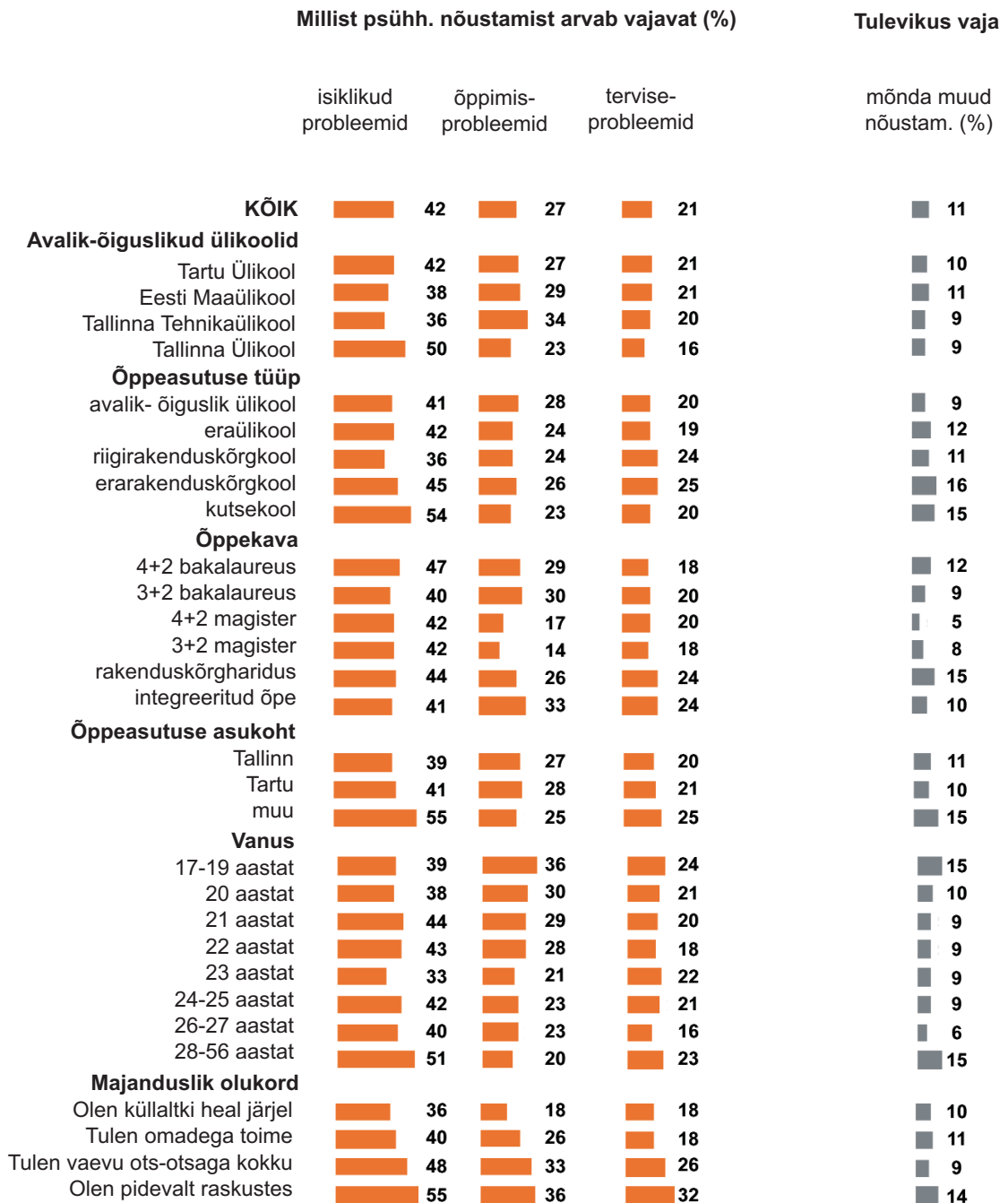
	õppekava, ainete valik	konfliktid kooli personaliga	õigused ja kohustused	eriala / õppek. vahetamine	stipendiumid, toetused
Õppeaasta					
bakalaureuse 1 õa	52	12	34	35	53
bakalaureuse 2 õa	53	14	32	32	44
bakalaureuse 3 õa	48	17	31	27	43
bakalaureuse 4+ õa	35	16	23	25	37
magistri 1 õa	43	9	22	22	60
magistri 2+ õa	37	8	23	22	39
rakenduslik 1 õa	31	12	34	24	46
rakenduslik 2 õa	41	16	37	30	44
rakenduslik 3 õa	29	17	33	17	41
rakenduslik 4+ õa	10	3	17	21	31

Joonis 1.4. Õppekorraldusliku nõustamise vajadus tulevikus.

Joonise 1.5 kolm esimest tulpa näitavad psühholoogilise nõustamise vajadust tulevikus. Viimasesse tulpa on koondatud kõik muud valdkonnad, mis käesolevas uuringus põhjalikuma vaatluse alt välja jäid, kuid mille alase nõustamise järele tudengitel tulevikus vajadus võib tekkida.

Avalik-õiguslikest ülikoolidest on seoses isiklike probleemidega vaja kõige enam nõustamist Tallinna Ülikooli üliõpilastel (50%). Samas teises Tallinnas asuvas ülikoolis, Tehnikaülikoolis, vajaks selle valdkonna nõustamist märgatavalt väiksem arv tudengeid (36%). Kutsekoolide üliõpilastel (54%) ning väljaspool Tallinna ja Tartut asuvas koolides õppijatel (55%) on isiklike probleemide alane nõustamine enam oodatud. Samuti on seoses isiklike probleemidega enam abi vaja kehvema majandusliku olukorraga tudengitel. Õppimisprobleemidega on veidi enam muret Tehnikaülikooli üliõpilastel (34%), esimese õppeaasta tudengitel (37%) ning mitte-eestlastel (37%). Terviseprobleemid on vähem põllumajanduse (11%) ja enam rakenduskõrgkoolide esimese aasta tudengite (29%) ja mitte-eestlaste (32%) teemaks.

Raskema majandusliku olukorraga tudengid tunnevad suurema tõenäosusega tulevikus huvi psühholoogilise nõustamise vastu.

Joonis 1.5. Psühholoogilise ja muu nõustamise vajadus tulevikus.

Muid nõustamisvajadusi (lisaks varem mainitutele) on enam välja toonud rakenduskõrghariduse tudengid ning kõige nooremad (alla 20 aastased) ja vanemad (üle 28 aastased) tudengid. Järgneb nimetatud probleemide loetelu:

info jagamine;

esinemishirm;

töötamine;

tervislikud ja psühholoogilised probleemid;

erialane info ja nõustamine;

õigusalane nõustamine;

majanduslikud probleemid;

ettevõtlus ja raha paigutamine;

õppekorraldus;

perekond ja armastus;

suhted kooliga.

- Elamispinna/ühiselamuga seotud probleemid.*
- Milliseid soodustusi, teenuseid pakub üliõpilastele – pank, linn, ühiselamu, ülikool/õppeasutus, meditsiinasutused/haiglad/kliinikud (sealhulgas stomatoloogilised) jne, sotsiaalabi.*
- Kus saab puhata/vaba aega veeta*
- Linna "iseärasused" - arhitektuurilised ehitised, maastik, transpordivahendid.*
- Infotehnoloogia kasutamine koduste tööde, presentatsioonide tegemiseks ja diplomitöö kirjutamiseks.*
- Keslinnas, passiivse suitsetamisega seotud probleemid, tervislik toitumine, kaalualandamine jne*
- Euroopa Liidu avatud turu kontekstis hinnangut võimetele/ saadud haridusele/ töökohtade ja õppimisvõimaluste suhtes/võimalikele probleemidele.*
- Usulised.*

Inimesed, kelle poole üliõpilased oma probleemidega pöörduksid

Nagu on näha tabelist 1.1, pöörduvad tudengid kõige sagedamini erinevate probleemidega oma sõprade poole. Vaid õppekorralduslikes küsimustes eelistatakse nõuandjatena teisi inimesi. Umbes sarnase staatusega on ka perekond. Sõpradega võrreldes on pere tugi olulisem majanduslike probleemide puhul ning veidi vähem oluline õpiprobleemide puhul.

24

Õppekorralduslike ja õpiprobleemidega pöörduakse meelsamini õpingukaaslaste ja õppejõudude poole. Nende nõuanded on üsna oodatud ka tööelu teemade juures.

Enamasti ollakse valmis pöörduma probleemidega ka oma valdkonna spetsialistide poole. Nii on õppekorralduslike teemade juures spetsialistiks õppenõustaja või mõni kooli töötaja, psühholoogiliste probleemide korral psühholoog, tööelu alustamise temaatika juures karjäärinõustaja. Muude teemadega nende spetsialistide poole üldjuhul ei pöördata.

Tuutorite ja üliõpilasorganisatsioonide poole probleemidega üldjuhul ei pöördata. Nende kompetentsi valdkonnas (õppekorraldus) eelistatakse nõu saamiseks pigem pöörduda kellegi teise poole (tudengid, õppejõud, kooli töötajad).

Enamikel tudengitel on nõustamise mõttes küll kõige olulisemad inimesed olemas (pere, sõbrad, kaastudengid ja õppejõud). Samas, kõige kriitilisem on professionaalse psühholoogilise nõustamise kättesaadavus (33%) ning vähene karjäärinõustamise olemasolu (43%). Nõustamise tasemega ollakse üldiselt keskpäraselt rahul (vt ka joonis 1.7).

Kelle poole pöörduks?	Millise probleemiga pöörduks?					Teenuse kättesaadavus (%)	Kasutanute rahulolu (1=ei ole rahul, 3=väga rahul)	Üldine olulisus*
	psühholoogiline	tööelu või karjääri alustamine	majanduslik	õppekorralduslik	õpiprobleemid			
Üliõpilas-, akadeemiline või õppenõustaja	6%	22%	10%	50%	28%	60%	1, 97	5
Dekanaadi või osakonna töötaja	2%	10%	10%	64%	21%	60%	2, 08	6
Psühholoog	63%	9%	5%	2%	17%	33%	2, 02	7
Karjäärinõustaja	4%	63%	9%	3%	3%	43%	2, 03	8
Tuutor	2%	7%	2%	27%	13%	53%	1, 97	9
Sõbrad	82%	63%	53%	18%	49%	+	-	1
Perekond	74%	61%	87%	7%	31%	+	-	2
Õpingukaaslane, kursusevanem	22%	34%	10%	61%	56%	+	-	3
Õppejõud	4%	30%	2%	60%	50%	+	-	4
Üliõpilasorganisatsioonid	2%	12%	6%	17%	6%	+	-	10

* Mõtteline järjekord- mida suurem % tudengeid erinevate probleemidega nende poole pöörduks, seda olulisem

Tabel 1.1. Kelle poole tudengid erinevate probleemidega pöörduksid; nende inimeste kättesaadavus, rahuolu nõustamisega ja olulisus.

Nõustamisteenuste kättesaadavus

Nõustamisteenuste kättesaadavus on tudengkonna sees üsna erinev (vt joonis 1.6).

Tuutorlus on eelkõige osade suuremate avalik-õiguslike ülikoolide (TÜ, TTÜ, TLÜ) poolt pakutav teenus. Kõik muud erinevused on tingitud just sellest asjaolust lähtuvalt.

Karjäärinõustamine on olemas kõikides suuremates avalik-õiguslikes ülikoolides, kuid mõned tudengid ei ole sellest teenusest teadlikud. Samuti pakutakse karjäärinõustamist osades eraülikoolides, kuid muudes koolides üsna harva.

Psühholoogiline nõustamine on olemas Tartu Ülikoolis ja Maaülikoolis. See võimalus on olemas ka Tallinna Ülikoolis, kuid enamuse tudengitest pole sellest võimalusest teadlikud. Alates käesolevast aastast pakutakse psühholoogilist nõustamist ka Tallinna Tehnikaülikoolis. Lisaks avalik-õiguslikele ülikoolidele on psühholoogiline nõustamine üsna hästi kättesaadav ka kutsekoolides.

Akadeemilisest või õppenõustamisest ollakse avalik-õiguslikest ülikoolidest vähem teadlikud Maaülikoolis. Osad kutsekoolidest aga ei paku akadeemilist nõustamist üldse. Ka rakenduskõrgkoolide tudengitele on see nõustamine veidi vähem kättesaadav kui ülikoolide tudengitele.

Nõustamine osakonnas või dekanaadis on veidi kättesaadavam ülikoolides, kui võrrelda rakenduskõrgkoolide või kutsekoolidega.

Üldiselt on kättesaadavus tingitud kahest asjaolust – nõustamise olemasolu ning tudengite teadlikkus sellest, et nõustamise võimalus olemas on. Nõustamisvõimaluste teadvustamine tudengitele erineb kooliti üsna suuresti, kus mõnel juhul on teadlikke vähem kui pool tudengkonnast ning teisel juhul enamuse. Samuti on näha, et õpingute edenedes saadakse mõnevõrra teadlikumaks pakutavatest võimalustest.

Millised nõustamisteenused on Sinu kõrgkoolis kättesaadavad? (%)

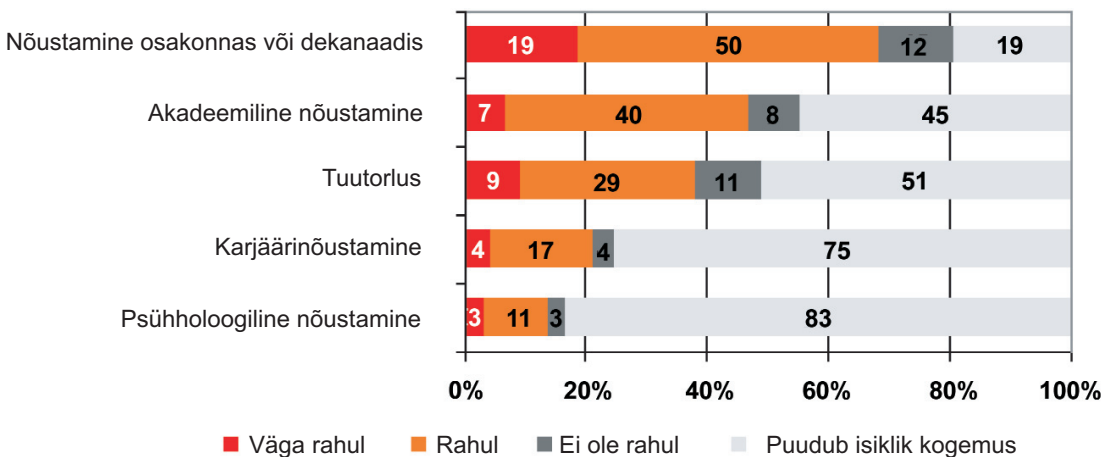
	Tuutorlus	Karjääri-nõustamine	Psühhol. nõustamine	Akadeemiline nõustamine	Nõustamine osak. / dekan.
KÕIK	53	43	33	60	60
Avalik-õiguslikud ülikoolid					
Tartu Ülikool	90	52	67	67	64
Eesti Maaülikool	10	37	50	47	65
Tallinna Tehnikaülikool	90	68	5	59	68
Tallinna Ülikool	88	69	23	78	67
Õppeasutuse tüüp					
avalik- õiguslik ülikool	78	56	42	65	66
eraülikool	15	34	9	62	59
riirakenduskõrgkool	11	15	22	47	47
erarakenduskõrgkool	4	23	6	52	46
kutsekool	6	12	55	34	45

Joonis 1.6. Nõustamisteenuste kättesaadavus.

26

Rahulolu nõustamisega

Kõige enam ollakse kokku puutunud nõustamisega osakonnas või dekanaadis ning selle tasemega ollakse üldiselt rahul (vt joonis 1.7). Ka teist tüüpi nõustamisega kokku puutunud inimeste hinnang on reeglina keskmine. Keskmisest veidi enam ollakse ehk rahuolematud tuutorlusega, samas, kui osakonnast saadava nõustamise tasemega ollakse üldiselt hästi rahul.

Joonis 1.7. Rahulolu nõustamise tasemega.

2.1.2. PRAKTIKA**Praktika olemasolu õppekavas**

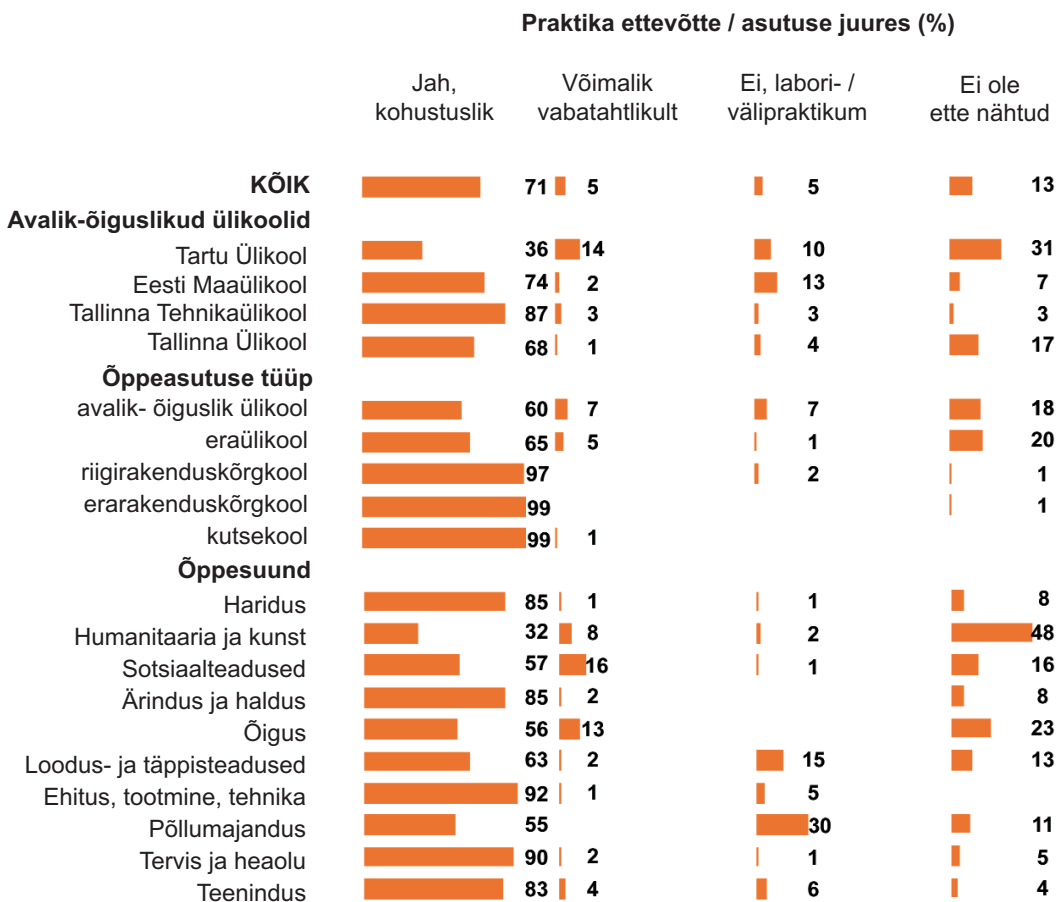
Tudengitel paluti vastata, kas nende õppekavas/erialal on ette nähtud praktika mõne ettevõtte/asutuse juures või mitte (vt joonis 1.8). Valdaval osal (71%) vastanuist on praktika õppekava kohustuslik osa ning vaid vähestele (13%) ei ole praktikat üldse ette nähtud. Osa tudengeist saavad praktikal käia vabatahtlikult valik- või vabaainena (5%) ning mõningatel on ette nähtud vaid kõrgkooli juures läbi viidav labori-/välipraktikum (5%). Ülejäänud osa (5%) tudengkonnast ei olnud päris kindlad, kas nende õppekavas on praktika ette nähtud või mitte.

Avalik-õiguslikest ülikoolidest on kõige väiksem kohustusliku praktika osakaal Tartu Ülikoolis (36%) ning kõige suurem Tallinna Tehnikaülikoolis (87%). Kõikides rakenduskõrgkoolides ja kutsekoolides on praktika õppekavade pärisosa.

Õppesuundadest on kõige vähem praktikat humanitaaria ja kunsti puhul (32%). Keskmisest oluliselt vähem on praktikat ka sotsiaalteaduste (57%) ja õiguse (56%) õppesuundadel. Loodus- ja täppisteaduste ning põllumajanduse puhul on keskmisest olulisem roll kõrgkooli juures toimival labori- või välipraktikumil ning ettevõtete juures

käiakse keskmisest veidi vähem.

Vastamise hetkeks olid praktilial juba käinud pooled (52%) kõikidest vastanutest. Igasugune erialane praktika puudus kolmandikul (31%).

Joonis 1.8. Praktika (mõne ettevõttes/asutuse juures) olemasolu õppekavas.

Praktika olulisus

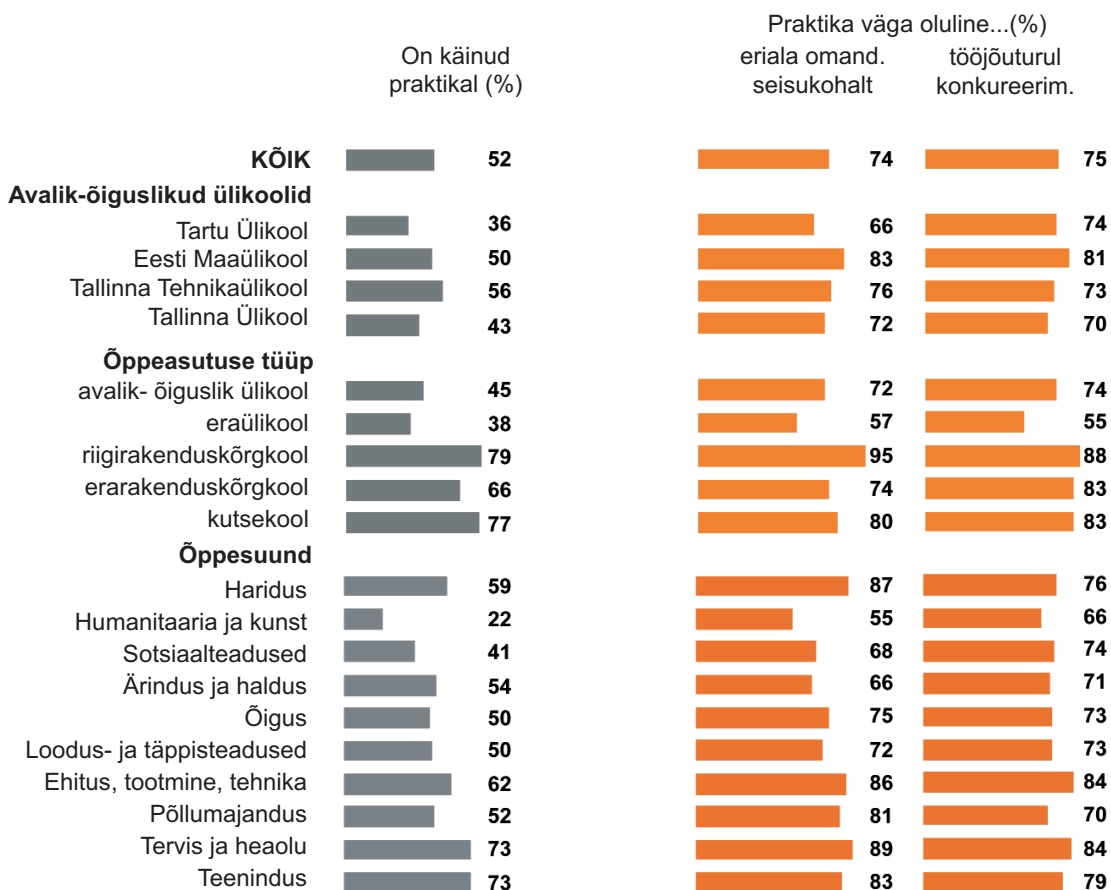
Tudengitel paluti hinnata, kui oluliseks nad peavad praktikat oma eriala omandamise seisukohalt ning selleks, et konkureerida töajuturul. Valdav enamus pidas praktikat väga oluliseks mõlemast aspektist lähtuvalt (vt joonis 1.9, teine ja kolmas tulp). Neid, kes pidasid praktikat pigem või täiesti ebaoluliseks, leidis kõigis koolides vaid mõni protsent.

Eriala omandamise seisukohalt tundub praktika teiste koolidega võrreldes keskmisest

(74%) olulisem Maaülikooli (83%) ja riiklike rakenduskõrgkoolide (95%) tudengitele. Samuti õppesuundadest tervise ja heaolu (89%), ehituse/tootmise/tehnika (86%) ja hariduse (87%) tudengitele. Kõige vähem peavad eriala omandamise jaoks praktikat oluliseks eraülikoolide (57%) ning humanitaaria ja kunsti õppesuuna (55%) tudengid.

Selleks, et tööjõuturul paremini konkureerida, pidasid praktikat väga oluliseks (keskmine 75%) kõige enam rakenduskõrgkoolide ja kutsekoolide (83-88%) ning Maaülikooli (81%) tudengid. Õppesuundade lõikes on suundumused sarnased eelmises lõigus kirjeldatule, kuigi erinevused õppesuundade vahel on veel mõnevõrra väiksemad.

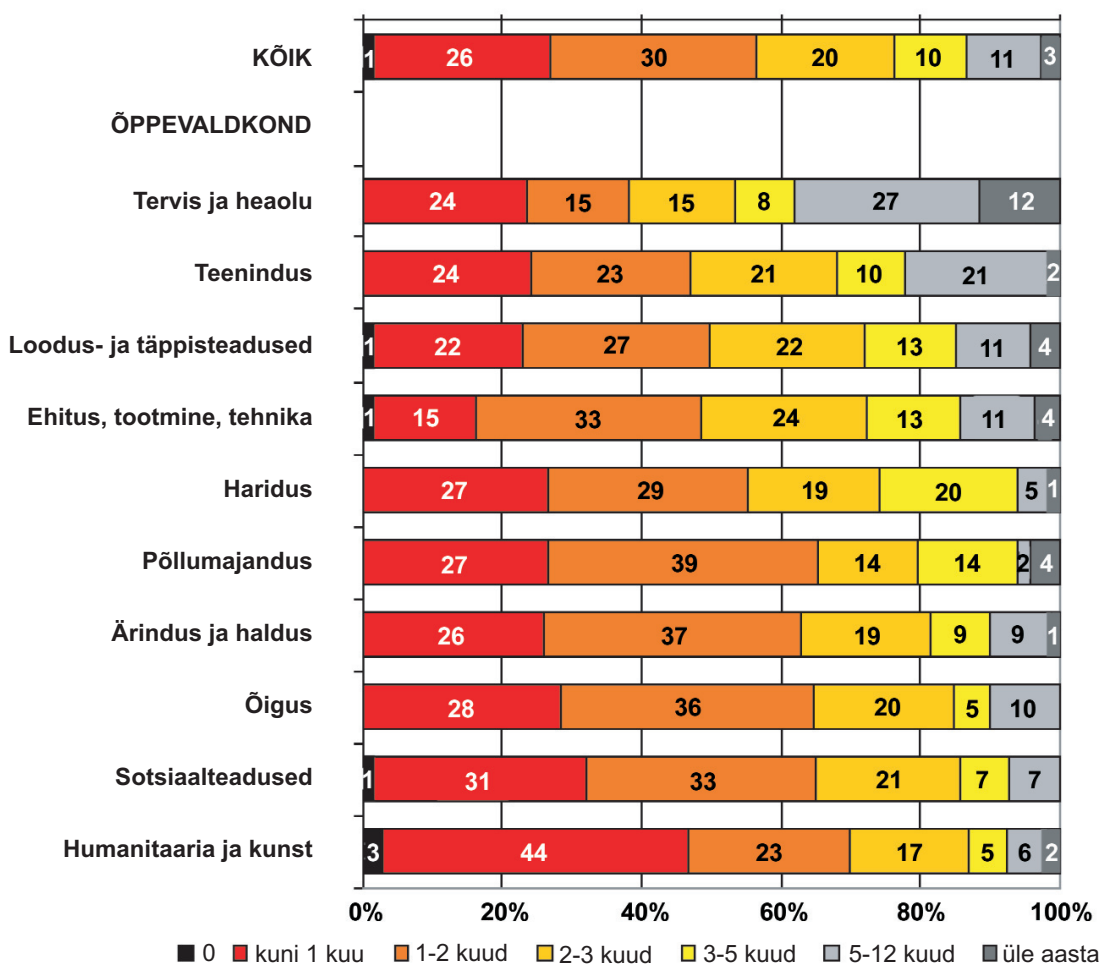
Mõne protsendi võrra, võrreldes teistega, peavad praktikat olulisemaks need tudengid, kes juba on praktikal viibinud.

Joonis 1.9. Praktikal käinute osakaal; praktika olulisus.

Praktika soovitatav kestvus

Tudengite nägemus sellest, kui pikk peaks olema praktikaperiood tema erialal, erineb mõnevõrra üksikute õppevaldkondade lõikes (vt joonis 1.10). Koondina arvab kolm tudengit neljast (76%), et praktikaks piisab kuni kolmest kuust. Kõige pikemat praktikaperioodi oodatakse tervise ja heaolu õppevaldkonna tudengite seas. Iga kümnes (12%) neist arvab, et praktika peaks olema vähemalt aastane ning kolmandik (39%), et vähemalt 5 kuud. Teiste erialade puhul on ootused juba üsna sarnased, kui välja jätta teisest äärmusest humanitaaria ja kunst. Selle õppevaldkonna tudengitest ligi pool (44%) arvab, et piisaks kuni 1 kuust.

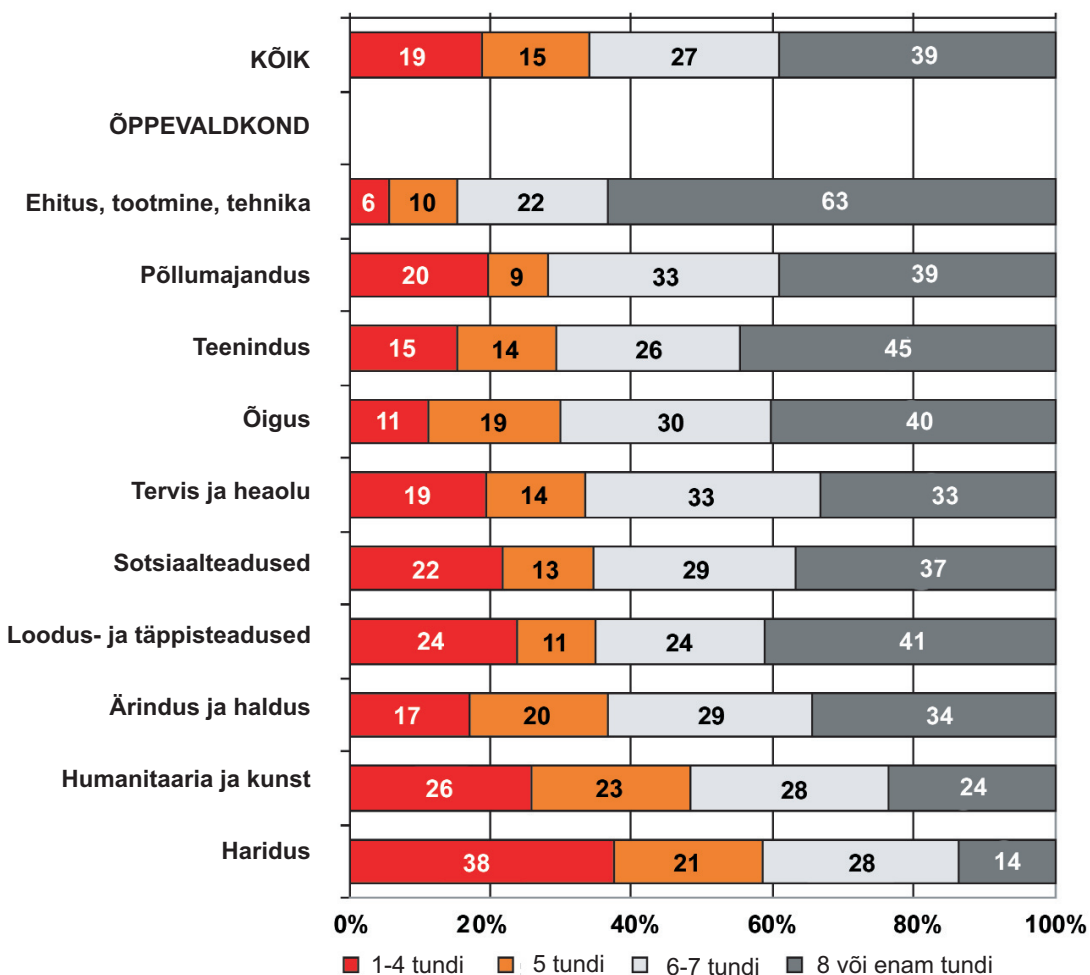

Joonis 1.10. Praktika vajalik maht oma erialal.

30

Tudengitel paluti anda hinnang ka sellele, mitu tundi nende arvates peaks üliõpilane praktika raames päevas töötama (vt joonis 1.11). Vaid viiendik (19%) tudengitest arvas, et kuni poolest tavalisest tööpäevast täiesti piisab. Kaks tudengit viiest (39%) arvas, et praktikapäev peaks olema tavalise tööpäeva pikkusega.

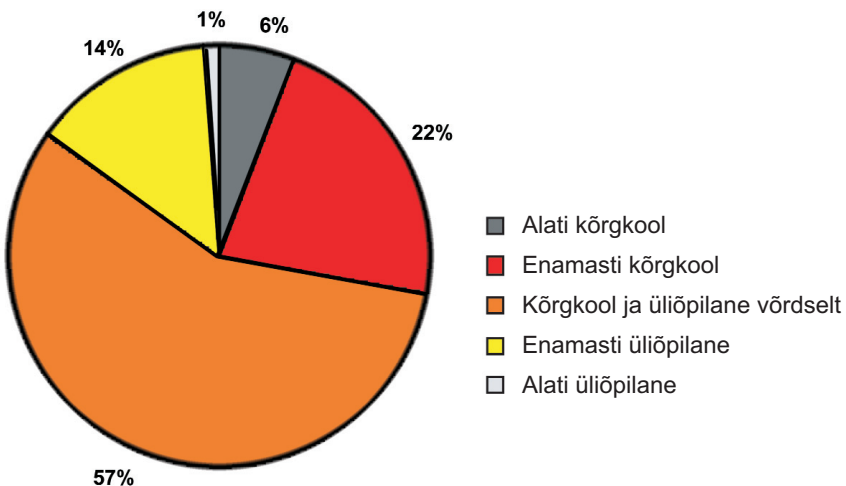
Õppevaldkondade lõikes on arvamused üsna sarnased, kui mõningad erandid välja arvata. Nimelt on suurem osa (63%) ehituse/tootmise/tehnika tudengitest arvanud, et vähem kui 8-st tunnist ei piisaks. Samas, hariduse valdkonna tudengitest on täis tööpäeva eeldanud vaid väike osa (14%) ning keskmisest enam (38%) arvatakse, et kuni neljast tunnist täiesti piisaks.

Joonis 1.11. Töötundide arv päevas praktika raames.

Praktika läbiviimiseks sobiva koha leidmine

Üldiselt on tudengid seda meelt, et praktikakoha leidmine võiks olla kõrgkooli ja üliõpilase koostöö tulemus. Neid, kes ootavad suuremat kooli panust on siiski enam (28%), kui neid, kes näevad üliõpilasel suuremat rolli (15%).

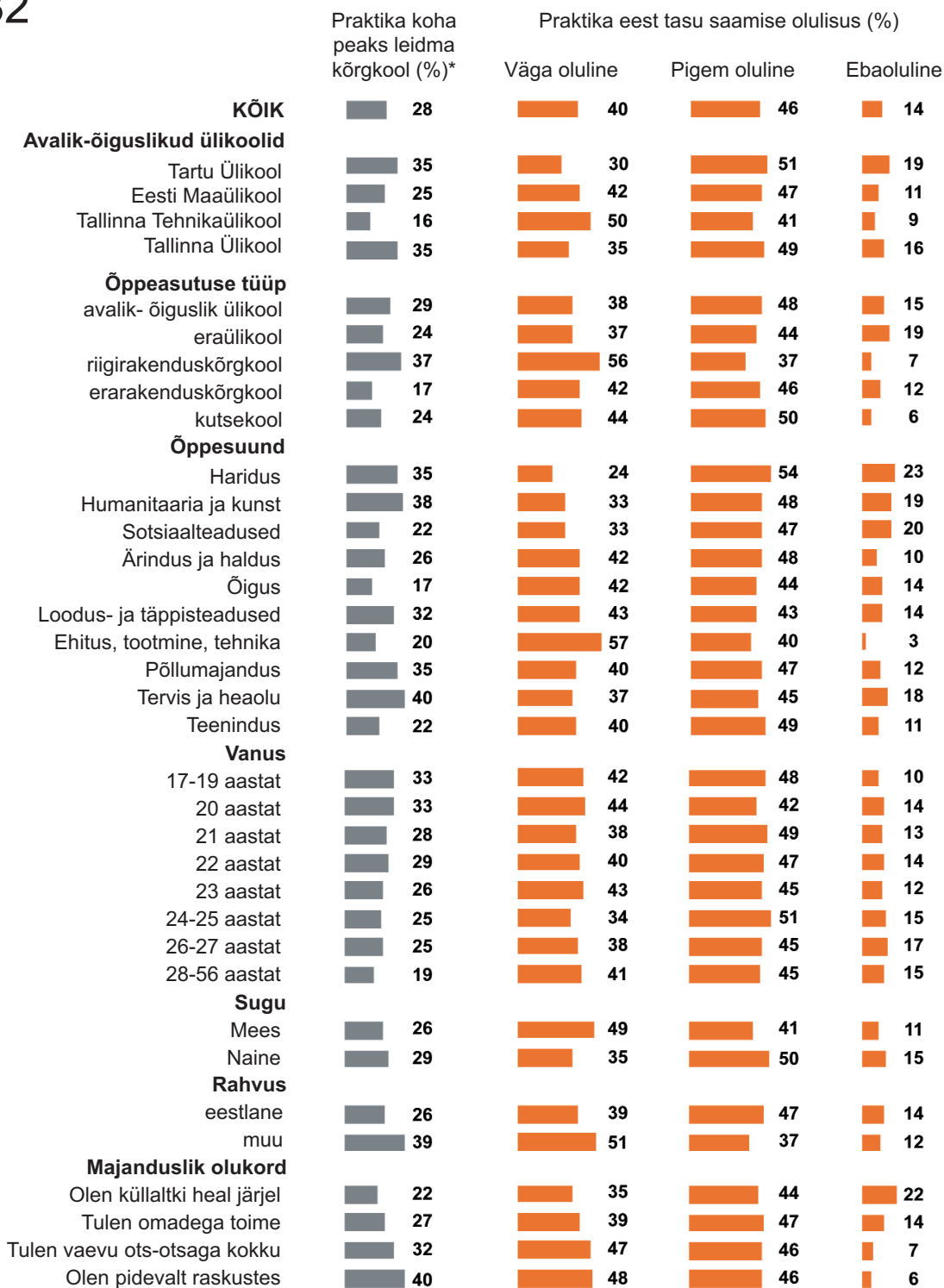
Joonis 1.12. Kes peaks leidma praktika läbiviimiseks sobiva ettevõtte või asutuse?

Joonise 1.13 esimeses tulbas on ära toodud nende tudengite osakaalud, kelle arvates praktikakoha leidmine on alati või enamasti kõrgkooli ülesanne. Keskmisest enam ootavad kõrgkoolipoolset suuremat panust Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli tudengid (mõlemas 35%). Tehnikaülikoolis on selliseid tudengeid vastupidiselt keskmisest vähem (16%). Õppeasutuse tüüpide lõikes on kõige enam kõrgkoolipoolset panust ootavaid tudengeid riiklikes rakenduskõrgkoolides (37%) ning kõige vähem erarakenduskõrgkoolides (17%).

Õppesuundade lõikes on kõige iseseisvamad õigusteadust õppivad tudengid (17%) ning kõige vähem iseseisvad tervise ja heaolu tudengid (40%). Üldiselt on aga vähem iseseisvust just kuni 20-aastastel tudengitel (33%) ning kõige enam vanemate kui 27-aastaste tudengite seas (19%). Veidi enam on kõrgkoolipoolsele toele lootmas mitte-eestlased (39%).

Praktika eest tasu saamise olulisus

Tudengid peavad enamasti (86%) oluliseks praktika ajal sooritatud tegevuse eest tasu saamist (vt joonis 1.13 kolm viimast tulpa). Eriti oluline on töö tasustamine Tallinna Tehnikaülikooli, ehituse/tootmise/tehnika õppesuuna ja riiklike rakenduskõrgkoolide tudengitele. Samuti on praktika eest tasu saamist enam väga oluliseks pidanud meestudengid, mitte-eestlased ja need, kes on majanduslikult kehvemal järjel. Tasu saamist on veidi vähem oluliseks pidanud Tartu Ülikooli tudengid ning eraülikoolides õppivad noored. Õppesuundadest on kõige enam tasuta praktikat valmis tegema hariduse eriala omandajad.

* alati kõrgkool+ enamasti kõrgkool

Joonis 1.13. Praktika koha leidmisel kõrgkooli suurem panus; tasu saamise olulisus.

Peamine probleem seoses praktikaga

Selgelt kõige sagedamini (39%) nähakse peamise probleemina praktikaks sobiva koha leidmist (vt joonis 1.14). Samuti on üsna suure osa tudengite (13%) arvates puudulik kõrgkoolipoolne toetus. Teisi probleeme nähakse kõige peamisena harvem. Kümnendik (10%) tudengitest ei ole seoses praktikaga probleeme kohanud ning viiendik vastanuist (21%) ei olnud praktika teemadega kokku puutunud.

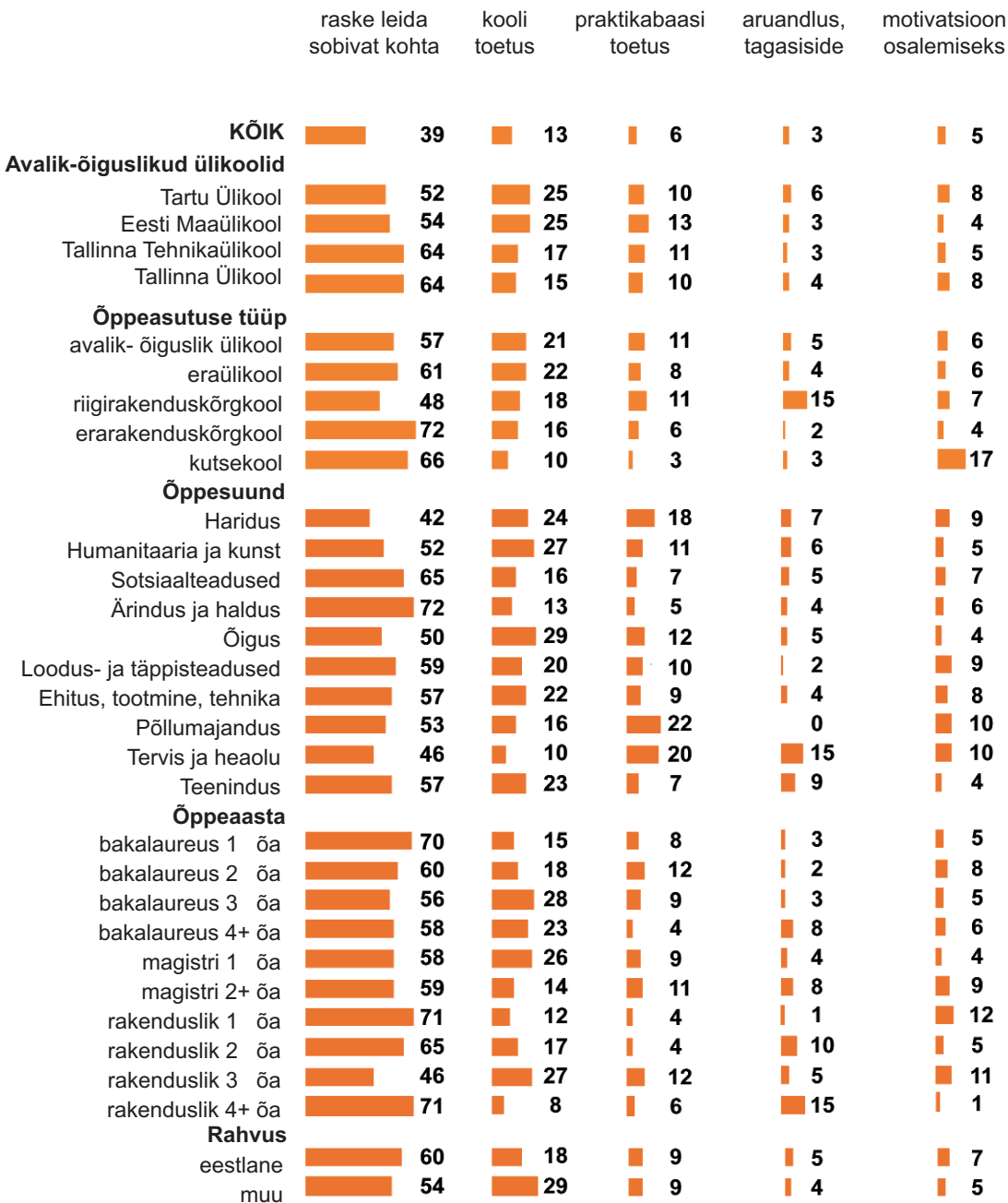
Joonis 1.14. Peamine probleem seoses praktikaga.

Teistega võrreldes on Tartu avalik-õiguslike ülikoolide tudengitel enam probleeme ülikooli toetusega (25%) ja Tallinna tudengitel sobiva praktikakoha leidmisega (64%) (vt joonis 1.15). Riiklike rakenduskõrgkoolide tudengid on keskmisest enam nimetanud aga aruandlus- ja tagasisidesüsteemi puudusi (15%) ning kutsekoolide tudengid vähest motivatsiooni praktikal osalemiseks (17%).

Õppesuundadest on praktikabaasi poolset puudulikku toetust enam välja toonud hariduse (18%), põllumajanduse (22%) ja tervise/heaolu (20%) õppesuundade tudengid. Viimastele on enam problemaatiline ka aruandluse- ja tagasisidesüsteem (15%).

Sobivat kohta on kõige keerulisem praktikaks leida esimese õppeaasta tudengitel (73%). Koolipoolne vähene toetus on enam muret valmistanud ka mitte-eestlastele (29%).

Mis on peamiseks probleemiks seoses praktikaga? (%)

Joonis 1.15. Peamine probleem seoses praktikaga.

Kui tudengitelt küsiti peamist probleemi seoses praktikaga, siis toodi 'muu' vastusevariandi all välja järgnevad:

Praktikabaasist lähtuvalt

- Võrreldes alaliste töötajatega makstakse praktikantidele liiga vähe palka.*
- Eraettevõttes praktika tasustatakse, riigiettevõttes kas ei tasustata või siis tasustatakse naeruväärsel tasemel.*
- Ettevõtted pole praktikantidest huvitatud, sest ettevõtetes pole inimesi, kes praktikantidega tegeleks ja neid juhendaks.*
- Juba praktikakohale kandideerides nõutakse mingisuguseid kogemusi, need aga õppuril tihtipeale puuduvad.*
- Praktikakoha nõuded praktikandile on liiga leebed, praktika ei anna uusi teadmisi.*
- Praktikanti kasutatakse nn. "musta töö" tegijana, seega ei anna praktika erialaseid teadmisi ega praktilist kogemust.*

Kõrgkoolist lähtuvalt

- Kohustuslikku praktikat on ette nähtud liiga väikeses mahus või siis pole praktikat õppekavas üldse ette nähtud.*
- Praktikakohta ei saa üliõpilane ise valida.*
- Praktika sooritamise ajavahemik on liiga jäigalt paika pandud (nt. pead et teatud ühe kuu jooksul sooritama).*
- Koolis jätkub praktika ajal õppetöö.*
- Liiga palju on dokumentatsiooni, mida vaja praktikaga seoses täita.*

Üliõpilasest lähtuvalt

- Aega praktika sooritamiseks on raske leida, eriti kui kooli kõrvalt käiakse veel täiskohaga tööl.*
- Ei ole ülevaadet potentsiaalsetest praktikakohtadest.*
- Kui praktika toimub teises linnas, võivad üliõpilasel tekkida probleemid elamispiinaga või transpordiga.*

Kuidas praktikakorraldust paremaks muuta?

Tudengitel paluti teha oma ettepanekud nii kõrgkoolile, üliõpilastele kui ka praktikakohale, kuidas saaks praktikakorraldust paremaks muuta. Välja pakuti järgnevat:

- Suhtlemine kolme osapoole: praktikandi, kõrgkooli ja ettevõtte vahel peaks olema tihedam. Peaks läbi rääkima, mis on kõigi osapoolte ootused, teavi tama ettevõtteid praktikantide võtmise võimalustest, informeerima praktikanti tema õigustest ja kohustustest, tagasiside ettevõttelt kõrgkoolile ja ka praktikandile jne.*

Praktikabaasist lähtuvalt

- Praktika peaks olema tasustatav.*
- Ettevõtted võiksid tudengitele rohkem praktikakohti pakkuda või neid*

rohkem välja reklaamida. Praktikakohtadest avalikus sektoris peaks olema rohkem infot.

Kõrgkoolist lähtuvalt

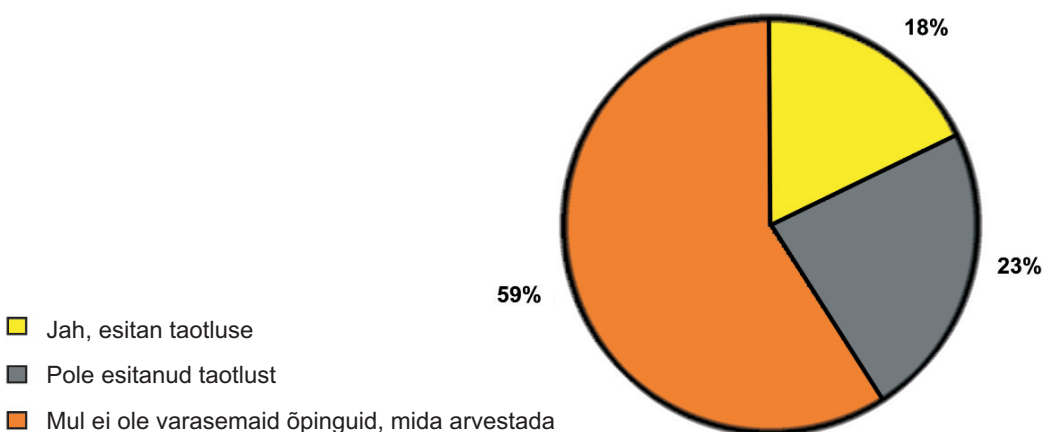
- Kõrgkool võiks erialaasutustega sõlmida vastavad koostöölepingud, et kindlustada see, et praktika oleks tõepoolest erialane.
- Kõrgkool peaks aitama praktikakohta leida tudengitel, kes sellega ise hakkama ei saa, kuid aktsepteerima ka neid, kes ise endale praktikakoha leidnud on (et poleks sunniviisilist suunamist).
- Kõrgkool peaks sõlmima lepingu firmaga, kus sätestatakse praktika nõuded (et praktikanti praktilal ainult nn. "musti töid" tegema ei pandaks).
- Ülikool peaks kohustusliku praktika puhul ise praktikakohtade leidmise eest hoolitsema.
- Kõrgkool võiks teha praktikaportaali, praktilalisti vms. Andmebaas võiks kogu Eestit ja kõiki kõrgkooli hõlmata.
- Kõrgkool võiks olla mõistvam tudengite suhtes, kes käivad õpingute kõrvalt tööl ning ei pruugi seetõttu leida praktika jaoks aega. Praktika võiks sel juhul asendada nt. iseseisva uuringuga. Seaduses võiks olla sätestatud võimalus võtta tööandja juurest praktika läbimiseks õppepuhkus.
- Kõrgkooli juures võiks töötada praktikanõustaja, kes annaks infot praktikakohtade ja sinna kandideerimise kohta.
- Üliõpilasele kohustuslikud aruannete juhendid võiks muuta ülevaatliku maks ning tudengisõbralikumaks. Praktika hindamissüsteemi võiks täien dada läbi selle, et ka tudeng ise saaks hinnata oma tegevust ja praktika-kohta.
- Praktilisi ülesandeid ja praktilisi grupitöid võiks ka loengutes enam läbi viia.
- See, et riigieelarvevälistel kohtadel õppijad peavad praktilal tasuta töö tama ja ka ainepunkti eest maksma, pole õiglane.
- Õppekavades peaks olema sees kohustuslik praktika, arstidele peaks õppekavva tagasi tooma kohustusliku vähemalt üheaastase internatuuri.
- Ülikool peaks enam propageerima ja toetama välismaal praktika tegemise võimalust (eriti võõrkeeli õppivatele filoloogidele).
- Praktika kestvus peaks sõltuma sellest, kas praktika eesmärgid saavad täidetud (kui asjad juba niigi selged, siis praktika lõpetada).
- Ettevõtteid võiks kõrgkooli poolt kuidagi toetada, et motiveerida neid praktikante võtma ning nendega praktika ajal ka tegelema (subsiidiumide süs teem), juhendajaid tasustada.
- Ka esimeste kursuste üliõpilastele peaks praktikat võimaldama (nagu on teistes välisriikide kõrgkoolides). Rakenduslikes kõrgkoolides võiks prak tika alata kohe esimesel semestril, et õppur saaks aimu, kas õpitav eriala talle üldse sobib.
- Tudengile oleks enne praktikale asumist vaja seda rohkem tutvustada, teda ette valmistada, välja õpetada. Vaja selgeid, lihtsaid, täpseid ja ühe selt mõistetavaid praktikajuhendeid.
- Praktikale minek võiks toimuda libiseva graafiku alusel, st. iga üliõpilane ise valib, mis kursusel ta praktika läbib, paindlikkust enam.

- Praktika ajal ei tohiks olla kohustuslikku õppetööd.*
- Praktika jooksul peaks olema võimalik probleemide ilmnmisel juhendajat vahetada või kooli/ osakonna juhatajat teavitada.*
- Praktika mahu määramise juures tuleks arvestada ka iga üliõpilase tööko gemust individuaalselt (nt. kaugõppe tudengitel see suur).*
- Kui teatud riigiasutustesse on vaja kõrgkoolipoolset lähetuskirja, siis võiks kõrgkool soostuda seda ka bakalaureuseastme tudengitele andma.*
- Kõrgkool võiks anda kaasa omapoolse soovituskirja, kus loetletakse üles praktikandi läbitud ained ning kirjeldatakse teadmisi ja oskusi.*
- Siduda praktikaprogrammi ja laboratoorseid töid enam tööturu va jadustega.*

2.1.3. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine

Taotluse esitamine varasemate õpingute arvestamiseks

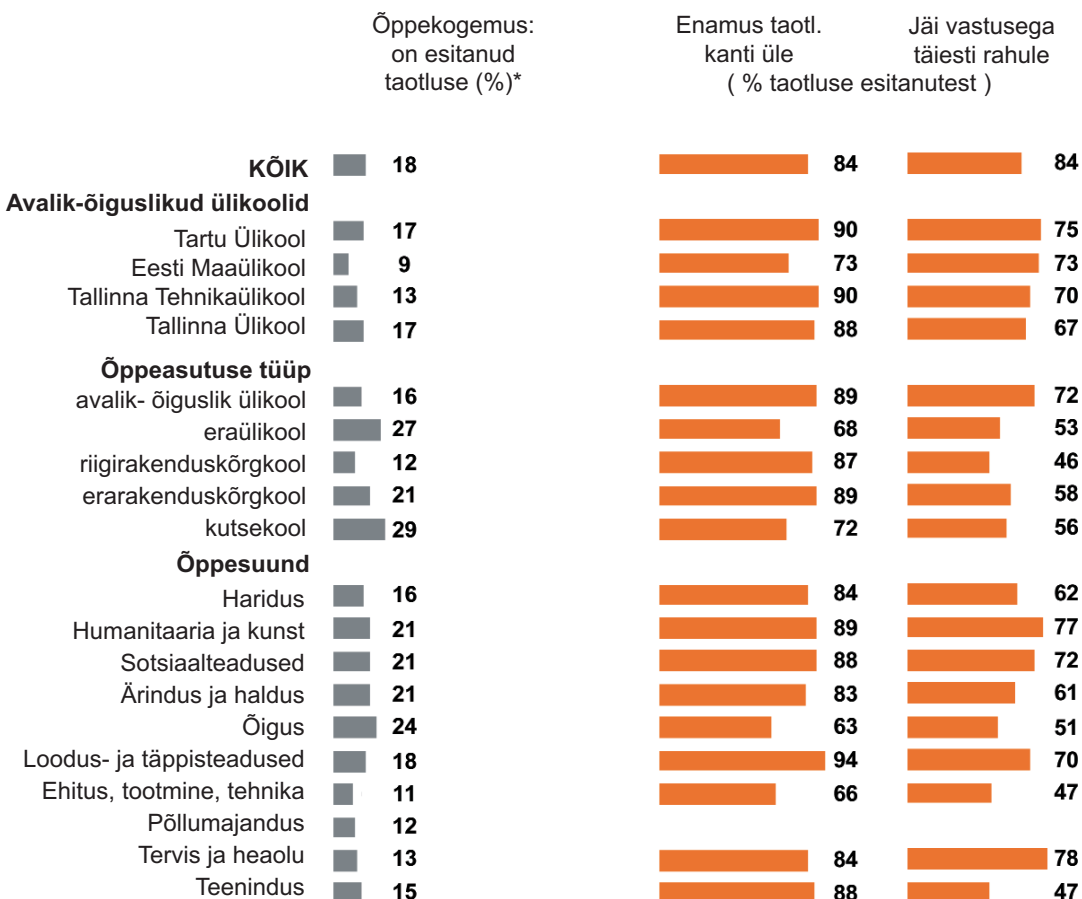
Kõikidest vastanud tudengitest 41%-l on olemas varem või mujal sooritatud õpinguid, mida oleks võimalik arvestada praeguste õpingute käigus (vt joonis 1.16). Neist rohkem kui pool (23% kõigist) ei ole taotlust esitanud nende õpingute arvestamiseks. Taotluse varasemate õpingute arvestamiseks on esitanud iga viies (18%) tudeng.

Joonis 1.16. Kas oled esitanud taotluse varem sooritatud õpingute arvestamiseks?

38

Nagu näha joonise 1.17 esimesest tulpast, on varasema õppekogemuse arvestamise taotluse esitanuid keskmisest vähem Maaülikooli (9%) ning riiklike rakendus- kõrgkoolide tudengite seas (12%). Keskmisest enam on neid aga eraülikoolide (27%) ja kutsekoolide (29%) tudengite seas. Suur on varasema õppekogemuse arvestamise taotlejate osakaal ka osakoormusega õppe tudengite seas (44%) ning vanemate tudengite seas üldiselt.

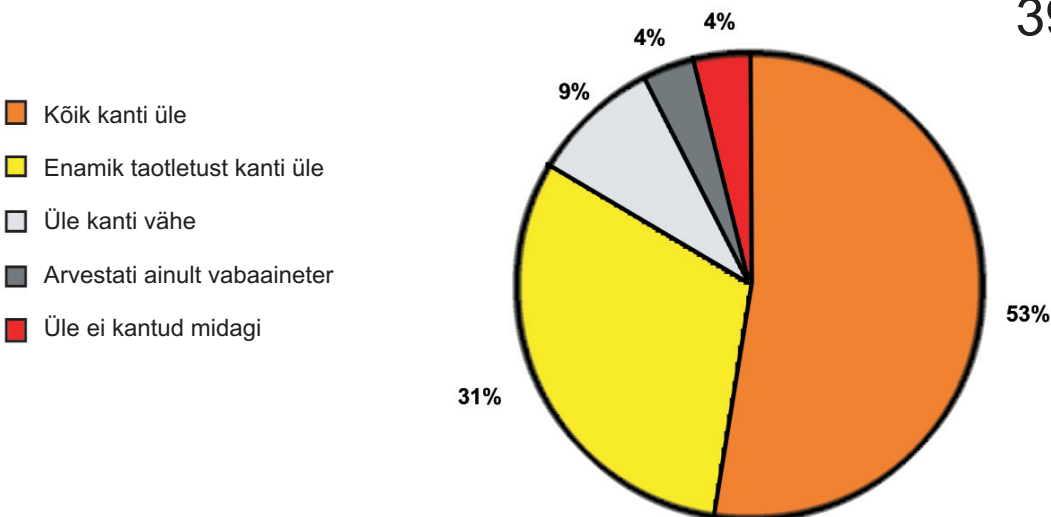

* On esitanud taotluse varem või mujal sooritatud õpingute arvestamiseks.

Joonis 1.17. VÕTA taotluse esitanud; taotlusega arvestamine ja rahuolu saadud vastusega.

Taotletu ülekanndmine

Kui taotletakse varem sooritatud õpingute arvestamist, siis kantakse üldjuhul (84%) kas kõik või enamus taotletust ka üle (vt joonis 1.18). Vaid 4%-l juhtudest ei ole üle kantud midagi.

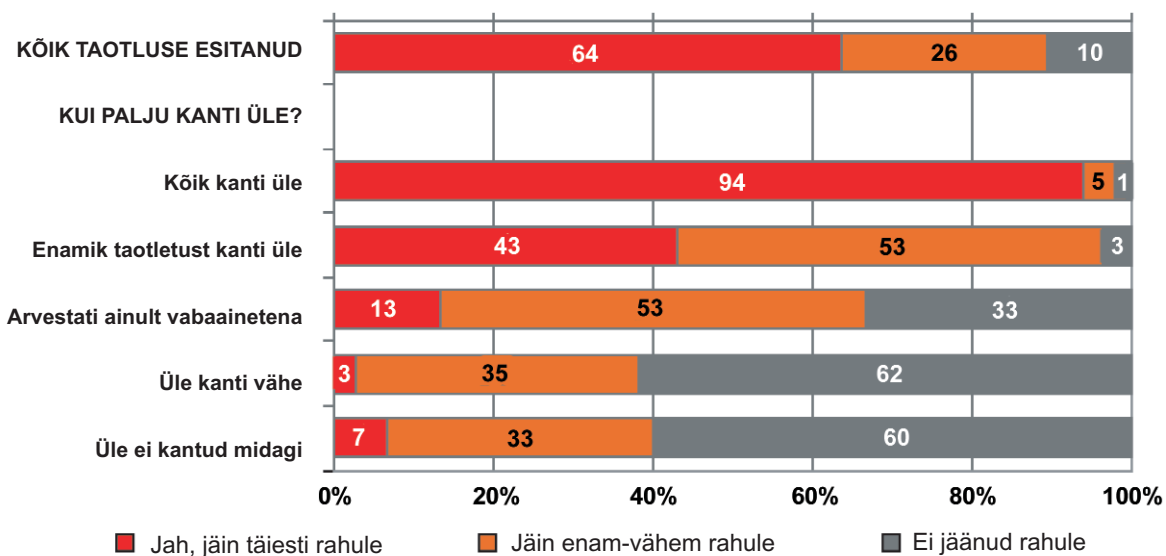

Joonis 1.18. Kui suur osa taotlust üle kanti? (% taotluse esitanutest)

Maaülikoolis on teiste avalik-õiguslike ülikoolidega võrreldes vähem neid, kelle taotlust enamuse üle kanti (joonis 1.17, teine tulp). Samuti on taotletuga vähem arvestatud eraülikoolides (68%) ning kutsekoolides (72%). Õppesuundadest on kõige väiksem varasema õppekogemuse arvestamine õiguse (63%) ja ehituse/tootmise/tehnika (66%) tudengitel.

Rahulolu taotlusele saadud vastusega

Rahulolu taotlusele saadud vastusega sõltub väga tugevalt sellest, kui suur osa taotlust üle kanti. Jooniselt 1.19 on näha, et kõige enam on täiesti rahulolevaid nende seas, kelle taotlus rahuldati täiel määral. Kuna enamasti suur osa soovitusi rahuldatakse, siis on taotluse esitanute rahulolu üsna kõrge. Kõige vähem on rahul need, kelle soovid täideti vähesel määral või üldse mitte.

Joonis 1.19. Rahuolu varasema õppekogemuse arvestamise taotlusele saadud vastusega.

Keskmisest vähem on taotlusele saadud vastusega täiesti rahul olevaid tudengeid riiklikes rakenduskõrgkoolides (46%) (vt joonis 1.17, kolmas tulp). Sama kehtib ka õiguse (51%), ehitus/tootmine/tehnika (47%) ja teeninduse (47%) tudengite kohta. Rahulolu avaldusele saadud vastustega on väiksem ka osakoormusõppe ja nooremate tudengite seas.

Taotlusele saadud vastusega rahulolematuse põhjused

Peamised rahulolematuse põhjused olid, et kõrgkooli poolt ei põhjendatud taotlusele laekunud vastust või venitati vastamisega. Suhteliselt tihti oli kogetud ka seda, et teistes koolides õpitut (isegi, kui ainet oli andnud sama õppejõud) ei taheta uues koolis arvestada. Veel ei oldud rahul mõnedes ülikoolides kehtiva reegluga, mille järgi ei kanta üle aineid, mis on sooritatud rohkem kui viis aastat tagasi. Tudengid tõid välja probleemid, et üle ei kantud aineid, mille sisu ja maht on sama, kuid nimetus erinev ja kohustuslike ainetega sarnaseid aineid (või 4+2 bakalaureuseainete aineid) kanti üle vabaainetena.

Teisi rahulolematuse põhjendusi:

"Lõpetasin Veritase, kuid selle õppekava oli akrediteerimata. Samade õppejõudude eksameid ja arvestusi, kes peavad loenguid ka akrediteeritud õppekavadega koolides, ei arvestatud – pole õiglane!"

"Omasin infot, et sama koolituse eest oli varem punkte üle kantud. Leidsin, et mind koheldi ebaõiglaselt."

"Üle ei kantud suures mahus alusaineid tänu vastuvõtva ülikooli standardmoodulitele. Ei arvestata isegi osaliselt tehtud tööd teatud mitteerialaainetes. Näide: 3 AP õigusteadust eelmisest koolist ei lähe mingil kujul arvesse, kui alusmoodul nõuab 4 AP eest õigust."

"Olen arvamusel, et minu eelnevad õppetulemused oleks olnud väärt tunnustamist, põhjusena toodud väited polnud eriti tõsiseltvõetavad."

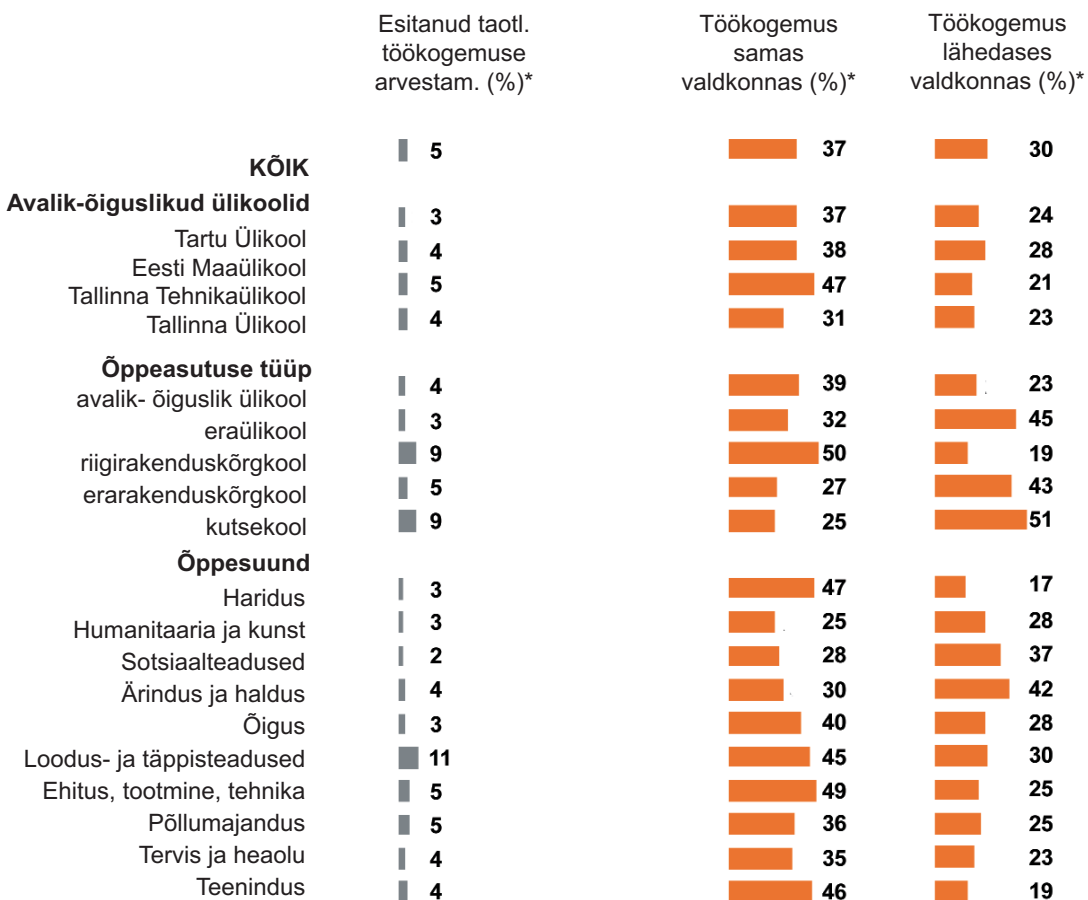
Töökogemuse olemasolu õpingutega lähedases valdkonnas

Töökogemus oli vastamise hetkel olemas 84% vastanud tudengitest (57% olid vastamise hetkel töötavad ja 27% varem tööl käinud). Neil paluti öelda, kas see töökogemus on õpingutega samas/ lähedases valdkonnas või mitte (vt joonis 1.20, teine ja kolmas tulp). Kokku 67% töökogemust omavatest tudengitest on töötanud või töötavad praeguste õpingutega samas või lähedases valdkonnas.

Sama valdkonna töökogemus on keskmisest (37%) enam riiklike rakenduskõrgkoolide (50%) ning Tehnikaülikooli (47%) tudengitel, samuti viimaste õppeaastate tudengitel (47-52%) ning magistrantidel (58-61%). Koondina omab sama või sarnase valdkonna töökogemust keskmisest suurem osa era-õiguslike ülikoolide (77%), kutsekoolide (76%), magistriõppe (87-88%) ning rakenduskõrghariduse viimase aasta (90%) tudengitest.

Taotluse esitamine töökogemuse arvestamiseks

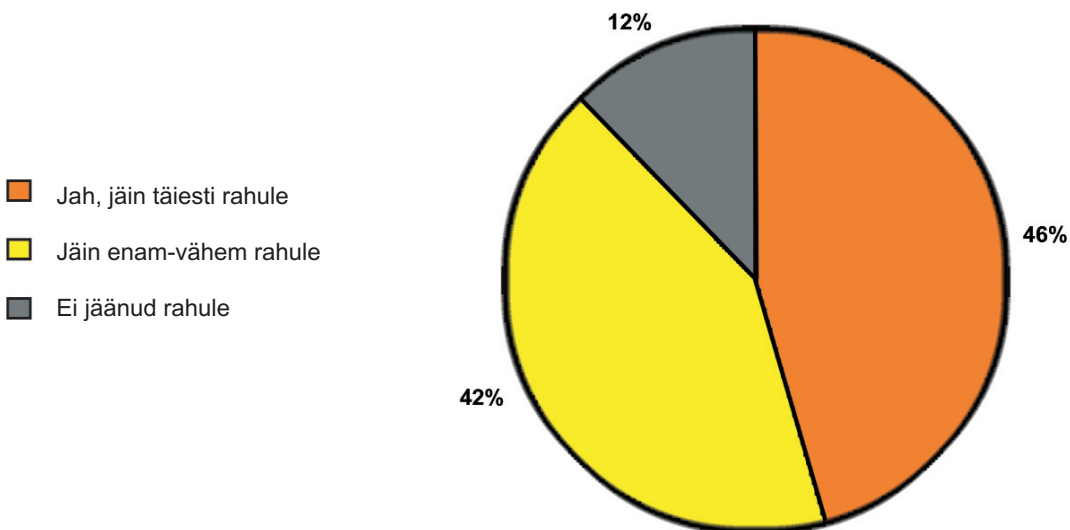
Taotluse töökogemuse arvestamiseks on esitanud vaid 5% nendest tudengitest, kes hetkel töötavad või on varem töötanud (vt joonis 1.20, esimene tulp). Keskmisest veidi enam on neid riiklike rakenduskõrgkoolide ja kutsekoolide (9%) ning loodus- ja täppisteaduse õppesuuna (11%) tudengite seas. Samuti on üle kolme aasta kõrgkoolis õppinute seas rohkem vastava taotluse esitanuid (8-10%).

Joonis 1.20. Töökogemuse arvestamise taotluse esitamine; töökogemuse olemasolu samas või sarnases valdkonnas õpitava erialaga.

Rahulolu töökogemuse arvestamiseks esitatud taotluse vastusega

Enamasti (88%) jäädid esitatud taotluse vastusega rahule. Nende seas on üsna võrdselt neid, kes jäid täiesti rahule (46%) või enam-vähem rahule (42%). Rahulolematuid on vaid kümnendik (12%) kõigist varasema töökogemuse arvestamise taotluse esitanutest (vt joonis 1.21).

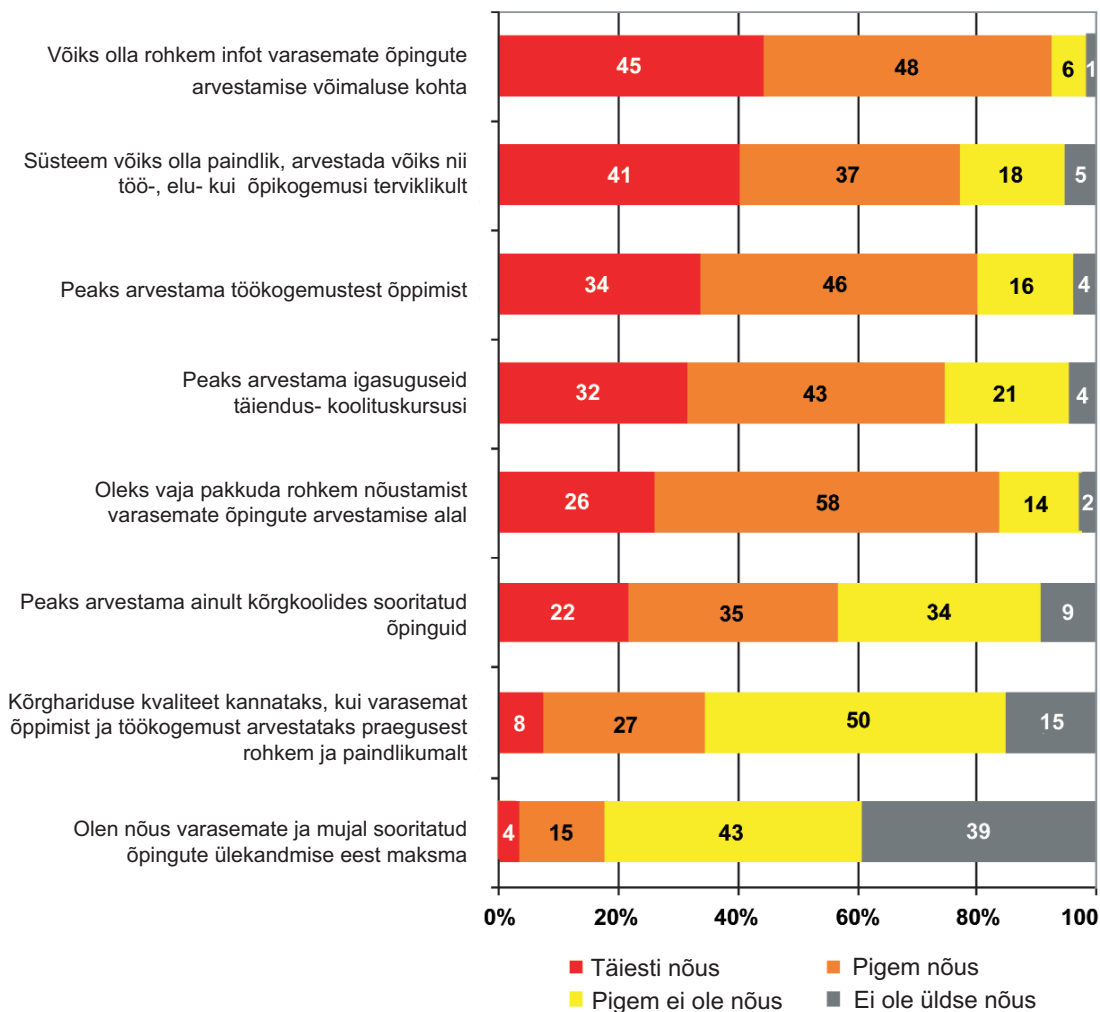
Joonis 1.21. Kas jäid rahule oma töökogemuse arvestamiseks esitatud taotluse vastusega?

Väited VÕTA kohta kõrgkoolis õppekava täitmisel

Tudengitele esitati rida väiteid varem ja mujal sooritatud õpingute ning töökogemuse arvestamise kohta kõrgkoolis õppekava täitmisel. Tulemused on esitatud joonisel 1.22.

Üldiselt ollakse seda meelt, et varasemate õpingute arvestamise võimaluste kohta peaks olema senisest enam informatsiooni (nõus 93%) ning nõustamist (84%). Süsteem peaks enamuse (78%) tudengite arvates olema paindlik ning arvestama erinevaid kogemusi (töö, elu, õpingud) terviklikult. Kindlasti peaks arvestama töökogemusest õppimist (80%) ning täienduskoolituskursusi (75%). Samas arvab enam kui pool (57%) tudengitest, et õpingute puhul peaks arvestama ainult kõrgkoolides sooritatud õpinguid.

Tudengid ei ole enamasti (65%) nõus väitega, et kõrghariduse kvaliteet kannataks, kui varasemat õppimist ja töökogemust arvestatakse praegusest rohkem ja paindlikumalt. Enamik (82%) tudengitest ei ole valmis maksma varasemate ja mujal sooritatud õpingute ülekandmise eest.

Joonis 1.22. Nõustumine väidetega VOTA kohta; koondd hinnangud.

Suuremates avalik-õiguslikes ülikoolides on VÕTA-sse suhtumine üsna sarnane. Selgeid ühesuunalisi erinevusi ei ilmne.

Arvamuste erinevustest VÕTA kohta tudengkonnas annab täiendavat informatsiooni joonis 1.23. Joonisele on pandud mõtteline nõusoleku keskmine, mis on saadud siis, kui vastus 'täiesti nõus' saab väärtuse 4, 'pigem nõus' 3-e, 'pigem ei ole nõus' 2-e ning 'ei ole üldse nõus' 1-e. Mida enam on väitega nõus olijaid, seda suurem on keskmine väärtus.

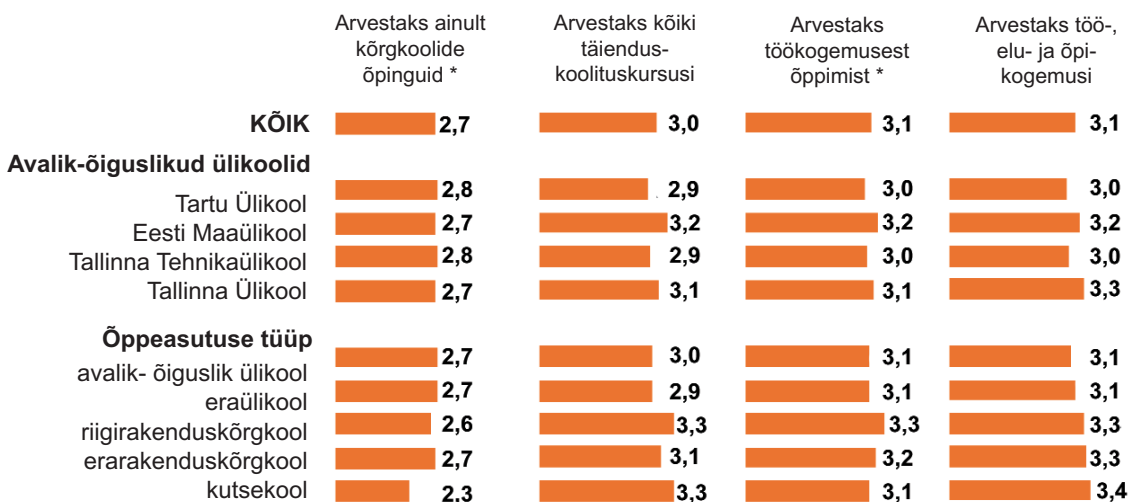
Küsimuses, kas arvestama peaks ainult kõrgkoolide õpinguid, jagunesid arvamused üsna pooleks. Õppeasutuse tüüpide lõikes on kutsekoolide tudengid veidi vähem

44

seada meelt ning üldiselt ka nooremad tudengid. Vastupidise trendiga on suhtumine täienduskoolituskursuste arvestamisse. Töökogemuse arvestamise suhtes on arvamused üsna üksmeelselt pooldavad. Kõigi seniste kogemuste terviklikku arvestamist pooldavad veidi enam rakenduslikumate erialade tudengid.

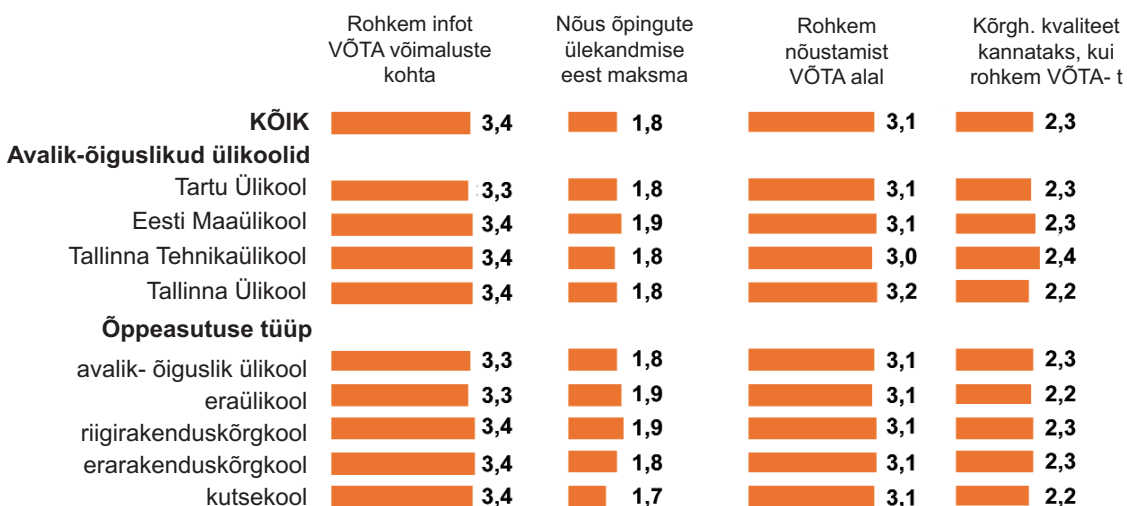
Vajadus info ja nõustamise järele on kõigil tudengitel ühtlaselt suur.

Varasemate õpingute ülekandmise eest on nõus maksma enam õiguse eriala tudengid ning vähem need, kes on majanduslikult kehvemal järjel. Enamasti ollakse üksmeelel, et kõrghariduse kvaliteet ei kannataks, kui varasemat õppimist ja töökogemust arvestatakse praegusest rohkem ja pandlikumalt.

väitega nõustumise keskmine; skaala 1st (ei ole üldse nõus) 4ni (täiesti nõus)

Joonis 1.23A. Nõusolek väidetega VÕTA kohta kõrgkoolis õppekava täitmisel.

väitega nõustumise keskmine; skaala 1st (ei ole üldse nõus) 4ni (täiesti nõus)

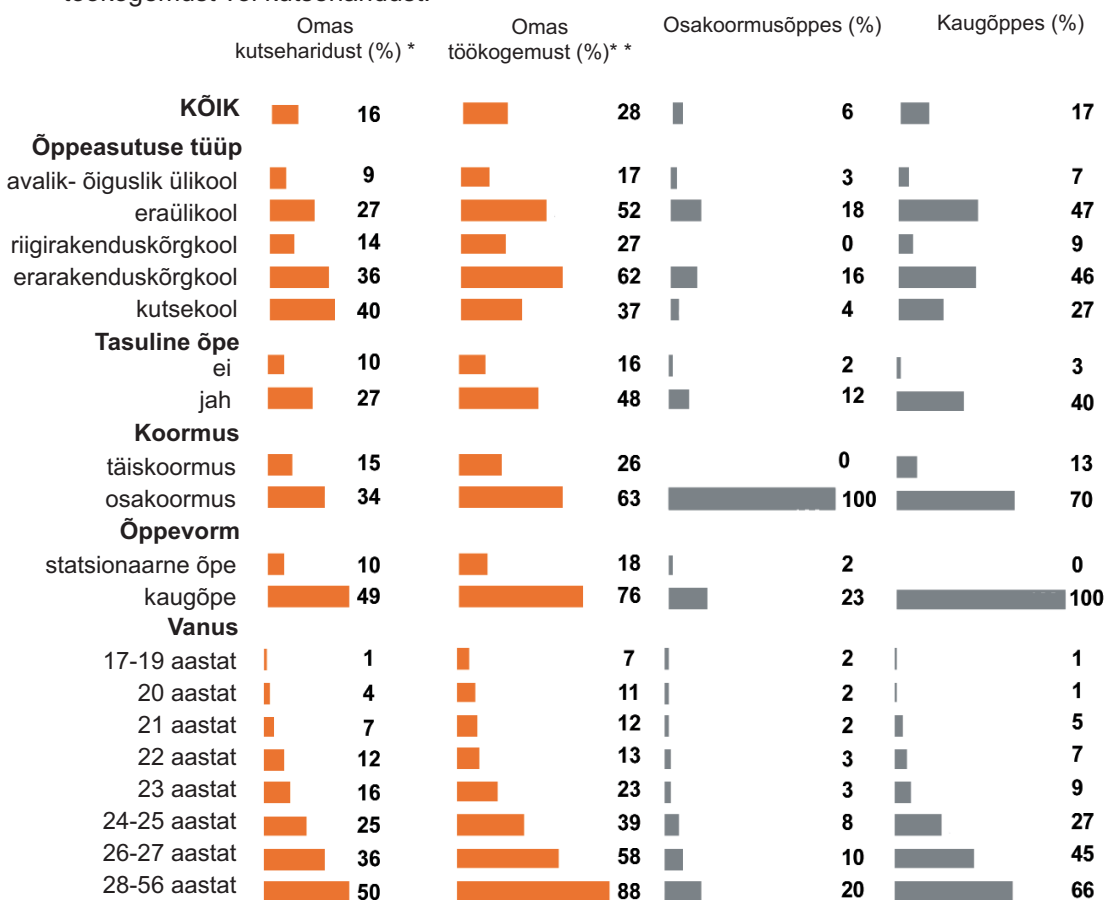
Joonis 1.23B. Nõusolek väidetega VÕTA kohta kõrgkoolis õppekava täitmisel.

2.2. EÜL-I ANKEET

2.2.1. Õpingud ja motivatsioon

Eelnev kutseharidus ja töökogemus

Kuigi enamik noori jõuab ülikooli niinimetatud traditsioonilist rada pidi, annavad joonise 2.1 esimene ja teine tulp ülevaate nende tudengite osakaaludest, kes enne kõrgharidusõpingute alustamist olid omandanud kutsehariduse või käisid regulaarselt tööl. Kõikidest tudengitest omas eelnevalt kutseharidust 16% ning töökogemust 28%. Eelkõige võib välja tuua vanusest tuleneva mõju – nimetatud eelnevad kogemused olid enne kõrgkooli õppima asumist olemas just keskmisest vanematel tudengitel. Seetõttu on ilmselt ka erakõrgkoolide tudengitel enam eelnevat töökogemust ette näidata (52-62%), kui teistel (avalik-õiguslikud koolid 17-27% ja kutsekoolid 37%). Rakenduskõrgkoolide üliõpilastel on teistest mõnevõrra enam ette näidata varasemat töökogemust või kutseharidust.

* Enne kõrgharidusõpingute alustamist oli omandanud kutsehariduse (nt kutsekeskharidus, keskeriharidus)

** Enne kõrgharidusõpingute alustamist käis regulaarselt tööl (täis- või osajaga töö, vähemalt 6 kuud)

Joonis 2.1. Enne kõrgharidusõpingute alustamist omandatud kutseharidus ja töökogemus; osakoormusega ja kaugõppes õppivate tudengite osakaal.

Osakoormusega õppes õppimine ja kaugõppes õppimine

Kuigi kaugõppe terminilt on tänaseks üle mindud osakoormusõppe terminile, on tudengitele nende mõistete sisu jäänud arusaamatuks. Sellele viitab asjaolu, et nende kahe küsimuse vastustes ei ole tudengitel üks-ühest seost. Andmete järgi on suurem osa (3/4) kaugõppes õppijatest pidanud ennast täiskoormusel õppijateks (vt joonise 2.1 kolmas ja neljas tulp). Osakoormusega õppijatest on enamus (3/4) siiski pidanud ennast kaugõppes õppijateks. Kuna osakoormusõppe on uus mõiste, siis on just kaugõppetudengitel raske mõista, mida sellega on mõeldud. Õppevormi mõistes on seega ilmselt veidi vähem valemääratlusi statsionaarne õpe/kaugõpe lõigetes.

Tasulisel õppekohal¹ õppimine

Riikliku statistika järgi õppis 2005/06 õppeaastal üle poole (54%) üliõpilastest riigieelarvelistel õppekohtadel² (vt joonis 2.2). Küsitlusse sattus neid mõnevõrra vähem. Võib vaid oletada, et ehk on tasulisel kohal õppijate side kooliga nõrgem ning seega oli nende puhul väiksem ka tõenäosus uuringusse sattuda.

Tasulisel kohal õppijate hulk erineb oluliselt õppetüübi lõikes. Valdav enamus era-õiguslikes ülikoolides ja rakenduskõrgkoolides õppijatest on tasulistel kohtadel (vastavalt 97% ja 88%). Samas avalik-õiguslike ülikoolide tudengitest on tasulisel kohal vaid veerand (25%) ning riiklike rakenduskõrgkoolide tudengitest iga kümnes (10%).

Õppesuundade lõikes on tasulisel kohal õppijate osakaal suurem nendel erialadel, mida õpetatakse rohkem era-õiguslikes ülikoolides. Sotsiaalteadusi, äridust ja õigust õpib oma raha eest 2/3 kõikidest selle õppesuuna tudengitest. Samas ehituses, tootmises ja tehnikas on õpingute eest raha maksvate tudengite osakaal vaid 8%.

Aasta keskmine õppemaks

Tasulisel kohal õppivate tudengite keskmine aastas makstav õppemaks on ligi 24000 krooni, kuid sõltub oluliselt mitmetest asjaoludest (vt joonis 2.2 kolmas tulp). Suurimad keskmiste erinevused ilmnevad õppeasutuse tüüpide lõikes, kus eraülikoolide õppemaks on ligi kaks korda kõrgem (31000 kr), kui riiklike rakenduskõrgkoolide oma (17000 kr).

Õppesuundade lõikes on õppemaksude suurused arusaadavalt olulise erinevusega. Sotsiaalteadused/äridust/õigus koos tervise/heaoluga on kalleimad ligi 25000 krooni juures. Kõige odavamalt on võimalik omandada hariduse ja ehituse/tehnika/tootmise valdkondade erialasid (umbes 18000 krooni eest õppeaastas). Üldiselt ongi rakenduskõrghariduse õppemaks teistest kõrghariduse tüüpidest madalam.

¹ Kuna ankeedis küsiti õppimist tasulisel õppekohal, siis ei ole võimalik ühemõtteliselt tõmmata paralleeli riigieelarveliste ja riigieelarvelistel kohtade mõistetega. Siin ja edaspidi tähendab tasuline või tasuta õppekoht seda, kas sellele konkreetsele tudengile on see õppekoht tasuline või mitte.

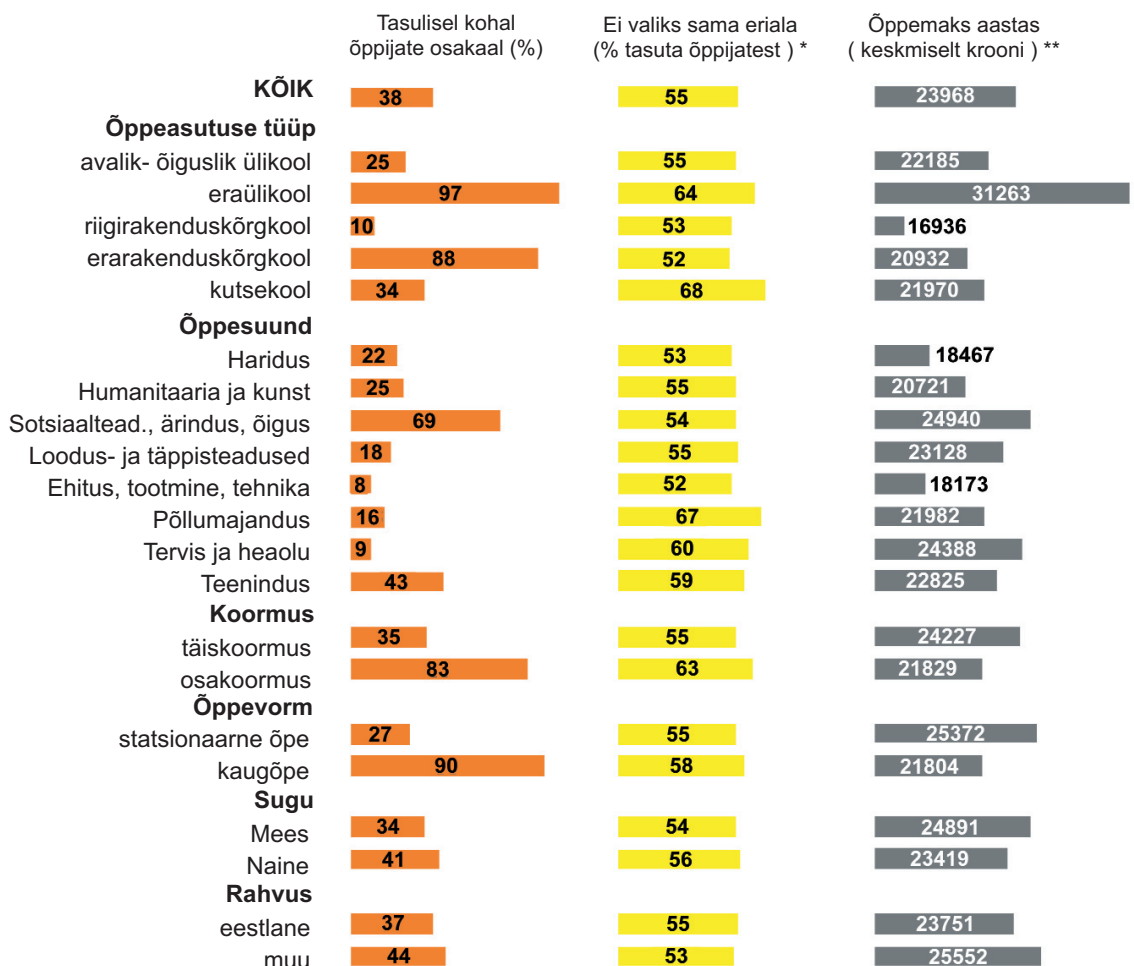
² „Statistiline ülevaade kõrghariduse õppekavadel õppijate näitajast”, Haridus- ja Teadusministeerium, 2006.

Osakoormusega ja kaugõppes õppijad saavad hakkama mõnevõrra väiksema õppemaksuga (ligi 22000 krooni), kui täiskoormusega ja statsionaarses õppes õppijad (25000 krooni juures). Sellest tulenevalt on mõnevõrra kõrgem just noormate tudengite keskmine õppemaks.

Õppemaksu mõju kooli ja eriala valikule

Nendelt tudengitelt, kes täna tasulisel kohal ei õpi, küsiti, kas nad oleksid asunud õppima samale erialale samas kõrgkoolis, kui nad peaksid tasuma õppemaksu. Tulemused on ära toodud joonise 2.2 teises tulbas. Selgub, et õppemaksu mõju eriala valikule on väga suur, sest 55% täna õppemaksuta õppivatest tudengitest oleks teinud teise valiku, kui peaks selle eriala omandamise eest selles koolis raha maksma.

Kuna erinevused kitsamate tudengirühmade vahel selles küsimuses on minimaalsed, siis võib öelda, et tegemist on põhimõttelise, rahalistest võimalustest tuleneva potentsiaalse ohuga eriala valikule. Õppemaks piirab/mõjutab oluliselt osade kõrgharidust õppima suunduvate noorte inimeste valikuid.

* Ei oleks asunud õppima samale erialale samas kõrgkoolis, kui peaks tasuma õppemaksu (% tasuta õppijatest)

**Tasulisel õppekohal õppijate õppeaasta (2 semestrit) õppemaks (keskmiselt kroonides)

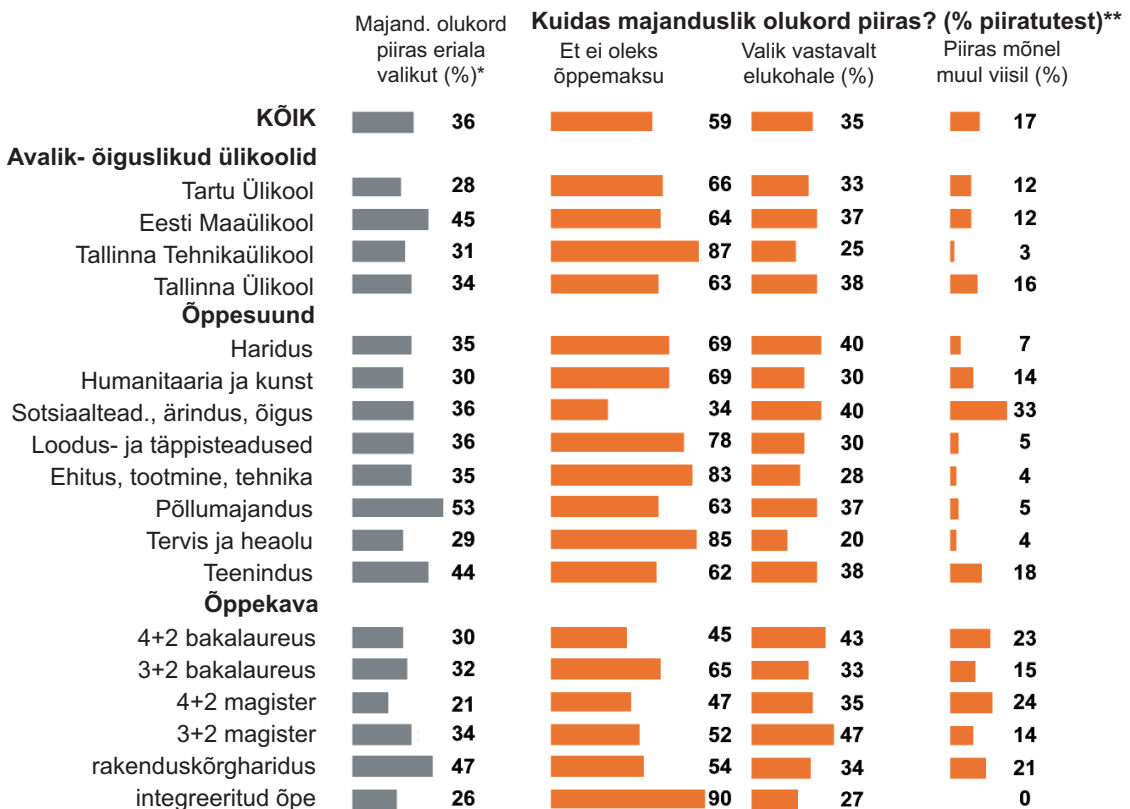
Joonis 2.2. Tasulisel kohal õppimine, õppemaksu mõju eriala/kooli valikule ja aastane keskmine õppemaksu suurus.

Majandusliku olukorra mõju kõrgkooli ja eriala valikule

Üle kolmandiku (36%) kõikidest tudengitest vastas, et majanduslik olukord piiras nende kõrgkooli või eriala valikut (vt joonis 2.3, esimene tulp). Keskmisest enam on täna selliseid tudengeid õppimas Maaülikoolis (45%), erarakenduskõrgkoolides (52%) ja kutsekoolides (50%).

Enamasti piiras majanduslik olukord just läbi asjaolu, et õppimiseks tuli valida koht, kus ei oleks õppemaksu. Siit võib järeldada, et nende teadmised ei olnud sellised, mis oleksid neil võimaldanud soovitud eriala või kooli riigieelarvelistele kohtadele kandideerida. Valida tuli mõni teine eriala või kool, kus oleks võimalik riigi kulul õppida. Täna tasulisel kohal õppijatele seadis majanduslik olukord piirangud mõnel muul viisil (pooltel juhtudel tuli valida kool, mis asuks elukohale lähedal).

Õppemaksu puudumine on olulisem just eelkõige neile, kes ei ole veel iseseisvalt ennast ülal pidama hakanud ehk teisisõnu värskest keskhariduse omandanud noored. Vanemad inimesed peavad eriala või kooli valima eelkõige elukohast tulenevalt – et püsida seal, kus on töökoht ja pere.

*Majanduslik olukord piiras kõrgkooli või eriala valikut ('pigem piiras' + 'piiras väga')

**Kuidas majanduslik olukord piiras kõrgkooli ja / või eriala valikut (% neist, keda maj. olukord piiras valikut)

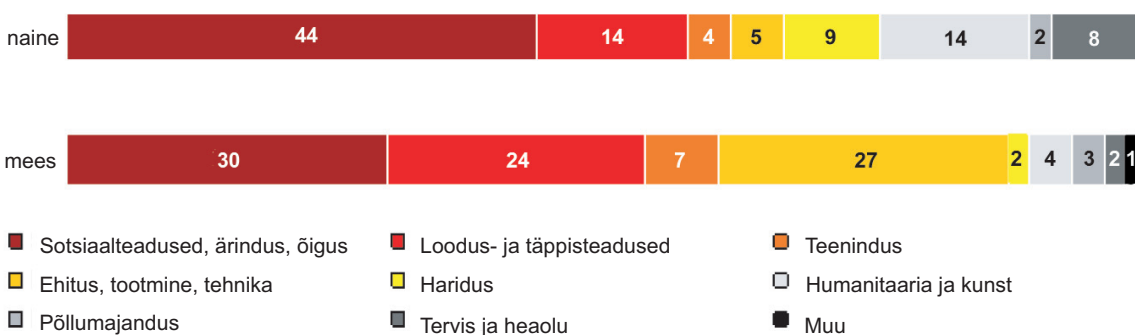
Joonis 2.3. Majandusliku olukorra mõju kõrgkooli või eriala valikule.

Soo mõju õpingutele

Eesti kõrgharidussüsteemis võib näha üldhariduskooli tasemel algava soolise eristumise jätkumist ning süvenemist. Kuna üldkeskhariduse lõpetanute hulgas on tütarlapsi märgatavalt rohkem kui noormehi (2000. aastal 152 tüdrukut 100 poisi kohta; samas kutsekeskhariduses õpib rohkem noormehi kui neide)³, siis kõrgkooli pääseb ka vähem noormehi. 2005. aastal oli saja mehe kohta umbes 160 naissoost sissesaanud. Paraku ei jää ka need mehed, kellel on õnnestunud kõrgkooli sisse saada, sinna püsima. 2004/05. õppeaastal katkestas õpingud 17,5% mees- ning 11,6% naisüliõpilastest. Tulemuseks on, et kõrghariduse omandab palju rohkem naisi kui mehi – 2000. aastal oli Eestis 194 naislõpetanut 100 meeslõpetanu kohta.⁴

Peamiseks põhjuseks on toodud sotsiaalmajanduslikke tingimusi, eeskätt õpingute kõrval paralleelselt töötamist. Kuna meestelt oodatakse tihti rahateenimist, samuti on mehed tööturul võrreldes naistega otsitumad ja nõutumad, olemegi olukorras, kus kõrgkoolides on rohkem tüdrukuid, tööturul aga enam selles eas noormehi.⁵

Noormehed ja neid erinevad ka oma erialavaliku poolest (vt joonis 2.4). Naised valivad sagedamini sotsiaalteaduste / ärianduse / õiguse, hariduse, humanitaaria / kunsti ning tervise / heaolu kasuks. Mehed jällegi eelistavad neidudest oluliselt sagedamini õppida loodus- / täppisteadusi ja ehitust / tehnikat / tootmist.

Joonis 2.4. Üliõpilaste erialavalikud sooti.

Üliõpilase perekondlik taust

Üliõpilase perekondlik taust erineb küllaltki tugevalt Eesti keskmisest. Võrdluses on kasutatud Eesti statistikaameti tööjõu-uuringu andmeid. Üliõpilase vanemaid võrreldakse 40-60. aastaste meeste/naistega, eeldusel, et keskmise üliõpilase vanemad langevad antud eagruppi. Võrdluses on üliõpilased, kelle vanemad ei ole surnud ja kelle kohta neil on informatsiooni. (Samas 11%-l üliõpilastest on isa surnud ning 7% ei tea, kus ja millega nende isad tegelevad. Ema on surnud 2%-l ning vähem kui 1% üliõpilastest ei oma infot oma ema kohta.)

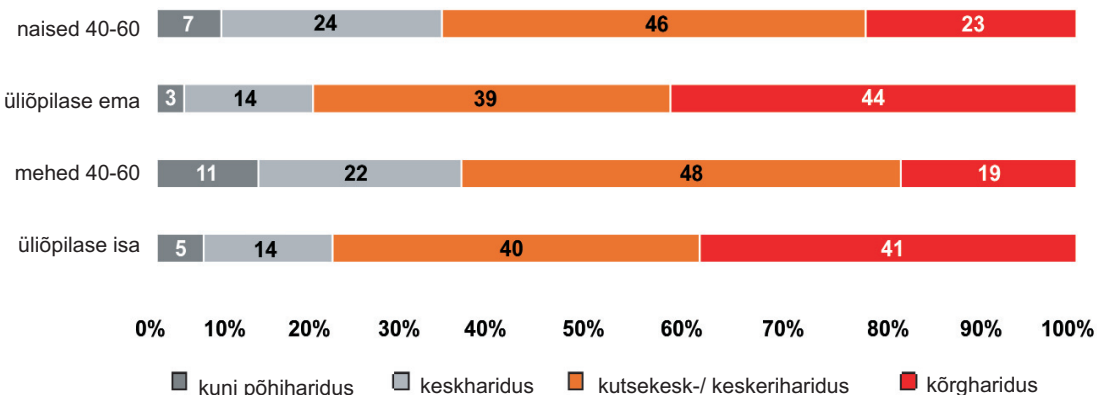
³ "Naised ja mehed", Statistikaamet, 2006.

⁴ "Naised ja mehed", Statistikaamet, 2006.

⁵ "Naised ja mehed", Statistikaamet, 2006.

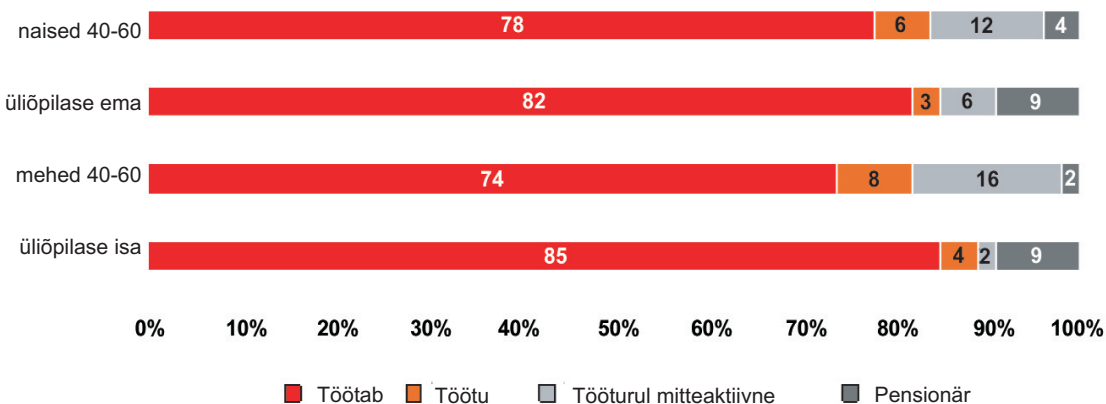
50

Kui võrrelda üliõpilase vanemate haridustaset üldpopulatsiooniga, siis üliõpilaste vanemate hulgas on oluliselt enam kõrgharidusega inimesi kui nende eeldatavas eagrupid üldiselt (vt joonis 2.5). Koguni 44% üliõpilase emadest on kõrgharidusega, ülikooli diplom on vastu näidata 41%-l üliõpilase isadest, samal ajal, kui 40-60 aastaste naiste ja meeste seas üldiselt on kõrgharidus vastavalt 23%-l ja 19%-l. Kõikides teistes haridustaseme gruppides esineb üliõpilaste vanemaid selle võrra vähem.

Joonis 2.5. Üliõpilase vanemate haridustase võrrelduna nende eeldatava eagrupi keskmisega.⁶

Erinev on ka üliõpilase vanemate tööhõivestaatus, võrreldes Eesti keskmisega (vt joonis 2.6). Statistikaameti tööjõu-uuringu andmete kohaselt oli 2005. aastal 40-60 aastastest naistest 6% ja meestest 8% töötud. Üliõpilase vanemate hulgas on need protsendid poole väiksemad (3% emadest ja 4% isadest on töötud). Üliõpilase vanemad on oma eeldatava eagrupi keskmisega võrreldes ka tõenäolisemalt harvem tööturul mitteaktiivsed, samal ajal kui pensionäride hulk on üliõpilase vanemate hulgas oluliselt kõrgem kui eagrupid üldiselt. See annab alust oletada, et üliõpilaste vanemate hulgas on teataval hulgal inimesi, kes on vanemad kui 60 eluaastat.

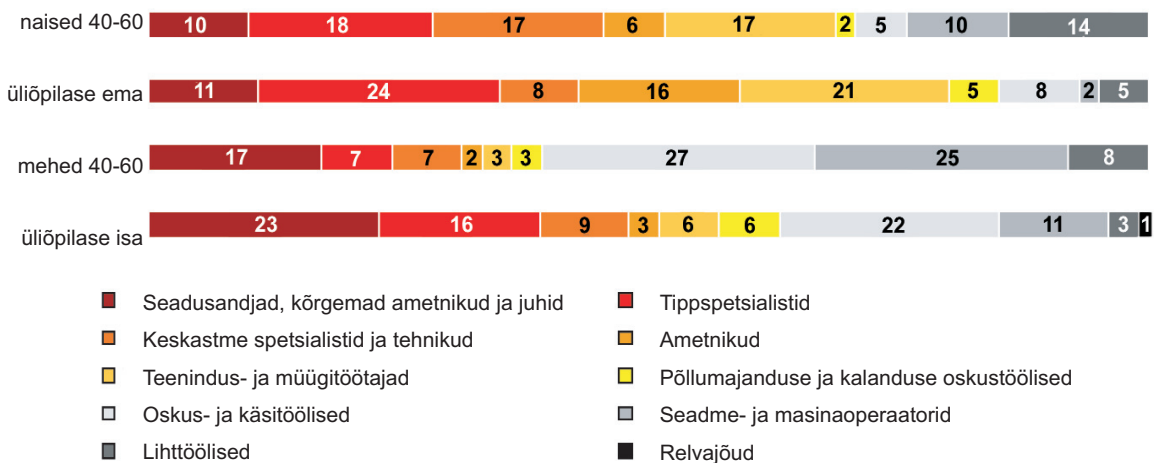

Joonis 2.6. Üliõpilase vanemate tööhõivestaatus võrrelduna nende eeldatava eagrupi keskmisega.⁷

⁶ Andmed 40-60 aastaste meeste/ naiste kohta: Statistikaamet, Tööjõu- uuring 2005.

⁷ Andmed 40-60 aastaste meeste/ naiste kohta: Statistikaamet, Tööjõu- uuring 2005.

Üliõpilase vanemad töötavad oma eeldatava eagrupiga võrreldes enam seadusandjate/ kõrgema ametnike / juhtidena, tippspetsialistidena või ametnikena (vt joonis 2.7). Ilmselt on see seletatav üliõpilase vanemate keskmisest kõrgema haridustasemega, mis lubab neil töötada ka kõrgematel ametikohtadel.

Joonis 2.7. Üliõpilase vanemate ametialad võrrelduna nende eeldatava eagrupi keskmisega.⁸

Perekondliku tausta mõju õpingutele

Joonisele 2.8 on koondatud olulisemad tudengi õpingutega seonduvad valdkonnad, mille puhul võib eeldada teatud seost vanemate majandusliku järjega.

Väga tugevalt avaldab vanemate majanduslik olukord mõju just tudengi kooli ja eriala valikule ning hiljem on mõju veidi väiksem. Suure tõenäosusega käivad need tudengid tööl, kelle vanematest kumbki ei tööta. Reeglina on sellisel juhul siiski tegemist keskmisest eakama tudengiga, kelle vanemad on juba pensionile jäänud. Ei ole võimalik ühemõtteliselt öelda, et õppetoetust saavad enam tudengid, kes on pärit vähemkindlustatud peredest. Oluliselt suurem (81%) on töötavate üliõpilaste hulk nende seas, kelle kumbki vanem ei tööta.

⁷ Andmed 40-60 aastaste meeste/ naiste kohta: Statistikaamet, Tööjõu- uuring 2005.

	Maj. olukord piiras kooli või eriala valikut (%)	Ei õpi tasulises õppes	Saanud õppe- toetust	Hetkel töötab (%)
KÕIK	36	62	41	59
Vanemate töötamine				
Jah, mõlemad	33	66	44	55
Jah, üks vanematest	36	62	40	59
Kumbki ei tööta	48	41	34	81
Vanemate kõrgharidus				
Jah, mõlemal	24	71	46	55
Jah, ühel vanematest	35	61	39	59
Mõlemal puudub	43	59	41	62
Vanemate netosissetulek				
Kuni 4000 kr/ kuus	52	61	42	65
4001-8000 kr/ kuus	42	63	43	58
8001-12000 kr/ kuus	33	68	44	57
12001-16000 kr/ kuus	26	68	39	61
Üle 16000 kr/ kuus	16	52	36	56
Vanemate majanduslik olukord				
On küllaltki heal järjel	16	62	38	56
Tulevad omadega toime	34	62	42	60
Vaevu ots-otsaga kokku	52	67	46	56
On pidevalt raskustes	65	63	39	36

Joonis 2.8. Vanemate hariduse ja majandusliku olukorra mõju tudengi käekäigule õpingute ajal.

Õpitava eriala huvitavus

Õpitavat eriala peab enda jaoks ebahuvitavaks vaid 3% tudengitest (vt joonis 2.9, esimene tulp). Reeglina eraülikoolide ja rakenduskõrgkoolide tudengite seas enda eriala ebahuvitavaks pidajaid ei ole. Mõnevõrra enam on vaadeldavat sihtrühma põllumajanduse õppijate seas (7%). Võib oletada, et osaliselt on tegemist just nende tudengitega, kes valisid sunnitult eriala, mis ei olnud nende esimene eelistus, kuid on vähemalt riigieelarveline koht. Muudes lõigetes olulisi erinevusi silma ei torka.

Pühendumus õppetööle

Analüüs näitab olulist seost eriala huvitavuse, lõpetamise plaanide ja pühendumuse vahel. Kui kool on igav, siis ei võeta õpinguid tõsiselt ning lõpetamine on kahtlane. Kümnendik (11%) tänastest tudengitest ei ole piisavalt oma õppetööle pühendunud (vt joonis 2.9, kolmas tulp).

Päris kindlasti mõjutavad pühendumust õppetööle lisaks eriala huvitavusele ka muud asjaolud, kuid see tundub siiski olevat üks olulisemaid põhjuseid. Nii on erinevused

õppesuundade lõikes mittepühendunud tudengite vahel märgatavad – teeninduse 20%-st tervise ja heaolu 3%-ni. Mõnevõrra tundub pühendumust mõjutavat ka vanus. Teatud vanuses (u 21 a.) hakkavad teised eluvaldkonnad ilmselt veidi olulisemaks muutuma, kuid teatud piirist (26-27a.) vanemaks saades suudetakse siiski õpingute olulisus enda jaoks uuesti ümber mõelda.

	Õpitav eriala on ebahuvitav (%)*	Ei ole kindlat plaani lõpetada (%)**	Ei ole pühendunud õppetööle (%)**
KÕIK	3	9	11
Õppeasutuse tüüp			
avalik- õiguslik ülikool	3	8	13
eraülikool	1	10	10
riigirakenduskõrgkool	3	6	12
erarakenduskõrgkool	0	7	4
kutsekool	5	11	6
Õppesuund			
Haridus	2	10	9
Humanitaaria ja kunst	3	7	11
Sotsiaaltead., ärimus, õigus	3	7	10
Loodus- ja täppisteadused	3	12	13
Ehitus, tootmine, tehnika	2	8	17
Põllumajandus	7	8	4
Tervis ja heaolu	0	7	3
Teenindus	5	7	20
Koormus			
täiskoormus	3	9	11
osakoormus	2	9	16
Õppevorm			
statsionaarne õpe	3	9	12
kaugõpe	0	7	7
Vanus			
17-19 aastat	5	14	13
20 aastat	3	10	11
21 aastat	3	7	8
22 aastat	5	10	13
23 aastat	2	5	14
24-25 aastat	2	7	18
26-27 aastat	2	15	12
28-56 aastat	1	3	6
Sugu			
Mees	2	9	16
Naine	3	7	8
Rahvus			
eestlane	3	4	12
muu	3	53	6

*Õpitav eriala vastaja jaoks pigem ebahuvitav või täiesti ebahuvitav

**Kas plaanid lõpetada (oma praeguse õppekava)? Vastused 'ei tea', 'pigem ei' või 'ei'

***Pigem ei ole pühendunud õppetööle+ üldse ei ole pühendunud õppetööle

Joonis 2.9. Õpitava eriala huvitavus, plaan lõpetada õpitaval erialal, pühendus õppetööle.

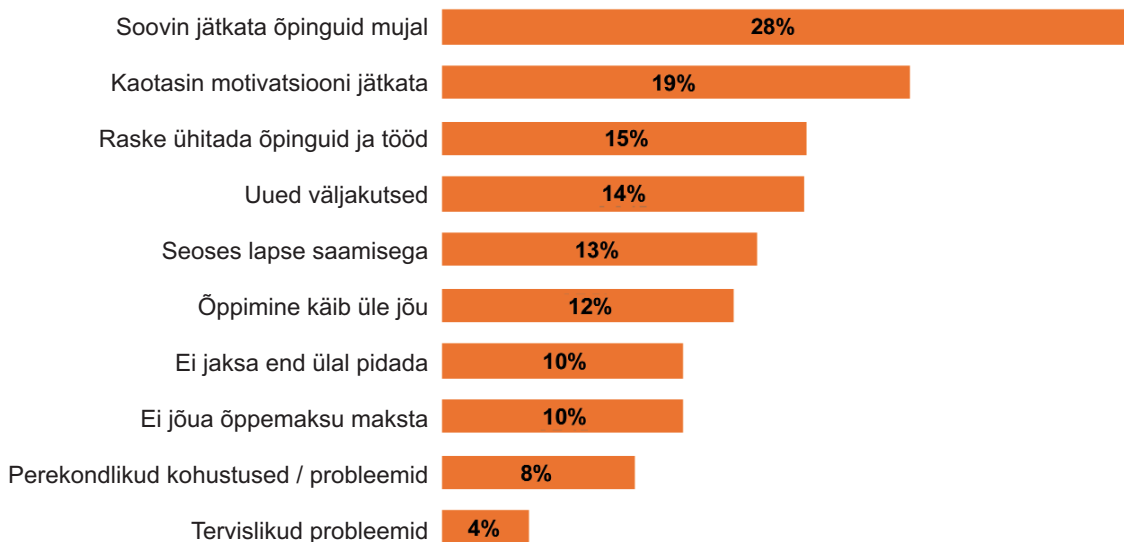
Plaan lõpetada praegusel õppekaval

Iga kümnes (9%) tudeng ei ole päris kindel, et ta oma praegusel õppekaval ka lõpetab (vt joonis 2.9, teine tulp). Selliste tudengite osakaal väheneb nende seas, kes on õpingutega kaugemale jõudnud. Ilmselt jäetakse õpingud pooleli pigem varem ja kui juba koolis mitmeid aastaid vastu peetud, siis peetakse paremaks juba ka lõpetada.

Omapärase nähtusena ei ole pooltel (53%) mitte-eestlastest kindlat plaani praegusel õppekaval lõpetada. Enamik (39%) neist andsid lõpetamise plaani küsimusele vastuseks kindla 'ei'. Seejuures ei ole nad andnud ühte kindlat põhjust, miks nad plaanivad õpingud katkestada ning nende pühendumus õppetööle ei ole eestlaste omast kehvem.

Õpingute katkestamise plaanide põhjused

Nende käest, kes ei olnud kindlad oma praeguse õppekava lõpetamise plaanides, küsiti põhjuseid, miks nad plaanivad õpinguid katkestada. Tulemused on ära toodud joonisel 2.10.

Joonis 2.10. Õpingute katkestamise plaanide põhjused (% neist, kellel ei ole kindlat lõpetamise plaani)

Peamise põhjusena (28%) nimetavad katkestamisplaane pidavad tudengid soovi jätkata õpinguid mujal (teisel erialal või teises koolis). Ilmselt on siin suures osas tegemist tudengitega, kellele mingil põhjusel nende praegune valik enam nii atraktiivne ei ole, st nad ei ole põhimõtteliselt kõrghariduse omandamise vastu.

Teise põhjusena (19%) on välja toodud motivatsiooni kadumine, mis võib tähendada üldist huvikaotust hariduse omandamise vastu. Sarnane põhjus on ka kolmandal kohal äratoodud uued väljakutsed (14%).

Kolmandana on mainitud asjaolu, et töö kõrvalt ei ole võimalik piisavalt õppetööle panustada (15%). Koos nendega, kes ei jaksa end ülal pidada (10%) või õppemaksu maksta (10%) moodustub raha (teenimine) olulise grupi põhjuseid, miks õpinguid katkestatakse.

Lapse saamine (13%) ja muud perekondlikud kohustused (8%) moodustavad samuti olulise valdkonna, miks õpingud jäävad teisejärguliseks. Igal kümnendal (12%) katkestada plaanival tudengil käib õppimine lihtsalt üle jõu. Tervislikel põhjustel katkestatakse õppetööd üsna harva (4%).

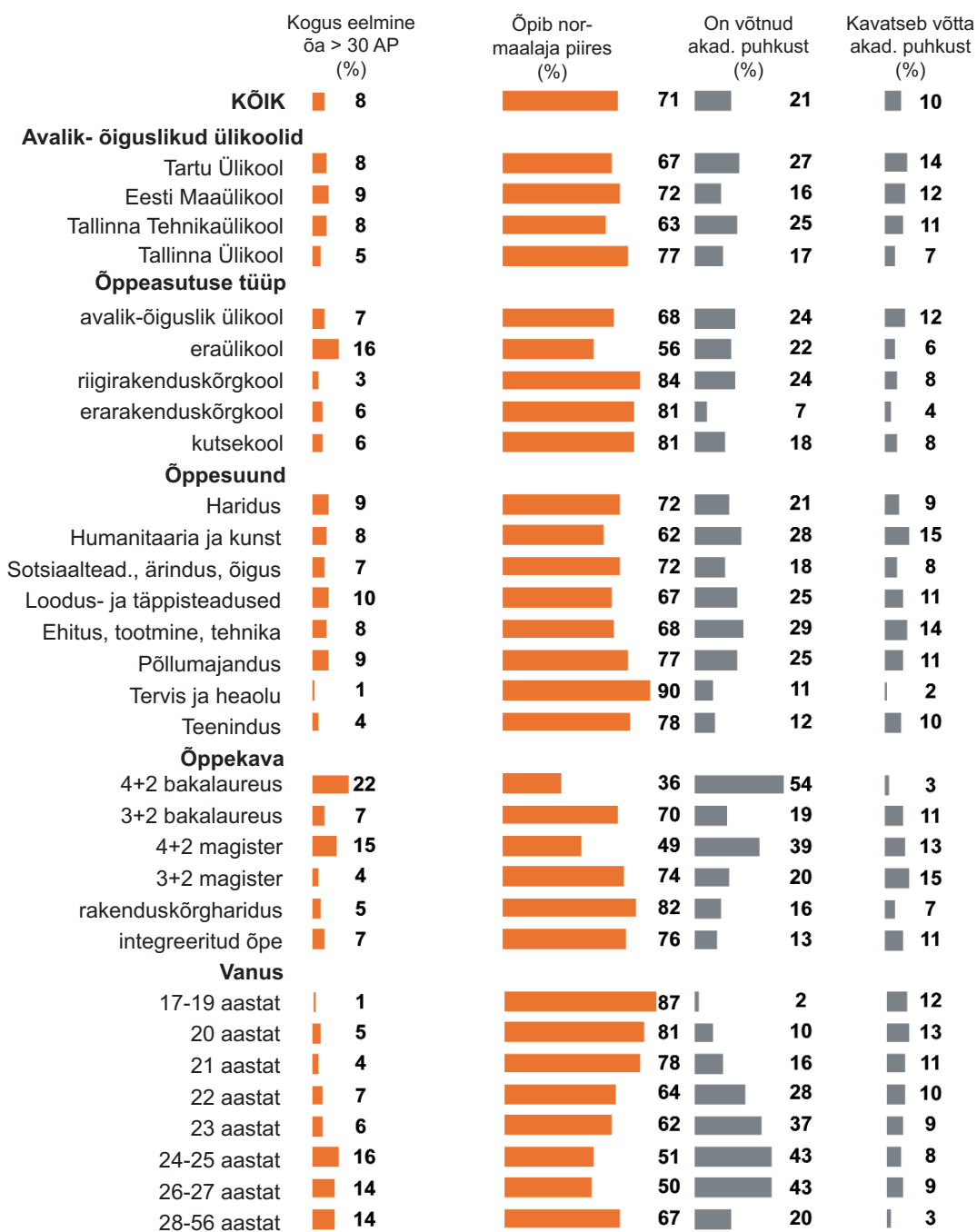
Ainepunktid eelmisel õppeaastal ja nominaalaja piires püsimine

Üldiselt on nende tudengite osakaal suhteliselt väike, kes õppeaastaga vähem kui 30 ainepunkti kogusid (vt joonis 2.11, esimene tulp). Keskmisest (8%) enam on selliseid tudengeid erakõrgkoolides (16%) ning oma õpingutega lõpusirgel olevate tudengite seas (4+2 süsteemi õppurid, bakalaureuse 4. või enam aasta, magistri 2. või enam aasta). Alla 30 AP kogunud on enam ka nende seas, kes õpivad osakoormusega (koguni 1/3) või töötavad paralleelselt õpingutega (13%).

Joonise 2.11 teine tulp näitab nende tudengite osakaalu, kes küsitluse hetkel õppisid nominaalaja piires. Keskmiselt on neid ligikaudu 3/4 kõikidest tudengitest. Nominaalajas mittepüsimine on loogiliselt seotud sarnaste mõjudega nagu alla 30 AP kogumine eelmisel õppeaastal (ehk siis vähem on nominaalajas püsijaid erakõrgkoolides, 4+2 süsteemi ja viimastel aastatel, õpingutega paralleelselt töötavate ning osakoormusega õppivate tudengite seas).

Avalik-õiguslike ülikoolide nominaalaja piires püsivate tudengite osakaal on mõnevõrra erinev. Tundub, et Tallinna Tehnikaülikool hoiab lihtsalt õppeaja ületanud tudengeid kauem nimekirjas, kui Tallinna Ülikool. Siiski on võimalik, et siin on ka mingid teised mõjurid, näiteks õpetatavad erialad. Õppesuundade lõikes on erinevused märgatavad, kuid pigem võib need erinevused taandada õppeasutuse tüüpile. Rakenduskõrgkoolides ja kutsekoolides püsitakse oluliselt enam nominaalajas (81-84%) kui ülikoolides (56-68%).

Tõenäosus nominaalajaga mitte toime tulla kasvab õpingute edenedes (ja vanemaks saades). Kui esimese õppeaasta tudengitest on järjel 86%, siis kolmanda õppeaasta tudengitest vaid 73%.

Joonis 2.11. Alla 30 ainepunkti kogunute ja nominaalaja piires õppijate osakaalud; akadeemilist puhkust võtnute ja võtta plaanivate tudengite osakaalud.

Akadeemilise puhkuse võtmine ja selle põhjused

Akadeemilist puhkust juba võtnute osakaal on ära toodud joonise 2.11 kolmandas tulbas ning seda võtta plaanivate tudengite osakaal neljandas tulbas. Sisuliselt on akadeemilise puhkuse võtmise erinevused tudengkonnas kirjeldatavad samade tunnuste kaudu nagu eelmises osas kirjeldatud nominaalaja piires õppimise puhul. Kokku on akadeemilist puhkust juba võtnuid viiendik (21%) kõikidest tudengitest ning lisaks on kümnendikul (10%) kavatsus akadeemilisele puhkusele tulevikus minna.

Joonistel 2.12 on ära toodud need põhjused, miks akadeemilist puhkust on võetud või plaanitakse võtta, sorteerituna sagedasematest põhjustest harvemaks. Tudengitel oli võimalus valida põhjuseid rohkem kui üks.

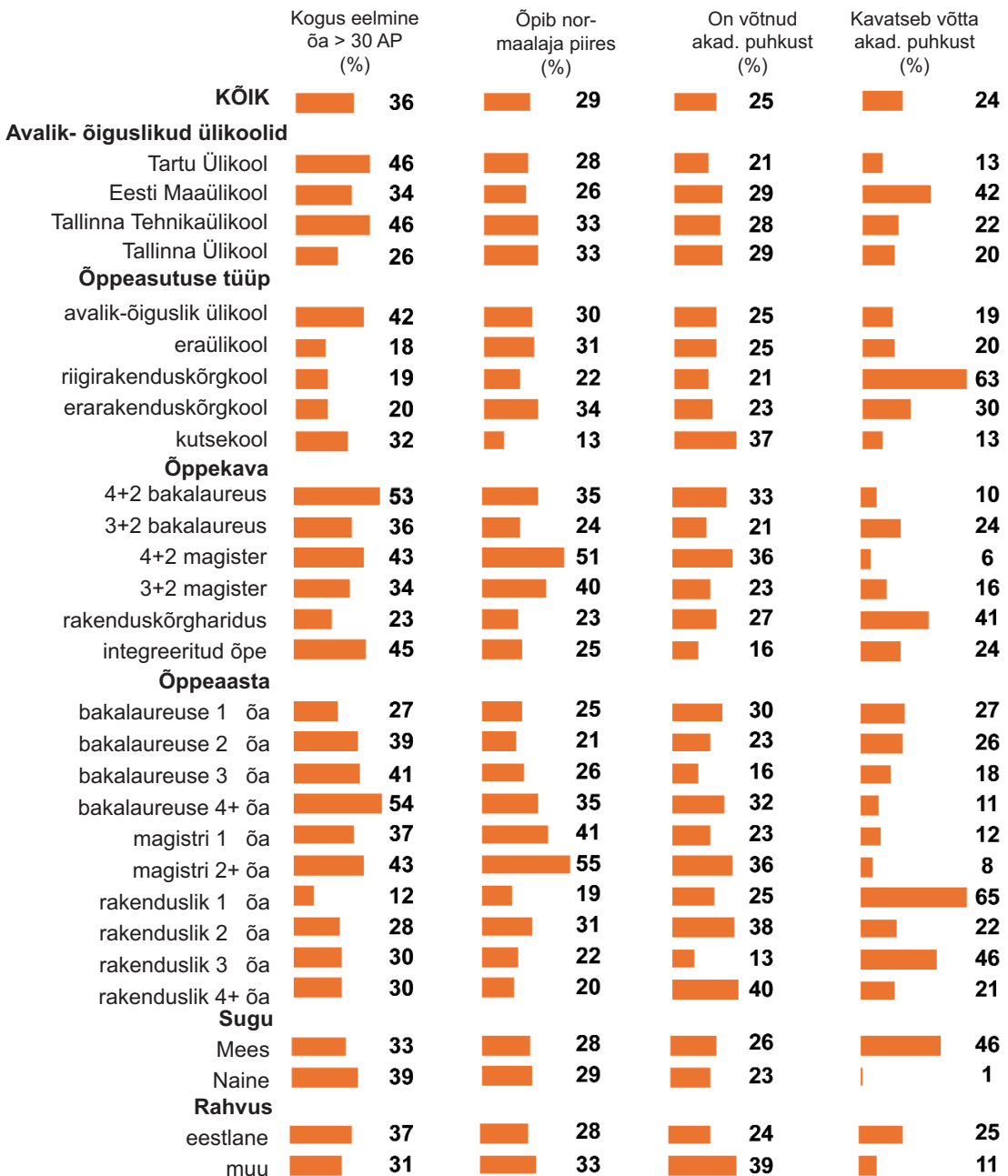
Kõige sagedasem akadeemilise puhkuse võtmise põhjus on **lisaaja vajadus õppekava täitmiseks** (36%). **Tööl käimine** on teine oluline põhjus, miks akadeemilist võetakse (keskmiselt 29%). Viimasele bakalaureuse õppe kursusele jõudes kasvab vajadus/soov tööl käia selgelt ning süveneb veelgi magistriõpingute käigus. Magistriõppe lõpus olevatest tudengitest enam kui pool (55%) võtab just sel põhjusel akadeemilist puhkust. Keskmisest märgatavalt vähem tundub see vajadus puudutavat kutsekoolides õppivaid tudengeid (13%), kuid tegelikkusele viib lähemale järgmine põhjus.

Raha teenimine, sarnaselt tööl käimisega, on veerandi (25%) tudengite akadeemilise võtmise põhjus. Kutsekoolides õppivad tudengid on tööl käimise asemel just seda põhjust enam nimetanud (37%). Võib oletada, et siin on tegemist kerge nihkega eesmärkides, kus tööl käimise põhjus võib olla ka töö ise või siis ainult teenitav raha.

Kaitseväeteenistusse soovib akadeemilise puhkuse ajal minna veerand tudengitest (24%). Kui arvestada, et tudengitest veidi alla poole on mehed, siis on tegemist päris olulise põhjusega nende jaoks. Kaitsevärke on minna soovijaid enam just õpingute alguses olevate noormeeste seas.

Välismaal õppimiseks soovib akadeemilist võtta 14% tudengitest. Eelkõige on see avalik-õiguslike ülikoolide tudengite põhjus pausiks (18%) ning kõige enam just Tartu Ülikoolis õppijatele (23%). Suures osas on siin mõju neil, kes veel ei ole akadeemilist võtnud, kuid sooviksid seda teha – 1. õppeaasta tudengid. Enam soovivad välismaale õppima minna naised (20% meeste 7% vastu).

Teistest akadeemilise puhkuse võtmise põhjustest oli 10%-ga esindatud **tervislikud põhjused** ning 9%-ga nii **lapsepuhkus** kui lihtsalt **puhkus**.

Joonis 2.12. Akadeemilise puhkuse võtmise või võtta plaanamise põhjused.

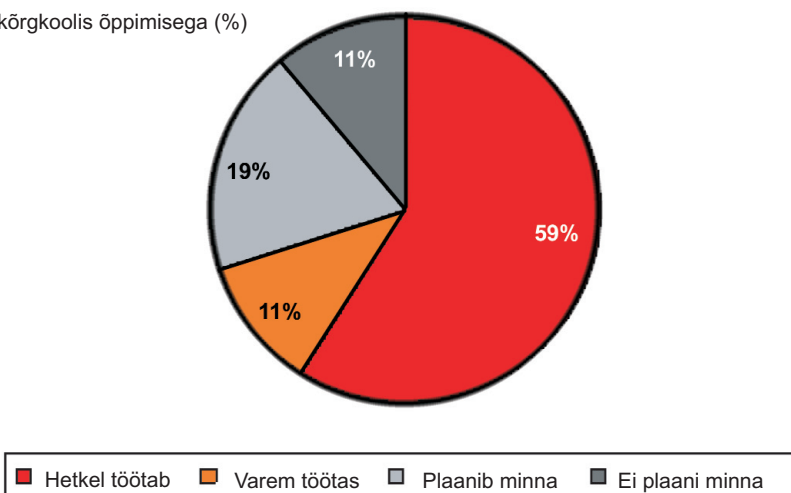
2.2.2 TÖÖTAMINE

Õpingutega paralleelselt töötamine

Joonisel 2.13 on tudengid kooli kõrvalt tööl käimise ja tööle mineku plaanide põhjal jagatud neljaks grupiks. Kõige enam on neid, kes hetkel töötavad – koguni 59% kõikidest tudengitest.⁹ Võrreldes 2003. aastal läbi viidud üliõpilaste sotsiaalmajandusliku olukorra uuringuga, mille andmetel töötas kooli kõrvalt 29% tudengitest¹⁰, on oluliselt kasvanud töötavate üliõpilaste osakaal kogu tudengkonnast.

Lisaks on täna veel viiendikul (19%) tudengitest plaan tulevikus kooli kõrvalt tööle minna. Varem on kooli kõrvalt tööl käinud, kuid hetkel enam mitte 11% tudengitest. Töökogemus puudub ja ka tulevikuplaanides ei ole kooli kõrvale tööd planeeritud vaid 11% tudengitest.

Töötamine paralleelselt kõrgkoolis õppimisega (%)

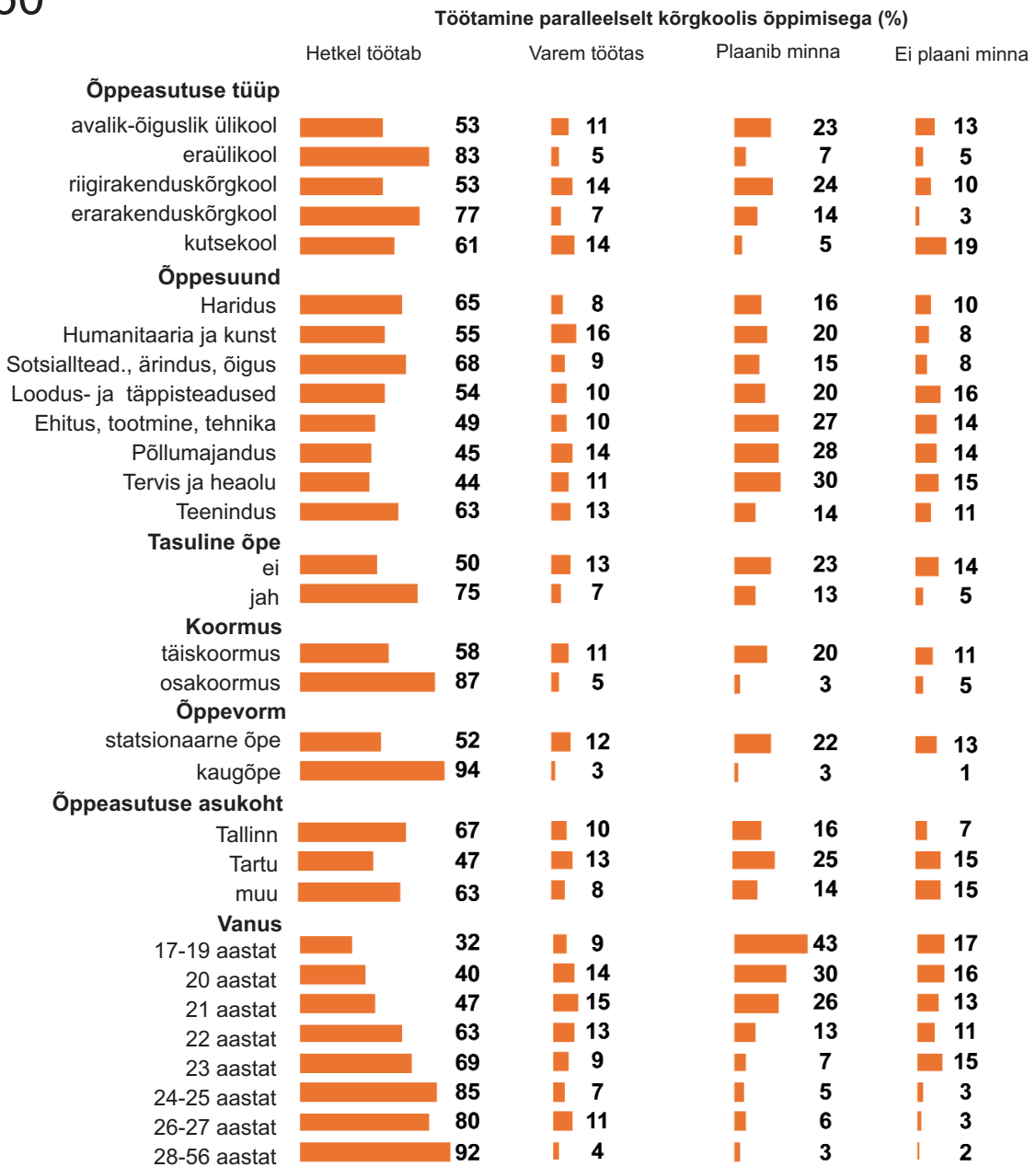

Joonis 2.13. Senine töölkäimise kogemus ja plaanid tulevikus kooli kõrvalt tööle minna.

Tartu tudengite seas on töötavaid vähem (47%) kui Tallinna tudengite seas (67%). Samuti töötavad enamik (94%) kaugõppe (st keskmisest vanemate) tudengeid. Ka tasulise õppe tudengitel on vajadus tööl käia märgatavalt suurem (75%), kui tasuta kohtadel õppivatel tudengitel (50%) (vt joonis 2.14).

⁹ Töökogemust omavate tudengite osakaal on ESF-i ankeedi põhjal kokku 84% - EÜLi ankeedis uuriti varasemat töökogemust ainult õpingutega samal ajal (ei uuritud, kui paljudel oli töökogemus enne praeguseid õpinguid).

¹⁰ „Üliõpilaste sotsiaalmajanduslik olukord 2003”, Eesti Üliõpilaskondade Liit, 2003. Lk. 38.

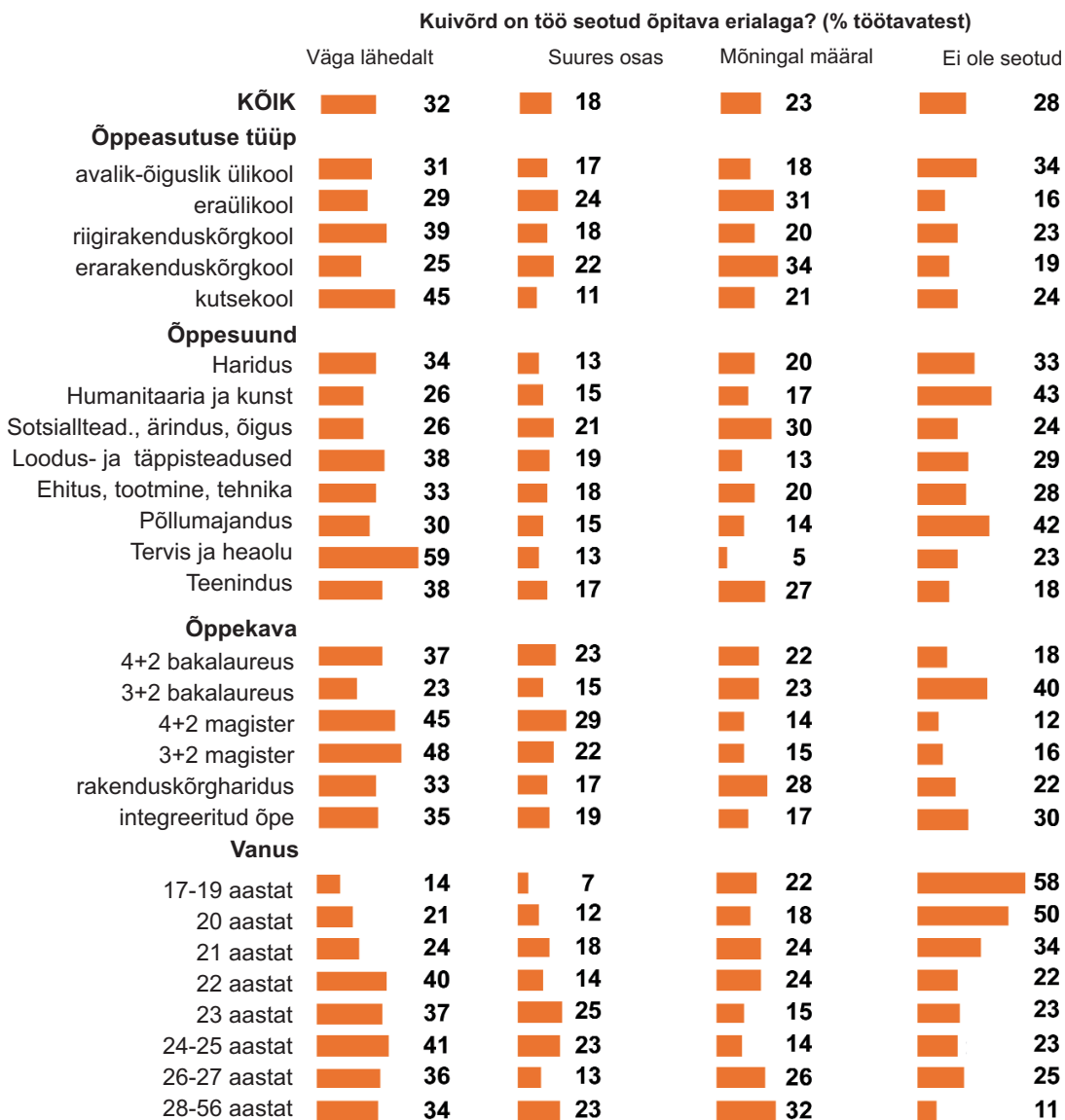
Joonis 2.14. Hetkel paralleelselt kõrgkoolis õppimisega töötajate hulk.

Töö seotus õpitava erialaga

Nagu näha jooniselt 2.15, ei ole praegune töökoht õpitava erialaga üldse seotud vaid veerandil (28%) töötavatest tudengitest. Kolmandik (32%) on aga öelnud, et nende töö on väga lähedalt õpitava erialaga seotud.

Üliõpilaste võimalused õpingute ajal erialast tööd teha kasvavad selgelt õpingute edenedes. Kui esimese aasta tudengite seas on erialast tööd mittetegevaid 42%, siis näiteks kolmanda aasta tudengitest on neid veel vaid 25%. Ilmselt on tööandjatel suurem motivatsioon võtta õpingutes kaugemale jõudnud tudengeid erialast tööd tegema.

Keskmisest harvem on õpingute ajal erialasel tööl põllumajanduse ja humanitaaria/kunsti õppesuundade tudengid. 42-43% nende suundade tudengite töö ei ole seotud õpitava erialaga. Kõige enam on õpitava erialaga väga lähedalt seotud tööl tervise ja heaolu õppesuuna tudengid (59%).

Joonis 2.15. Töökoha seotus õpitava erialaga.

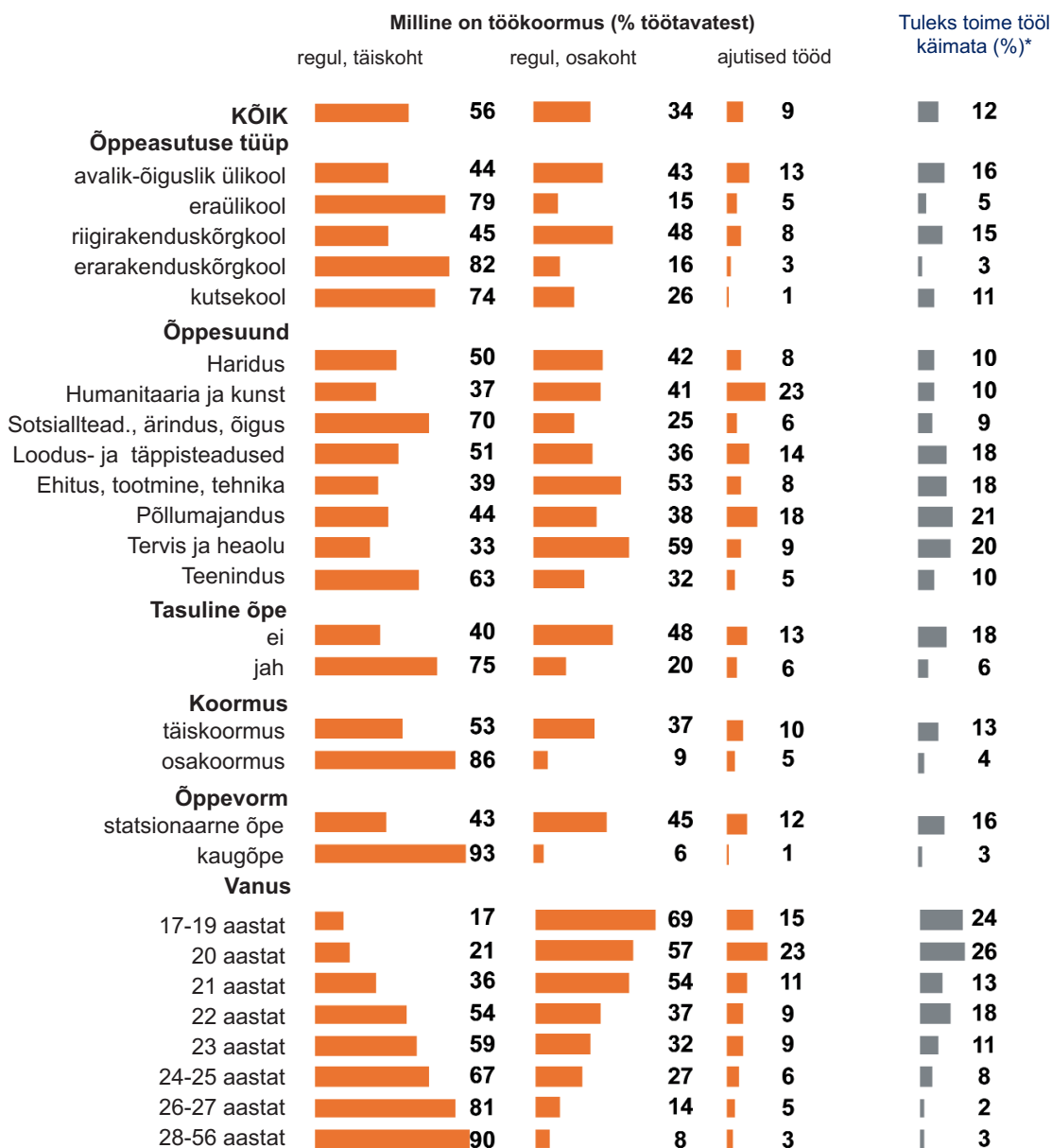
62

Töötavate tudengite koormus töö

Valdavalt on töötavatel tudengitel regulaarne töö ning vaid kümnendik (9%) tudengitest on ajutiste töödega hõivatud (vt joonis 2.16). Enam kui pool (56%) töötavatest tudengitest omab regulaarset täiskohaga tööd ning kolmandikul (34%) on regulaarne, kuid osakoormusega töö.

Õppeasutuse tüüpide lõikes paistab eelkõige silma, et avalik-õiguslike kõrgkoolide tudengid on oluliselt harvem täiskoormusega tööl (44-45%), kui erakõrgkoolide tudengid (79-82%). Ka kutsekoolide tudengid on enamasti täiskohaga tööl (74%).

Kaugõppe tudengitest on enamik (93%) just täiskohaga töötavad ning ka vanuse lisandudes asendub osakohaga töö järk-järgult täiskoormusega tööga. Kui näiteks 20-aastaste tudengite seas on täiskoormusega kooli kõrvalt töötavaid vaid viiendik (21%), siis viis aastat vanemate seas juba selgelt enam kui pooled (67%).

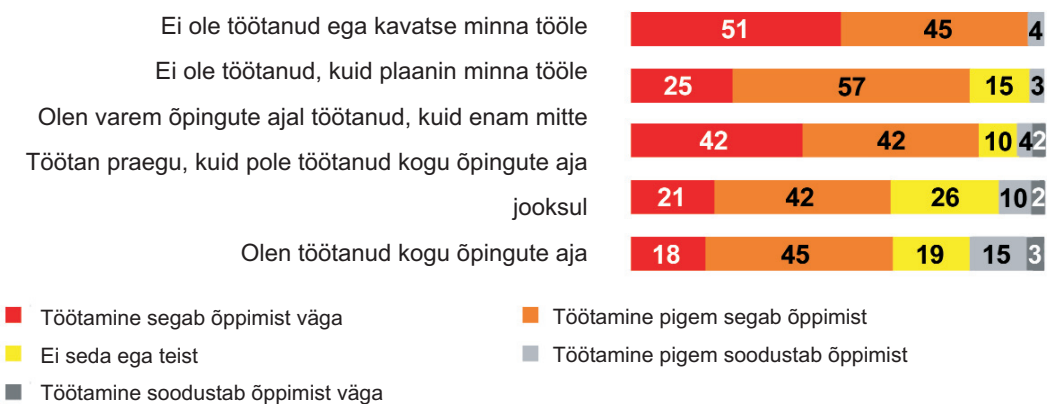

Joonis 2.16. Töötavate üliõpilaste koormus töö.

Silmatorkava erandina on integreeritud õppe tudengite seas täiskohaga töötajaid üsna vähesel määral (17%). Ilmselt on neil eelkõige keeruline oma õppetöö iseärasustest lähtuvalt kooli kõrvale täiskoormusega tööd võtta. Nende töö on küll enamasti siiski regulaarne, aga vaid osalise koormusega.

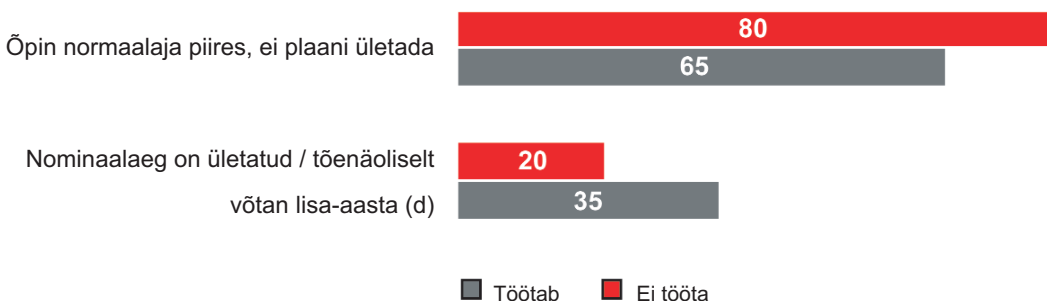
Töötamise mõju õpingutele

Reeglina peavad tudengid töötamist õppimist segavaks tegevuseks (vt joonis 2.17). Siiski on hinnangud selges seoses nende seniste töötamise kogemuste ja tulevikuplaanidega. Mõju tundub olevat kahesuunaline. Kogemuse põhjal hinnanguid andvaid tudengeid on kahesuguseid. Osad on töötamist tihti väga segavaks pidanud ning ilmselt sellest tulenevalt enam tööl ei käi. Samas need, kes hetkel töötavad, nii sageli töötamist segavaks ei pea. Reaalset kogemust mitteomavate tudengite arvamused mõjutavad aga selgelt nende tulevikuplaane. Tulevikus tööle minna plaanivad tudengid ei arva nii sageli, et töötamine on väga segav.

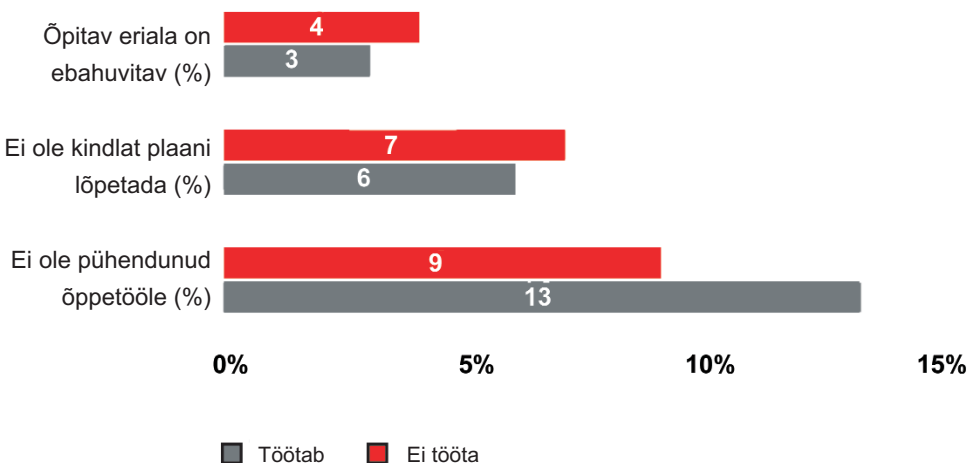
Joonis 2.17. Kuidas mõjutab töötamine õppimist: hinnangud (%) senisest töökogemusest või tulevikuplaanidest tulenevalt.

Samal ajal, kui vaadata töötavate üliõpilaste võimalusi pühenduda õppetööle, selgub, et õpingutega paralleelselt töötavatel tudengitel on suuremaid raskusi nominaalajas püsimisega – töötavatest üliõpilastest 35 protsendil on nominaalage ületatud või plaanivad võtta lisa-aasta(t) (vt joonis 2.18).

Joonis 2.18. Õpingutega paralleelselt töötavate ja mittetöötavate üliõpilaste püsimine nominaalajas.

Õpingutega paralleelselt töötavate üliõpilaste hulgas on ligi kaks korda rohkem neid, kes ei kogunud küsitlusele eelnenud õppeaastal vähemalt 30 AP-d võrreldes mitte-töötavatega (vt joonis 2.19). Ehk teisisõnu on töötaval üliõpilasel keerulisem jätkata oma õpinguid täiskoormusel kui täna mittetöötaval tudengil. 13% hetkel töötavatest üliõpilastest leiavad, et nad ei ole pühendunud õppetööle, samal ajal kui mittepühendunute hulk mittetöötajate hulgas on mõnevõrra väiksem - vaid 9%.

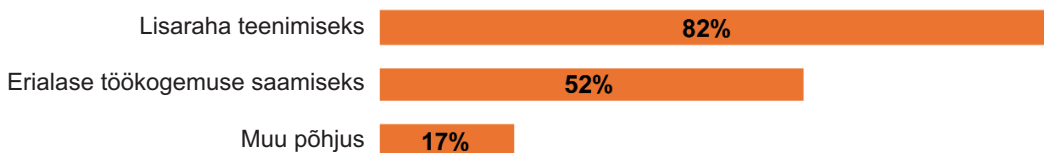

Joonis 2.19. Õpingutega paralleelselt töötavate ja mittetöötavate üliõpilaste ainepunktide kogumine ja õpimotivatsioon.

Rahaline toimetulek töö käimata

Reeglina tänased töötavad tudengid ei tuleks töö käimata rahaliselt toime. Kui keskmiselt 12% tuleks siiski ilma toime, siis erakõrgkoolides on neid tudengeid veelgi vähem (3-5%), nagu tegelikult tasuta õppe tudengite puhul üldiselt (6%). Tasuta õppekohal õppivatest ja samal ajal töötavatest tudengitest saaks rahaliselt töö käimata hakkama viiendik (18%).

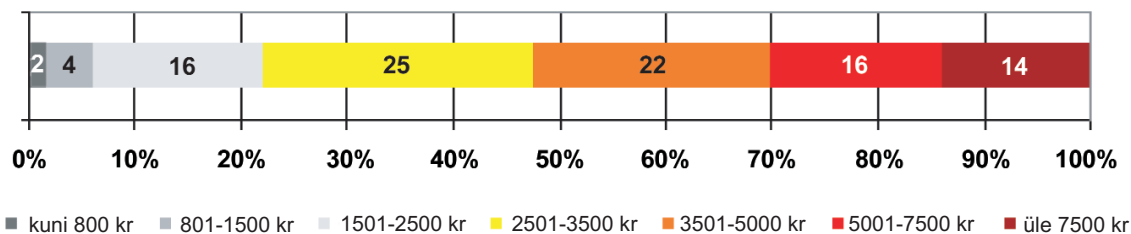
Nendelt, kes saaksid ilma hakkama, aga käivad siiski töö, küsiti, miks nad töö käivad. Nagu näha jooniselt 2.20, on ka nende puhul siiski peamine argument raha (82%), kuid üsna sageli ka erialase töökogemuse saamise soov (52%). Muud põhjused sunnivad neid tööle harvem (17%).

Joonis 2.20. Miks käiakse töö, kuigi saaks rahaliselt ilma hakkama? (% neist tudengitest, kes töötavad, kuid tuleks ka ilma selleta rahaliselt toime)

Rahalised vajadused

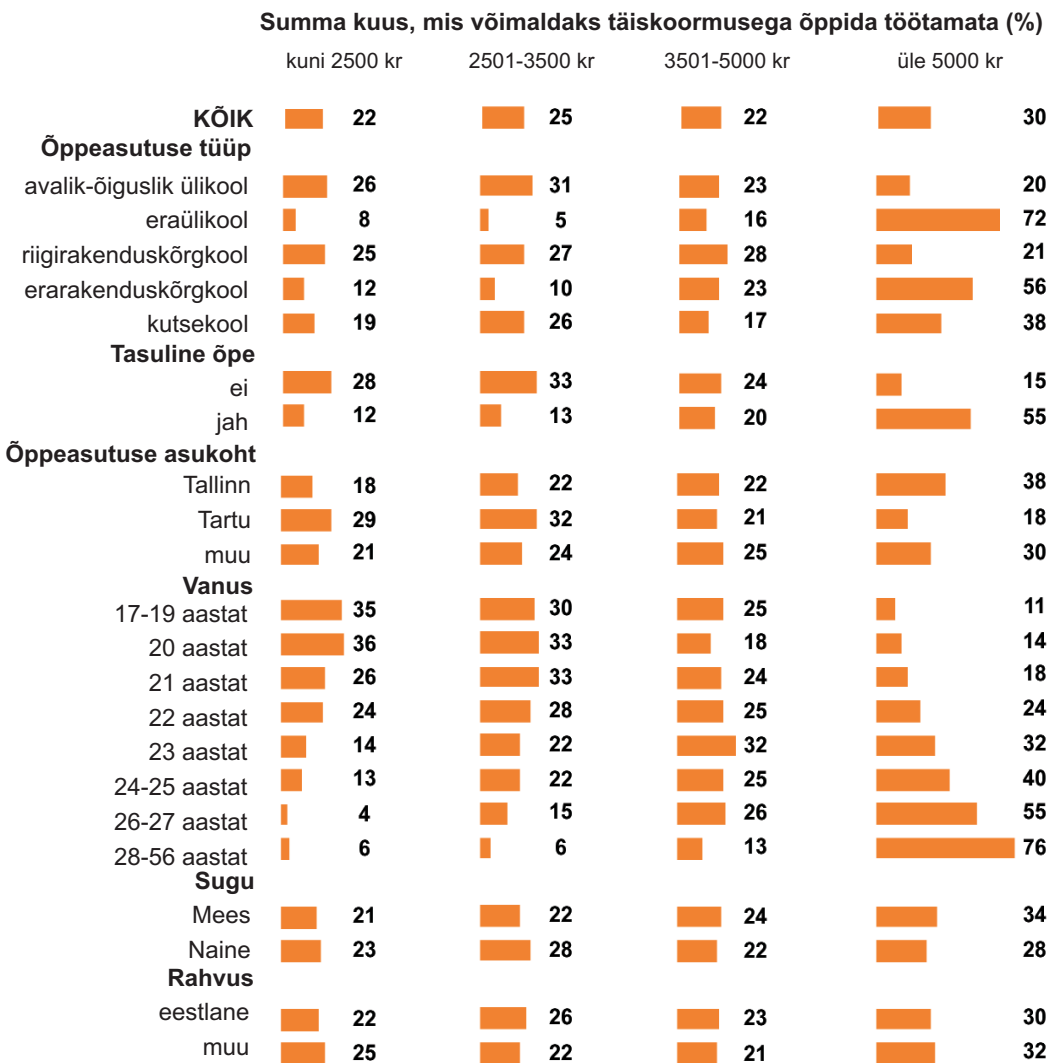
Tudengitel olid üsna erinevad ootused ja vajadused, kui neil paluti nimetada summa kuus, mis võimaldaks kõrgkoolis täiskoormusega õppides toime tulla, ilma et peaks kooli kõrvalt töötama (vt joonis 2.21). Siiski väga väike osa (6%) on seda meelt, et kuni 1500 krooni oleks täiesti piisav ning vaid viiendik (22%) saaks hakkama kuni 2500 krooniga. Kolmandik tudengitest (30%) arvab, et vähem kui 5000 kroonist neile ei piisaks.

Joonis 2.21. Summa kuus, mis võimaldaks täiskoormusega õppides toime tulla töö käimata.

Nagu näha jooniselt 2.22 jääb alla 5000 kroonist puudu eelkõige just neil, kes on juba iseseisvasse ellu astunud – vanemad tudengid ja pereinimesed. Nagu eespool esitatud tulemused näitasid on selliseid tudengeid enam just era-õiguslikes kõrgkoolides ning kaugõppes.

Alla 2500 krooniga kuus on arvanud hakkama saavat enam värskest keskkhariduse omandanud ja veel alles esimesi aastaid kõrgharidust omandavad tudengid. Teistest enam saaks selle summaga hakkama Tartu tudeng. Teised tudengeid iseloomustavad tunnused nii selget mõju rahalistele vajadustele ei avalda.

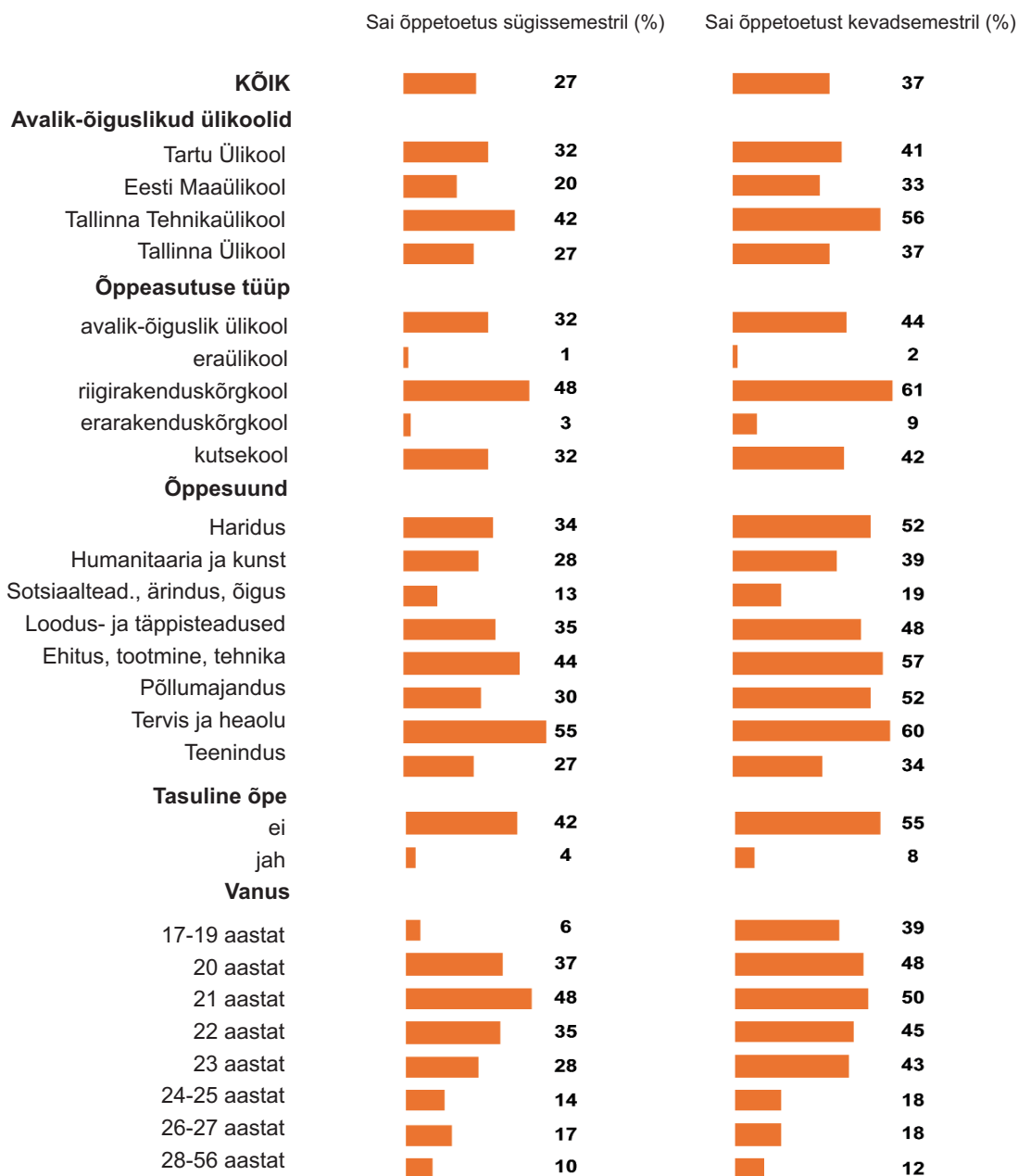
Joonis 2.22. Summa kuus, mis võimaldaks kõrgkoolis täiskoormusega õppides toime tulla, ilma et peaks kooli kõrvalt töötama.

2.2.3. Õppetoetused ja õppelaen

Õppetoetuste saamine

Riikliku statistika järgi saab õppetoetusi vaid 14% üliõpilastest, uuringusse sattus aga õppetoetuse saajaid mõnevõrra enam. Respondentidest on õppetoetusi eelmise õppeaasta sügissemestril saanud 27% ning kevadsemestril 37% tudengitest (vt joonis 2.23). Erinevuse sügise ja kevade vahel tingib eelkõige asjaolu, et esimesel semestril ei ole võimalik enamikes koolides õppetoetust saada. Muudes lõigetes on toetuste saajad sama profiiliga.

Õppesuundade lõikes on õppetoetuste saajate osakaalud üsna erinevad, kuid valdavalt võib selle taga näha erinevat tasulisel kohal õppijate osakaalu. Eelkõige saavadki õppetoetust need, kes ei ole tasulises õppes ning on täiskoormusega õppetööle pühendunud. Ka erinevused vanuse lõikes peegeldavad vanuse seost õpingute tüübi ja õpingute arenemisega.

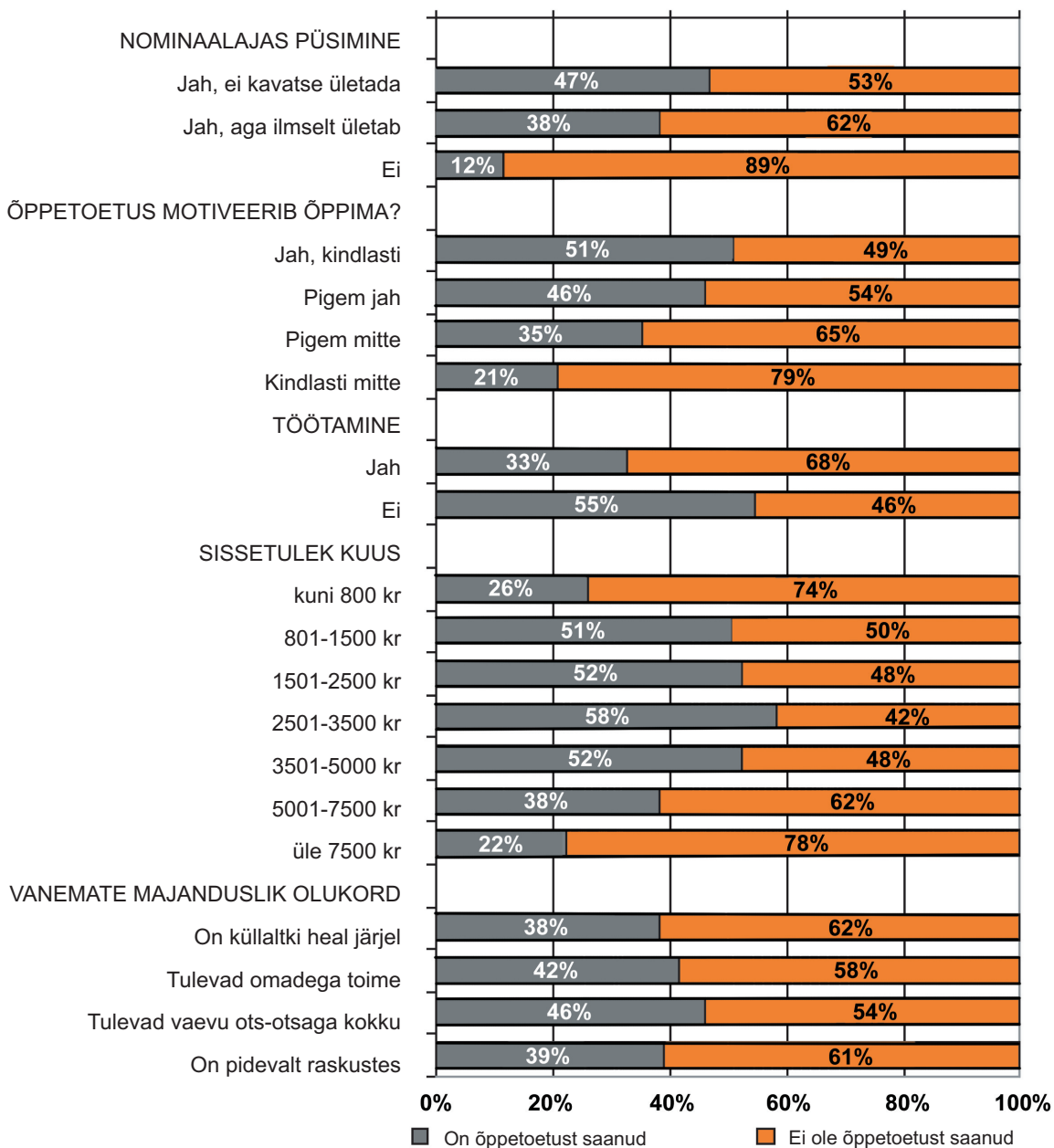
Joonis 2.23. Õppetoetuste saamine eelmise õppeaasta sügis- ja kevadsemestril.

70

Eelkõige saavad õppetoetust just need tudengid, kes on suutnud või saanud õpingutesse piisavalt tõsiselt suhtuda, et püsida nominaalajas (vt joonis 2.24). See ei pruugi tingimata tähendada, et ainult õppimisele keskendutakse, sest ka töötavatest tudengitest kolmandik (33%) on õppetoetust saanud.

Tulemused näitavad, et paljudele tudengitele on võimalus õppetoetust saada olnud tulemuslikuks täiendavaks motiveerijaks. See tähendab, et need, kellele on õppetoetus andnud motivatsiooni hoolsamini õppida, pooltel juhtudest (46-51%) õppetoetust ka saavad.

Majandusliku olukorra mõistes võib õppetoetusel näha kahesuunalist mõju. Ühelt poolt need, kes ei saa õppetoetust, peavad suurema tõenäosusega alla 800 krooniga kuus hakkama saama ning teiselt poolt suurema sissetulekuga tudengite seas on õppetoetuse saajaid keskmisest märgatavalt vähem. Samas ei ole tudengi õppetoetuse saamisel ja tema vanemate majanduslikul olukorral olulist seost. Seega need, kelle võimalik majanduslik tugi kodust on madalam, peavad ise rohkem vaeva nägema, et muudest allikatest sissetulekule lisa saada või siis piirduvad vähesemaga. Andmete põhjal saab öelda, et õppetoetused vaesemast perest pärit tudengite kehvemat majanduslikku seljatagust otseselt ei kompenseeri.

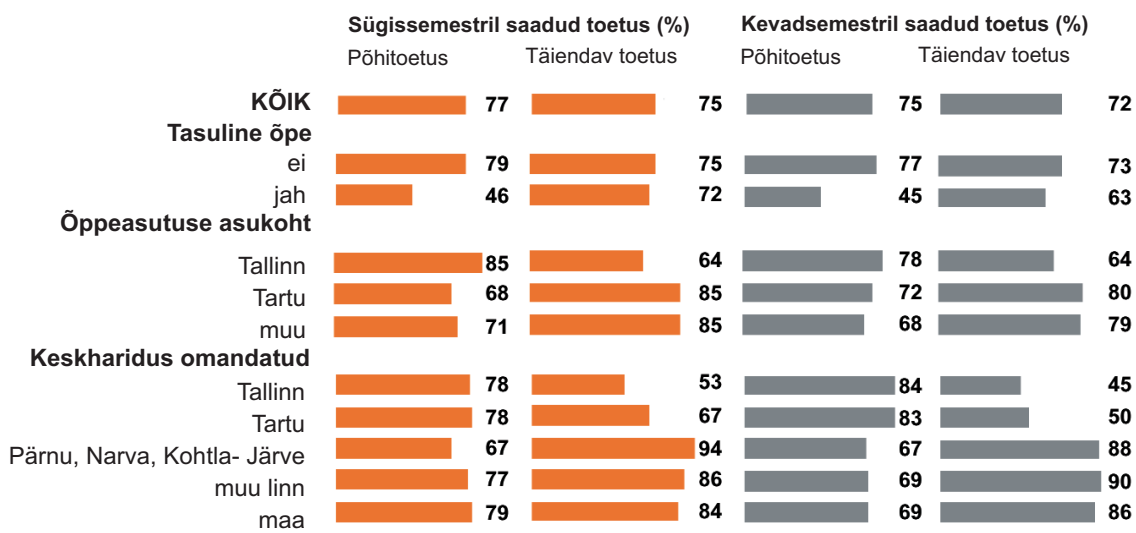

Joonis 2.24. Õpingute edenemise ja majandusliku olukorra seos õppetoetuste saamisega.

Põhitoetuse ja täiendava toetuse saajate osakaalud kõikidest õppetoetuse saajatest on ära toodud joonisel 2.25. Nii sügisel kui kevadel on mõlema toetuse saajate osakaal ligikaudu 3/4. Seega umbes pooled kõikidest õppetoetuste saajatest on nii põhi- kui

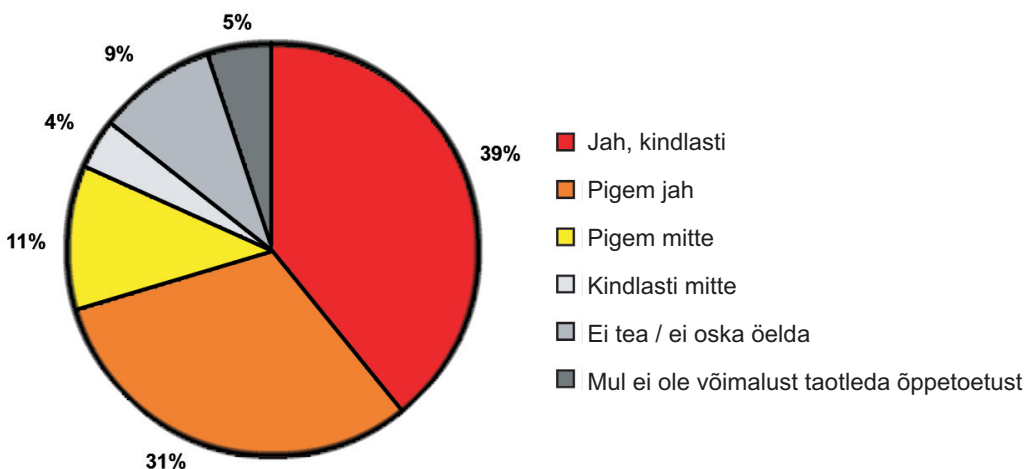
täiendava toetuse saajad. Vähestel õppetoetust saavatel osakoormuseõppes või kaugõppes õppivatel tudengitel on keskmisest harvem võimalik täiendava toetusega arvestada.

Need, kes omandasid keskhariduse Tallinnast ja Tartust väljaspool, saavad põhitoetust keskmisest harvem (eriti kevadel), kuid lisatoetust keskmisest sagedamini.

Joonis 2.25. Põhitoetuse ja täiendava toetuse saajate osakaalud (% kõikidest õppetoetuse saajatest).

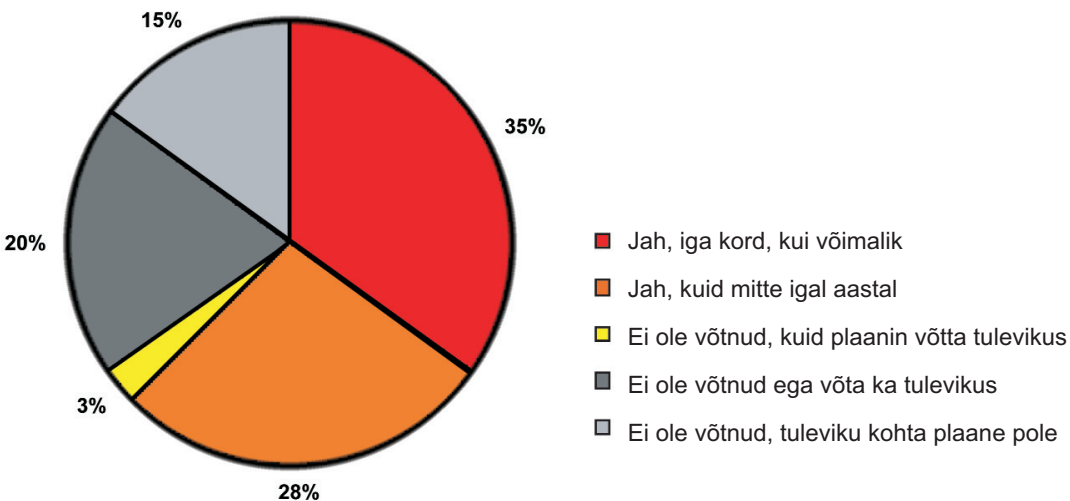
Õppetoetuste saamise võimalus motiveerib hoolsamini õppima koguni 70% tudengitest (vt joonis 2.26).

Joonis 2.26. Kas võimalus saada õppetoetust motiveerib Sind hoolsamini õppima?

Õppelaen

Kaks kolmandikku (63%) tänastest tudengitest on õppelaenu võtnud (vt jooni 2.27). Neist veidi enam, kui pooled (35%) on kasutanud iga võimalust õppelaenu võtmiseks. Vaid viiendik (20%) on selliseid tudengeid, kes kindlasti õppelaenu ei võta.

Joonis 2.27. Õppelaenu võtmine seni või plaanid tulevikus õppelaenu võtta.

Joonise 2.28 esimene tulp annab ülevaate, milliste tudengite seas on õppelaenu võtnute osakaal suurem või väiksem. Enam on õppelaenu võtmisest suutnud hoiduda esimeste aastate tudengid. Tundub, et vajadus raha järele on siiski piisavalt suur ning võimalus piisavalt atraktiivne, et vähemalt korra õpinguperioodi jooksul õppelaenu siiski võetakse.

Veidi suurem on õppelaenu võtnute osakaal ka tasulise õppe tudengite seas (68%, tasuta õppijate 59% vastu). Samuti on eestlased muudest rahvustest enam laenusid võtnud (vastavalt 64% ja 49%), mis võib olla tingitud asjaolust, et õppelaenu võtta saavaid tudengeid on muust rahvusest tudengite seas vähem.

Reeglina ei arva õppelaenu võtnud tudengid, et neil võib õppelaenu tagasimaksmisega raskusi tulla. Vaid 11% õppelaenu võtnutest on öelnud, et nii see võib minna (vt joonis 2.28, teine tulp). Keskmisest enam aimavad seda ohtu mõnede tööturul keskmisest madalamalt tasustatud erialade tudengid, eriti humanitaaria ja kunst (23%). Teisest vähem teeb õppelaenu tagasimaksmine muret pereinimestele.

Õppelaenu võtmise põhjused

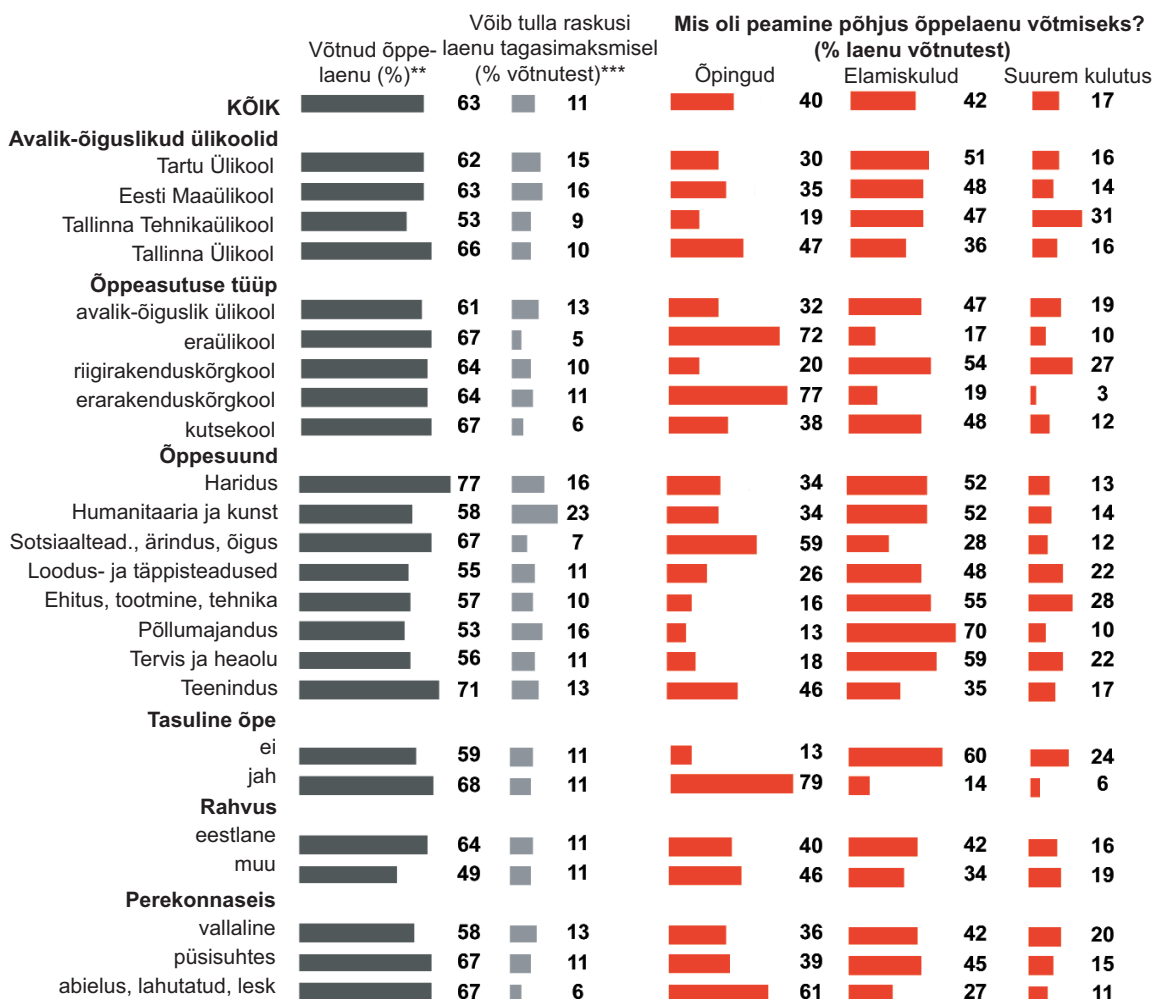
Peamised põhjused õppelaenu võtmiseks erinevad üsna oluliselt tudengkonna seas (vt joonis 2.28 kolmas kuni viies tulp). Enamasti on põhjuseks vajadus katta õpingutega või elamisega seotud kulutusi (vastavalt 40% ja 42%). Kohati meedias

74

stereotüüpseks muutunud põhjendus (kooliga võib-olla vaid kaudselt seotud) suuremate kulutuste katmiseks võetavast õppelaenust nii tavaline siiski ei ole. Vaid 17% tudengitest on õppelaenu võtnud peamiselt mõne kalli asja ostmiseks (nt sülearvuti), reisimiseks, autokoolis käimiseks, raviks (hambad, silmad) vms.

Avalik-õiguslike ülikoolide tudengitel on üsna erineval määral olnud vajadus võtta õppelaenu õpingute rahastamise eesmärgil. Samas on õpingute rahastamise vajadus oluliselt suurem just tasulises õppes õppivate tudengitel ning erinevused avalik-õiguslike ülikoolide vahel peegeldavad nendes õppivate tasulise õppe tudengite osakaalu.

Elamiskulude katmine on aga eelkõige riigi poolt rahastatavatel kohtadel õppivate tudengite mure, mis on ka loogiline, sest tegemist on nende suurima "kuluartikliga".

* Võimalus õppetoetust saada motiveerib hoolsamini õppima - 'Jah, kindlasti' + 'Pigem jah'

** On võtnud laenu iga kord, kui võimalik + on võtnud laenu, kuid mitte igal aastal

*** Arvab, et õppelaenu tagasimaksmisega tekib raskusi; % neist, kes on õppelaenu võtnud

Joonis 2.28. Õppelaenu võtnute osakaal ja tagasimakse raskusi kartvad tudengid; õppelaenu võtmise peamine põhjus.

2.2.4 Üliõpilase tulud ja kulud

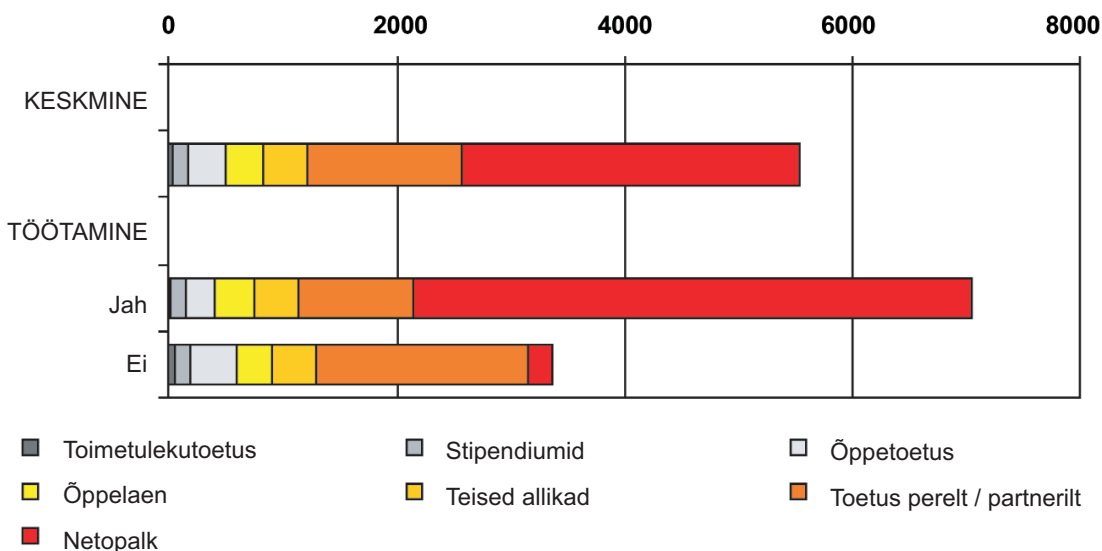
Tulude ja kulude mõõtmiseks kasutatud metoodikast

Käesoleva uuringu käigus paluti tudengitel hinnata oma eelmise semestri keskmisi rahalisi sissetulekuid ja väljaminekuid ühes kuus. Kasutatav metoodika annab eelkõige võimaluse hinnata sissetulekuid ja väljaminekuid väga laiades piirides ning seetõttu on äratoodud summade juures oluline arvestada võimalike ebatäpsustega. Uuringupraktikas aktsepteeritud meetod täpse pildi saamiseks on kulude ja tulude igapäevane jälgimine (nö päeviku pidamine).

Eri allikate osakaal kogu sissetulekust

Keskmise tudengi sissetulekutest valdava osa (u 4/5) moodustab netopalk ja / või toetus perelt või partnerilt (joonis 2.29). Seejuures on töötavatel tudengitel perepoolne toetus veidi väiksem, kuid saadav töötasu tõstab nende kuu sissetuleku mittetöötavate tudengite omast siiski umbes kaks korda kõrgemaks. Samas on mittetöötavate tudengite rahakotis üsna suur kaal (üle kolmandiku) ka muudel sissetulekuallikatel peale perekonna toetuse. Mittetöötavatel tudengitel on keskmisest suurem õppetoetuse summa, kuid teiste väiksemate sissetulekuallikate (õppelaen, stipendiumid, teised allikad) suurusjärgud on üsna võrdsed.

Üldist sissetulekute kogumahtu mõjutab kõige enam töö käimine. Nagu hiljem näha, ei tähenda aga väiksem sissetulek automaatselt väiksemat rahuolu majandusliku olukorraga. Vähem teenivatel tudengitel on reeglina ka väiksemad vajadused (vähem kulutusi).

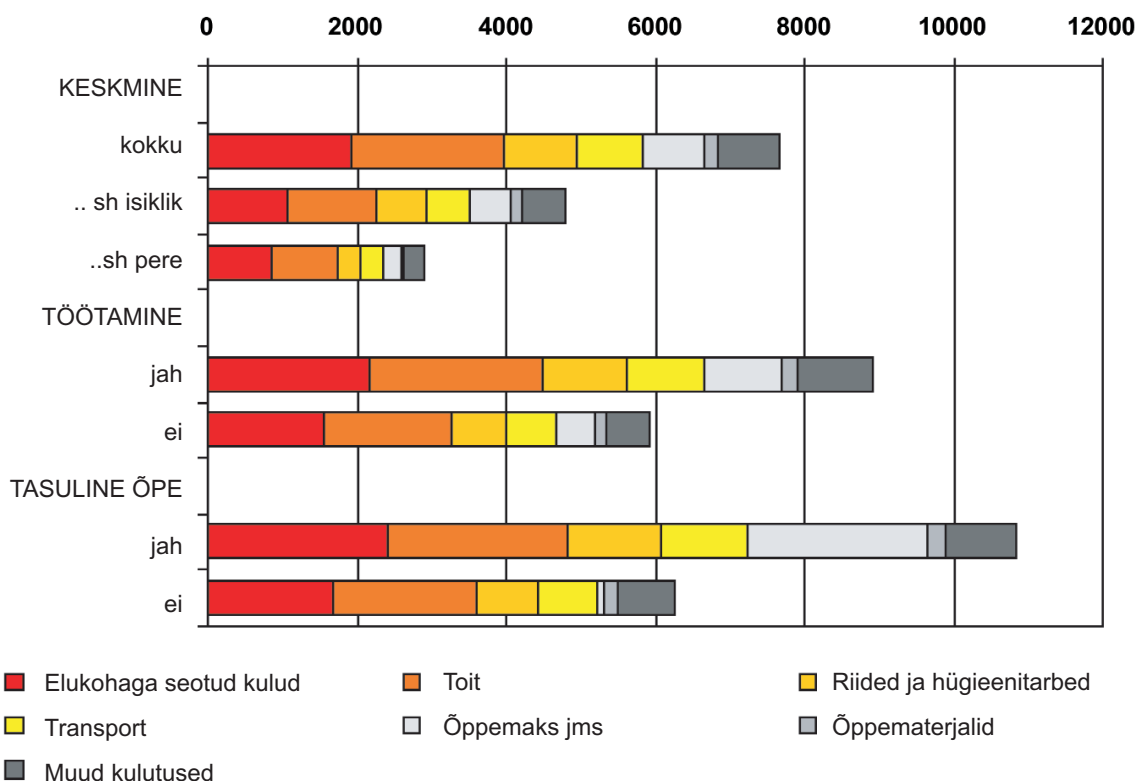
Joonis 2.29. Sissetulekuallikad ja nende osakaal tervikust.

Erinevate kulutuste osakaal kulude kogusummast

Tudengitel paluti hinnata, millised on nende igakuised kulutused ning milliseid tudengiga seotud kulutusi katab lisaks veel nende pere või partner. Tulemused on ära toodud joonisel 2.30.

Keskmise tudengi kõikidest kuludest katab umbes kolmandiku pere. Pere poolt tehtavatest kulutustest enam kui poole moodustab elukohta ja toiduga seotud kulu, kuid kaetakse ka teisi kulutusi. Tudengi enda kulutustest moodustavad elamispinna ja söögikulud alla poole ning arvestatava osa veel ka riided/hügieenitarbed, transport ja õppemaks. Kulu õppematerjalidele ei moodusta väga märkimisväärset osa kõikidest tudengi kulutustest.

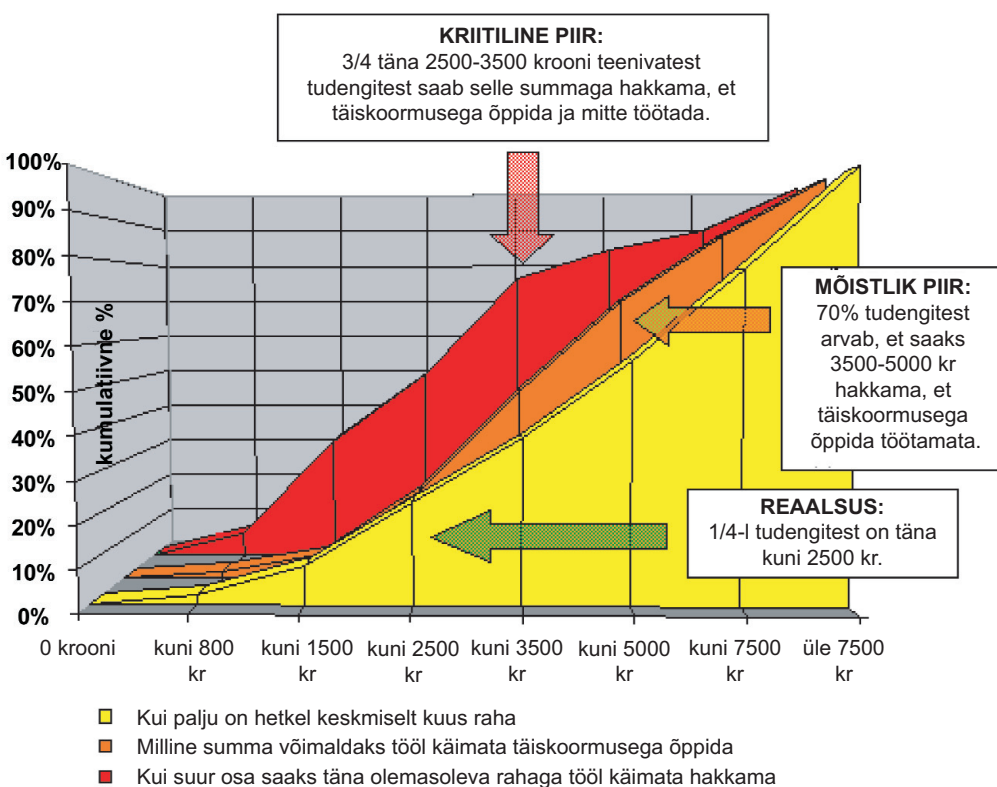
Kui töötava ja mittetöötava tudengi tulud erinesid umbes kahekordselt, siis päris nii suurt erinevust kulude juures välja tuua ei saa. Väiksema sissetuleku ja mitte nii oluliselt väiksemate kulutuste erinevus on selgelt mittetöötavate tudengite lähedaste katta. Samas saab öelda, et need, kes enam teenivad, kulutavad üksikutele valdkondadele (nt toit ja elamispind) enam. Ehk teisisõnu saavad nemad endale rohkem lubada. Tasulistel ja tasuta kohadel õppivatel tudengitel on üks märkimisväärne erinevus kulutustes, mis on loomulikult õppemaks. Kõikidest tasulise õppe tudengi kuludest moodustab õppemaks umbes viiendiku.

Joonis 2.30. Kulud ja nende osakaalud tervikust.

Hetkeolukorra ja soovitava sissetuleku suhe

Joonisele 2.31 on koondatud kolme erineva näitaja kumulatiivne jaotus. Neist esimene näitab seda, millise summaga ja kui suur osa tudengitest aasta tagasi hakkama pidi saama (esimene sein). Teine jaotus näitab kõikide tudengite koondina hinnangut, milline summa võimaldaks toime tulla töö käimata (keskmine sein). Teise jaotusega sarnaselt on kolmas samuti seotud oodatava sissetulekuga, kuid näitab nende tudengite osakaalu, kes hetkel nende käsutuses oleva vastava summa kohta on öelnud, et neile sellest piisaks (tagumine sein). Teise ja kolmanda seina võrdlus annab mõningase võimaluse kontrollida, et kui kõikidel tudengitel oleks täna vastav summa, siis kui suur osa nendest ligikaudu võiks tegelikkuses sellega hakkama saada ja kui paljud arvavad, et nad sellega hakkama saavad.

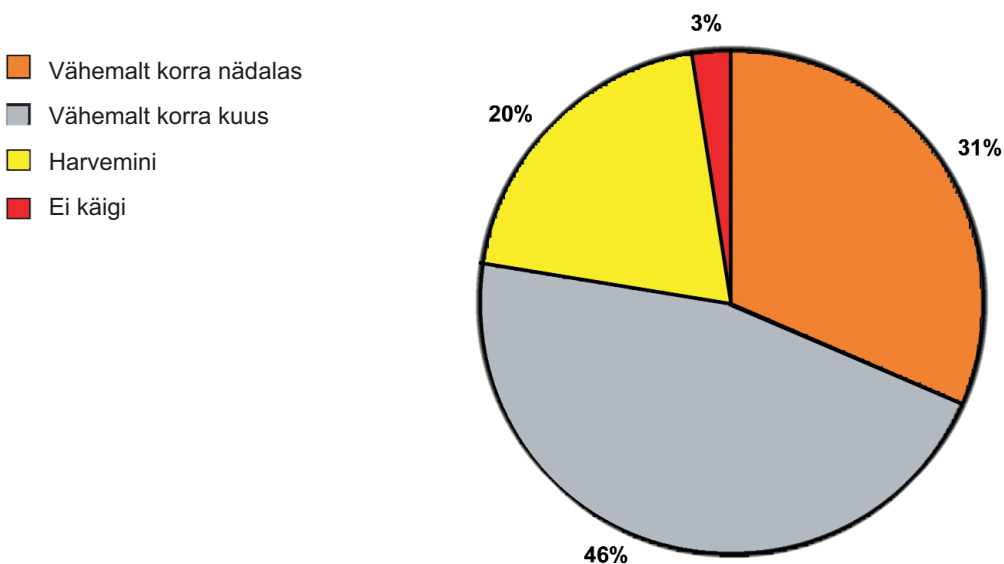

Joonis 2.31. Täna ja oodatava sissetuleku võrdlus.

Joonise kõige ülemine nool viitab punktile, millest väiksema summaga (alla 2500 krooni) saaksid oletatavasti hakkama vähem kui pooled tudengitest. 2500-3500 kroonise summaga oleks suure tõenäosusega võimalik täismahus õpingutele pühenduda juba üsna suurel osal tudengitest. Ootused on küll veidi kõrgemad ning 70% on hinnanud, et mõistlik summa oleks 3500-5000 krooni, millele viitab ka ülevalt teine nool. Paraku on täna veerand tudengitest sunnitud hakkama saama vaid kuni 2500 krooniga kuus (alumine nool) ning ligi pooltel on igakuiselt olemas kuni 3500 krooni.

Vanematekodu külastamine ja mitterahaline toetus

Kolm tudengit neljast (77%) käib vanematekodus vähemalt korra kuus. Iga kolmas (31%) koguni iga nädal (vt joonis 2.32). Vanematelt saab mitterahalist toetust (toitu, riideid jne) 2/3 tudengitest.

Joonis 2.32. Vanematekodus käimise sagedus (% neist, kes vanemate juures ei ela)

2.2.5. Elamistingimused

Elamispind õpingute ajal

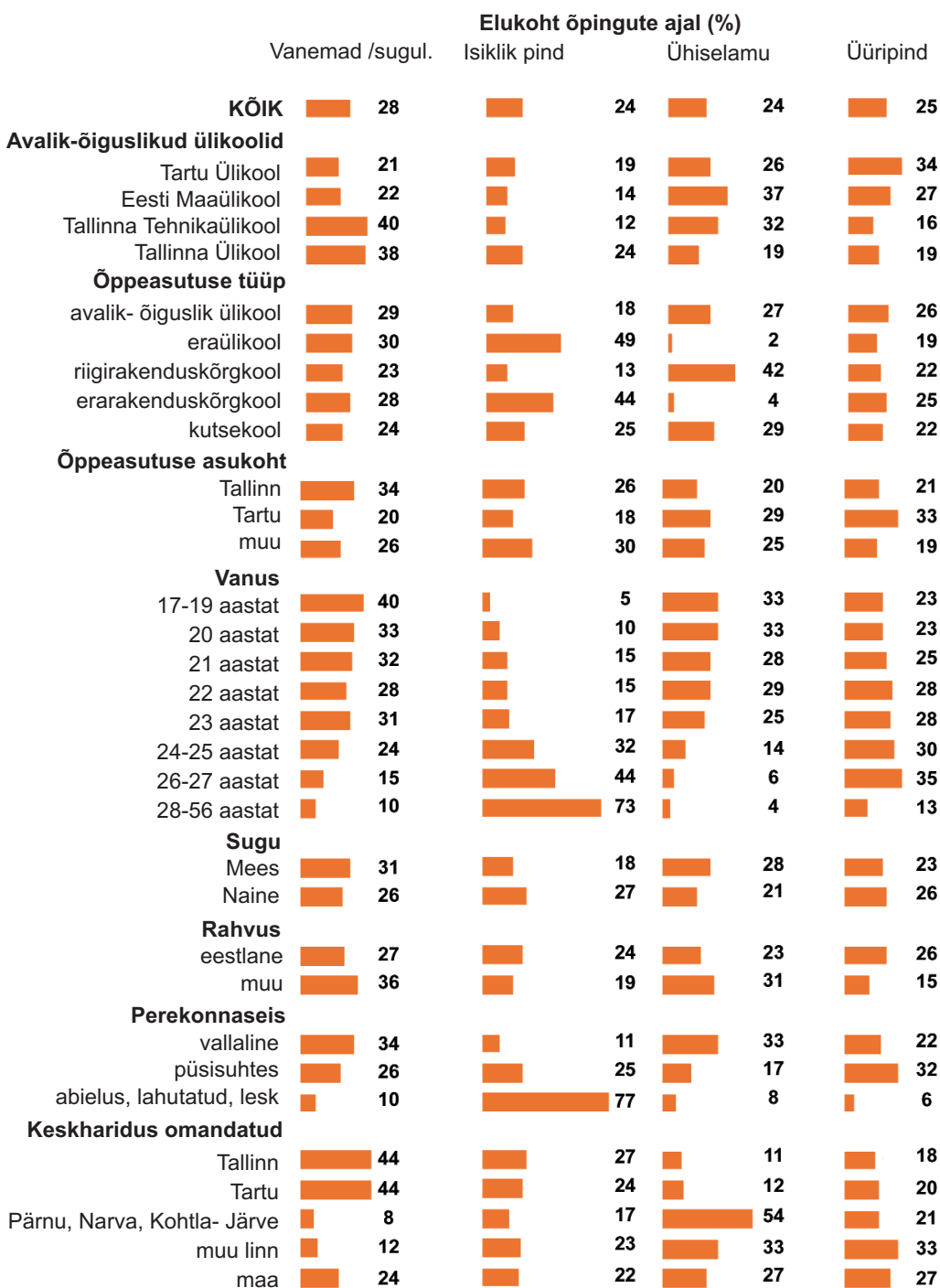
Tudengid jagunevad üsna võrdseteks gruppideks selle põhjal, millisel pinnal õpingute ajal elatakse – kas vanemate/sugulaste juures (28%), isiklikul pinnal (24%), ühiselamus (24%) või üüripinnal (25%) (vt joonis 2.33).

Tartu avalik-õiguslike ülikoolide tudengid saavad oluliselt harvem vanemate/sugulaste juures elamise võimalust kasutada (21-22%), kui Tallinna omad (38-40%). Kuigi, kui keskharidus on omandatud samas linnas, kus kõrgkooli astuti, siis Tallinna ja Tartu vahel erinevust ei ole. Tartus õppivatel muudest piirkondadest pärit tudengitel on lihtsalt väiksema tõenäosusega sellest linnast sugulasi leida. Samuti on õpinguid värskelt alustanud tudengid suurema tõenäosusega vanemate või sugulaste juures, kui õpinguid lõpetavad tudengid.

Isiklikul pinnal elavad eelkõige keskmisest vanemad tudengid, kes on juba pere- ja tööinimesed ning seda vähem on neid ühiselamutes või sugulaste juures. Avalik-õigus-

likest ülikoolidest on kõige suurem ühiselamus õppivate tudengite osakaal Maa-ülikoolis (37%) ning seda suures osas tudengkonna spetsiifikast lähtuvalt (vähem tasulist ja kaugõpet).

Üüripindasid kasutavad kõige enam Tartu Ülikooli tudengid (34%) ning keskmisest vanemad tudengid (paljud püsisuhtes, kuid mitte veel abielus).

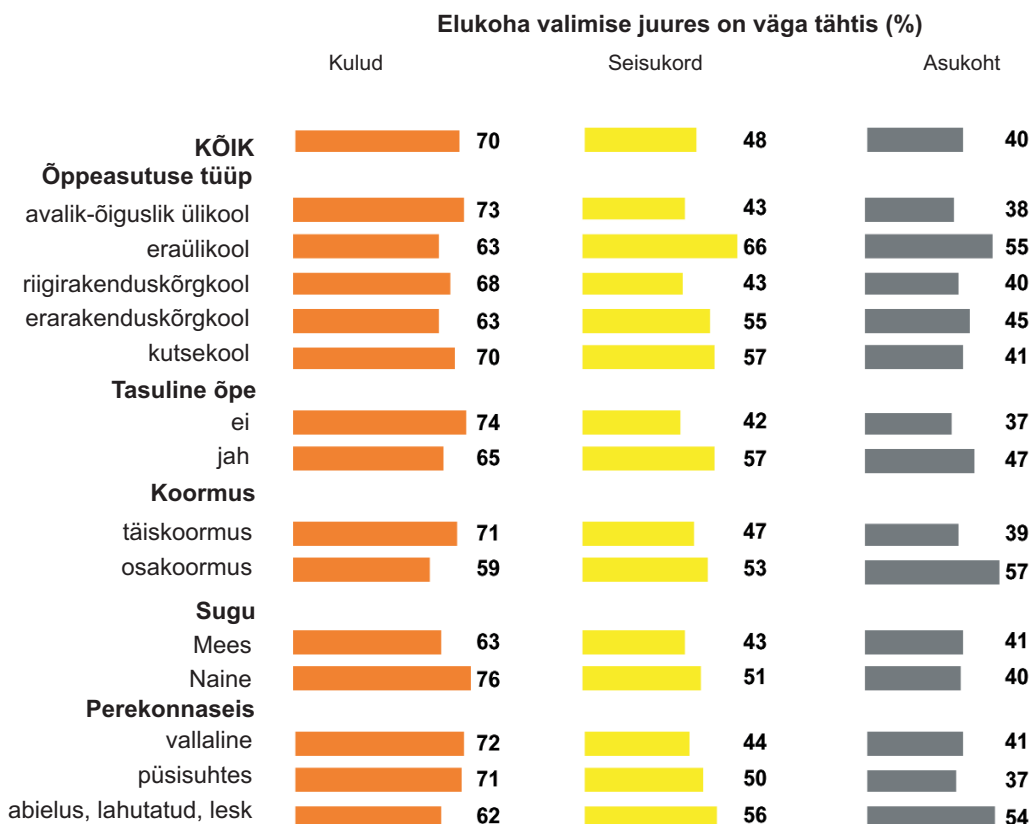
Joonis 2.33. Elukoht õpingute ajal.

Elukoha valimise tingimused

Üldiselt on tudengite jaoks elukohta valides tähtsad kõik kolm hindamiseks antud kriteeriumit – kulud, seisukord ja asukoht. Mõnevõrra erinev on see, kui suur osa peab üht või teist tingimust väga tähtsaks (vt joonis 2.34).

Kulusid peab väga tähtsaks elukoha valikul 70% kõikidest tudengitest. Üldiselt on aga hind tähtsam täiskoormusega õppivatele tudengitele (71%), kui osakoormusega õppijatele (59%). Naistudengitele on kulude suurus tähtsam (76%), kui meestudengitele (63%).

Elamispinna seiskorra suhtes on keskmisest (48%) nõudlikumad eraülikoolide tudengid (66%). Avalik-õiguslike kõrgkoolide tudengitest on pinna seisukorda väga tähtsaks pidanud vaid 43%. Pinna seisukord ja elukoha asukoht on veidi olulisem pereinimestele.

Joonis 2.34. Elukoha valiku kriteeriumid.

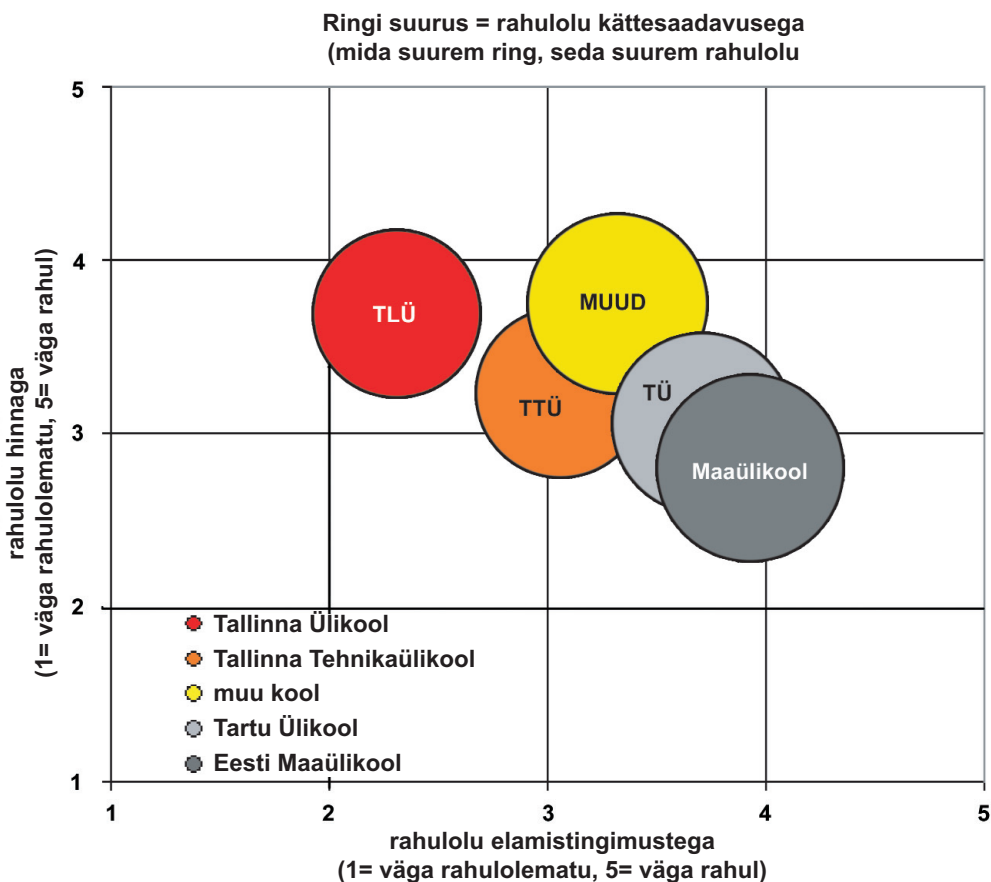
Avalik-õiguslike ülikoolide tudengite rahulolu ühiselamukohaga

Ühiselamus elavatel tudengitel paluti hinnata, kui rahul nad on ühiselamu kättesaadavuse, hinna ja elamistingimustega. Nelja avalik-õigusliku ülikooli tudengite arvamused on koondatud joonisesse 2.35.

Võrreldes ülejäänud koolide ühiselamutele antud hinnangute koondiga, on avalik-õiguslike ülikoolide tudengid üldiselt veidi rahulolematumad, kui vaadata just hinnakvaliteedi suhte koondit. Samas on päris selgelt näha ka trend, et kehvemas seisus ühiselamutes elamine on tudengile meelepärasema hinnaga. Kehvade elamistingimuste poolest paistab silma Tallinna Ülikool (keskmine hinnang vaid 2,3) ning üsna heaks on elamistingimusi pidanud Tartu ülikoolide tudengid (keskmised 3,7 ja 3,9). Tehnikaülikooli tudengid on oma elukohta hinnanud keskpärase 3,1-ga.

Hinna poolest on kõige sõbralikumaks peetud TLÜ ühiselamuid (3,7) ning kehvemaks Maaülikooli ühiselamuid (2,8).

Kättesaadavusele antud hinnangutes on järjekord järgmine: TTÜ (3,3), TLÜ (3,4), TÜ (3,8) ning parim Maaülikool (4,2). Viimane on ka ainsana parem muude koolide keskmisest (4,0).

Joonis 2.35. Ühiselamutes elavate tudengite hinnangud oma eluasemele.

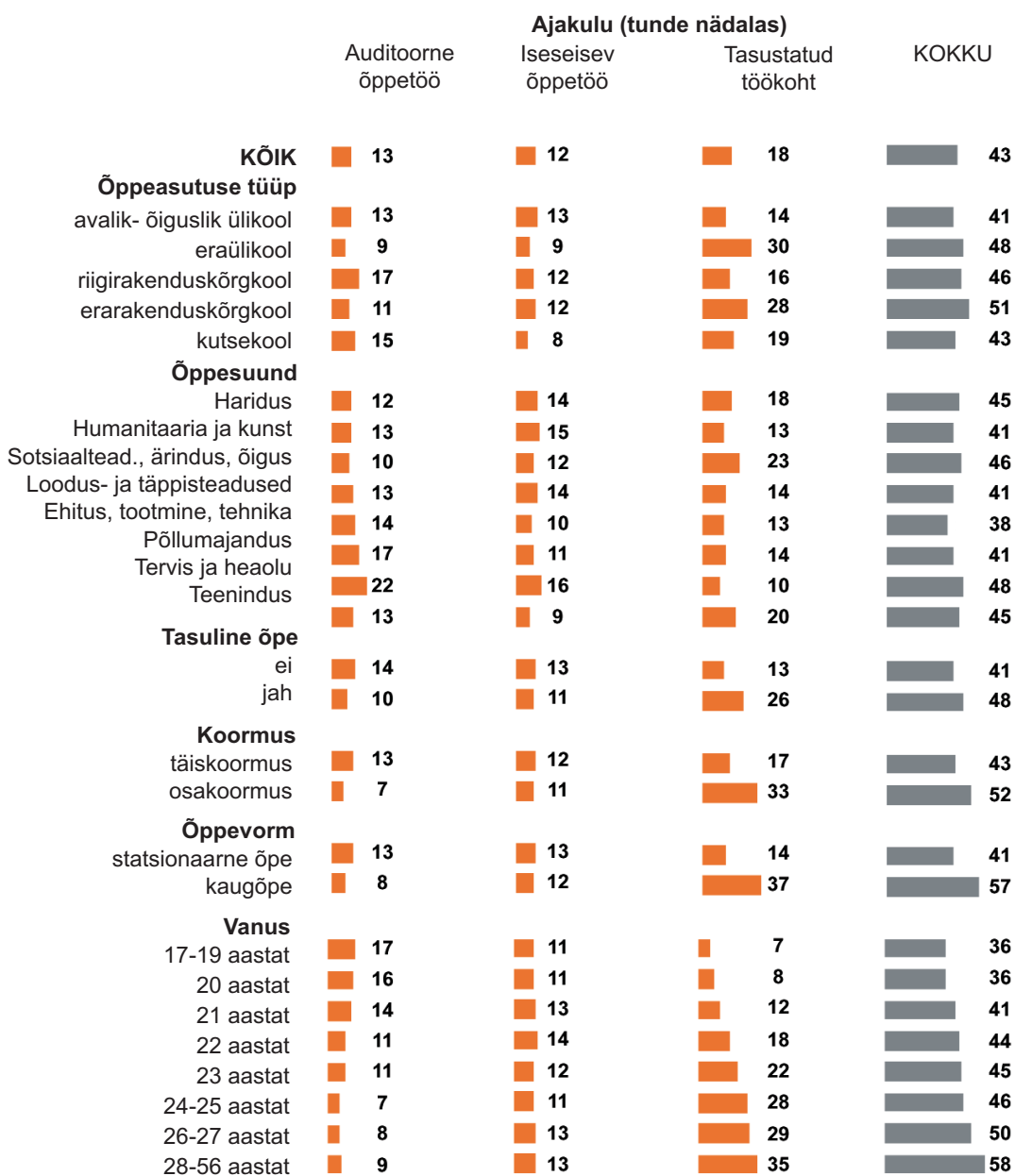
2.2.6. Ajakulu ja koormus

Ajakulu

Joonisel 2.36 on ära toodud tudengite nädala keskmine ajakulu õpingutele ja tööle. Koondina saab öelda, et tudengite koormus keskmiselt on veidi suurem (43h), kui täiskohaga töö normaeg ehk 40 tundi nädalas. Veidi alla poole sellest ajast (18h) kulub tasustatud töökohale ning kokku 25h õppetööle. Auditoorse ja iseseisva õppetöö osakaalud kogu õppetööle kulutatavast ajast on võrdsed (12-13h).

Avalik-õiguslikes koolides on auditoorsele õppetööle kulutatav aeg veidi suurem kui erakoolides, kuid iseseisvat tööd selle võrra enam ei tehta. Enam kulutatakse aega hoopis töötegemisele. Auditoorse õppetöö osakaal on õppesuundadest kõige suurema mahuga tervise ja heaolu (22h) ning põllumajanduse (17h) tudengitel.

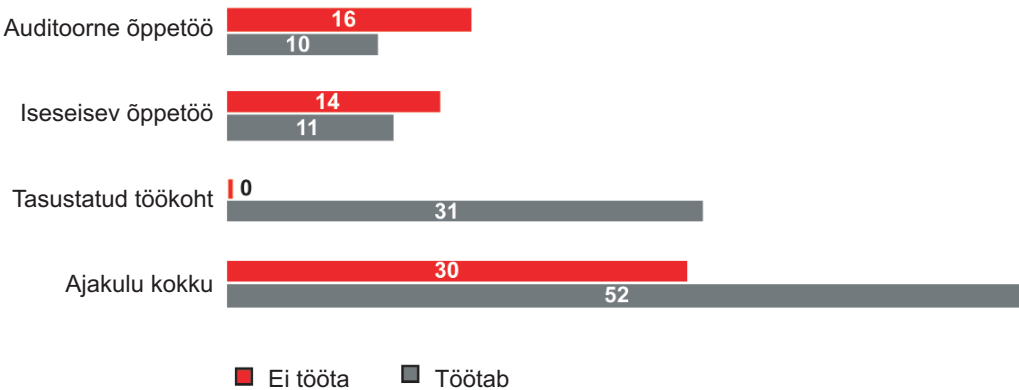
Auditoorsele õppetööle panustavad enam esimeste õppeaastate tudengid ning selle võrra on vähem nädalas tööl veedetavaid tunde. Õpingute hilisemas faasis suureneb koormus tööl ning nädal läheb üleüldiselt märgatavalt pikemaks. Vanemad kui 23-aastased tudengid kulutavad keskmiselt tööle kolmveerand normkoormusest (ehk umbes 30h) ning sellele lisanduv õppetöö viib nende koormuse nädalas 50 tunni juurde. Nooremad kui 21-aastased tudengid saavad väikese töökoormuse tõttu hakkama keskmiselt 36 tunniga nädalas.

Joonis 2.36. Ajakulu õppetööle, tasustatud töökohtadele ja kokku.

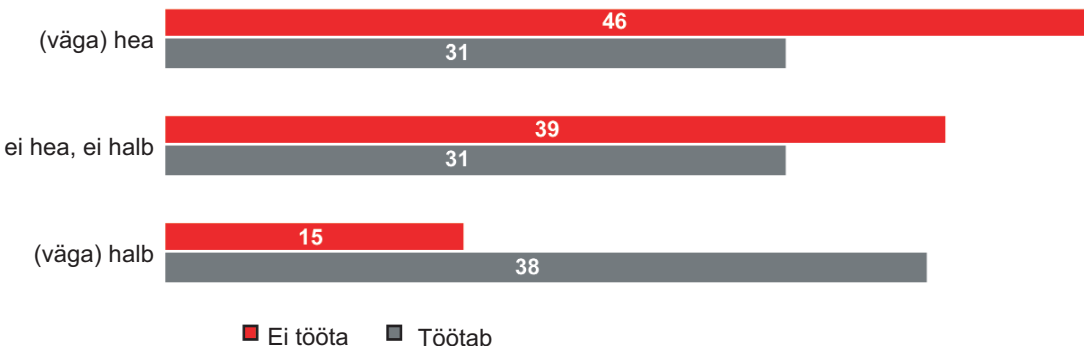
Töötamine, ajakasutus ja töökoormus

Õpingutega paralleelselt töötavate üliõpilaste töökoormus on tunduvalt suurem kui mittetöötavatel üliõpilastel - vastavalt 52 ja 30 tundi nädalas õppetööle ja tasustatud töökohale kokku (vt joonis 2.37). Üksnes kooliga tegelevad üliõpilased pühendavad aga oluliselt rohkem aega nii auditoorsele kui ka iseseisvale õppetööle võrreldes paralleelselt töötavate kaasõppuritega. Esimestel kulub õppetööle nädalas keskmiselt kokku 30 tundi, samal ajal, kui töötavad üliõpilased tegelevad õpptööga keskmiselt üksnes 21 tundi nädalas.

Joonis 2.37. Õpingutega paralleelselt töötavate ja mittetöötavate üliõpilaste ajakasutus.

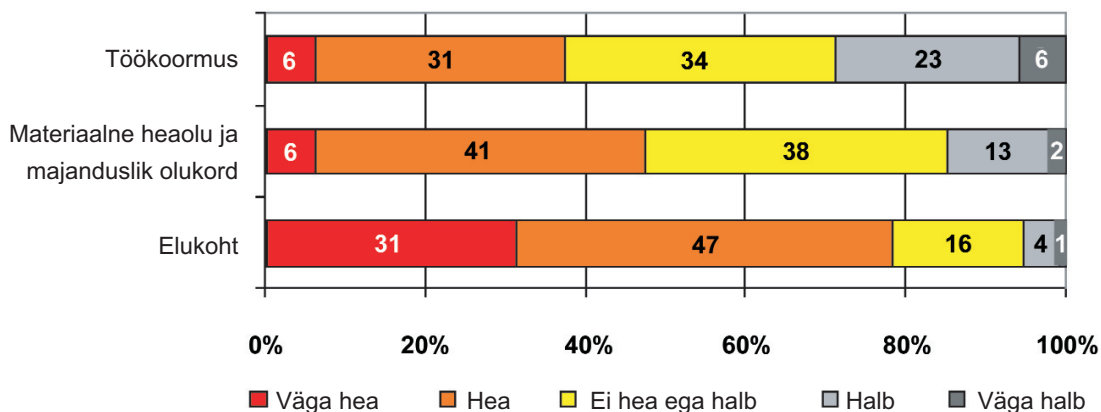
Kui üliõpilastelt küsiti rahulolu nende töökoormusega, siis õpingutega paralleelselt töötavatest üliõpilastest alla kolmandiku (31%) leidis, et nende töökoormus on kas hea või väga hea (vt joonis 2.38). Veelgi enam, 38% töötavatest üliõpilastest ei ole oma tänase töökoormusega üldse rahul, hinnates selle kas halvaks või väga halvaks. Üksnes õpingutele pühenduvatest üliõpilastest ligi pooled (46%) leiavad, et nende töökoormus on kas hea või väga hea ning vaid 15% neist peavad seda halvaks või väga halvaks.

Joonis 2.38. Õpingutega paralleelselt töötavate ja mittetöötavate üliõpilaste rahulolu oma töökoormusega.

Rahulolu töökoormuse, majandusliku olukorra ja elukohaga

Töökoormuse, elukoha ja majandusliku olukorra võrdluses on tudengid kõige enam rahul oma elukohaga (vt joonis 2.39). Koguni 78% hindas oma elukoha heaks või väga heaks ning vaid 5% halvaks või väga halvaks. Hinnangud töökoormusele (õpingud+töökoht) on kehvemad kui hinnangud majanduslikule olukorrale, neid peab heaks või väga heaks vaid alla poole üliõpilastest.

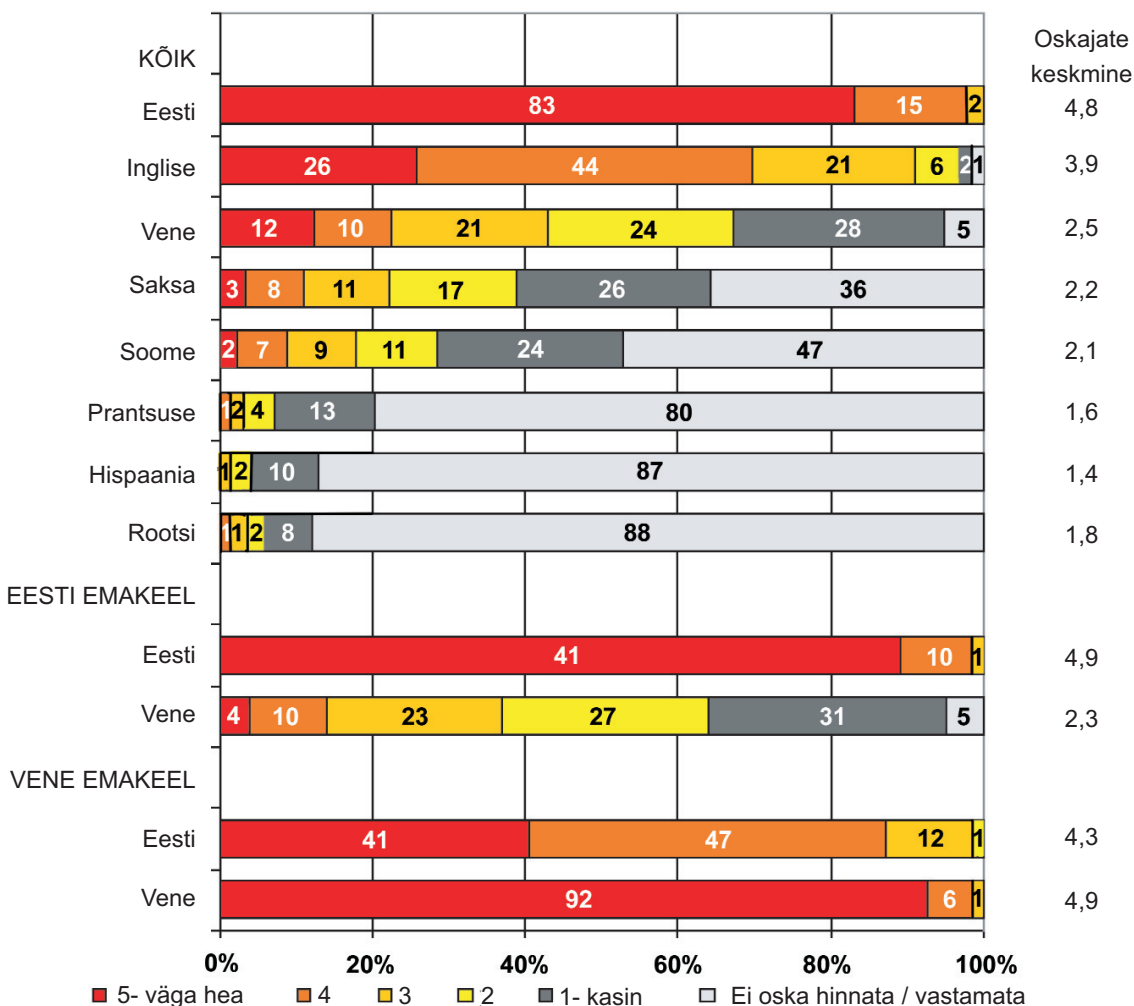

Joonis 2.39. Rahulolu eluolu erinevate aspektidega.

2.2.7. Keeleteoskus ja rahvusvaheline liikuvus

Keelteoskus

Tudengitel paluti hinnata oma keeleteoskusi 5-pallisel skaalal ning tulemused on esitatud joonisel 2.40.

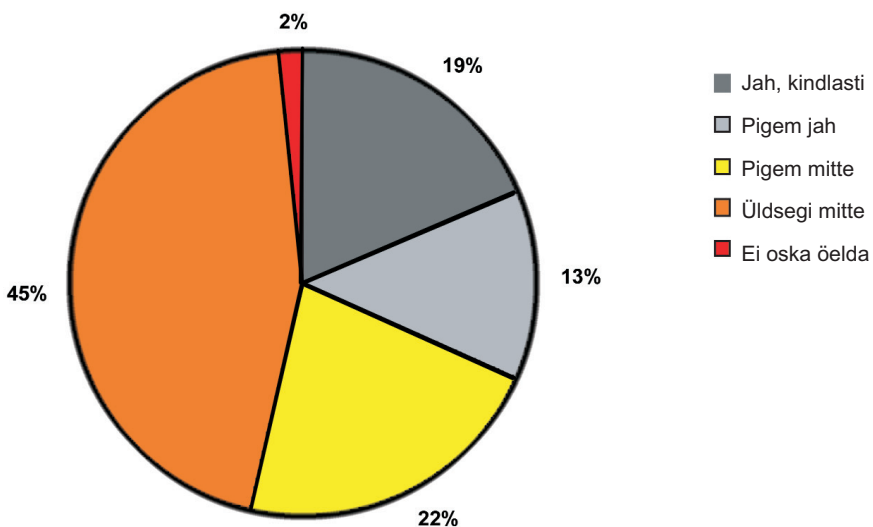

Joonis 2.40. Erinevate keelte oskajate osakaalud tudengite seas ning hinnang keeleoskusele.

Võõrkeeltest on tudengitel kõige paremad inglise keele oskused. Praktiliselt kõik tudengid oskavad inglise keelt ning hinnang oskustele on hea (keskmine 3,9). Vene keele oskus on samuti olemas valdaval osal tudengitest, kuid oskused on juba oluliselt kesisemad (keskmine 2,5). Loomulikult on vene emakeelega inimeste tase keskmisest erinev ehk ideaalilähedane (4,9). Umbes 2/3 oskab saksa keelt, kuid kesiselt (2,2) ning umbes pooled oskavad soome keelt, aga samuti kesiselt (2,1). Teisi keeli osatakse vähem ning nende oskuste tase pole kiita.

Eesti emakeelega inimesed oskavad vene keelt oluliselt kehvemini (2,3), kui vene emakeelega inimesed eesti keelt (4,3).

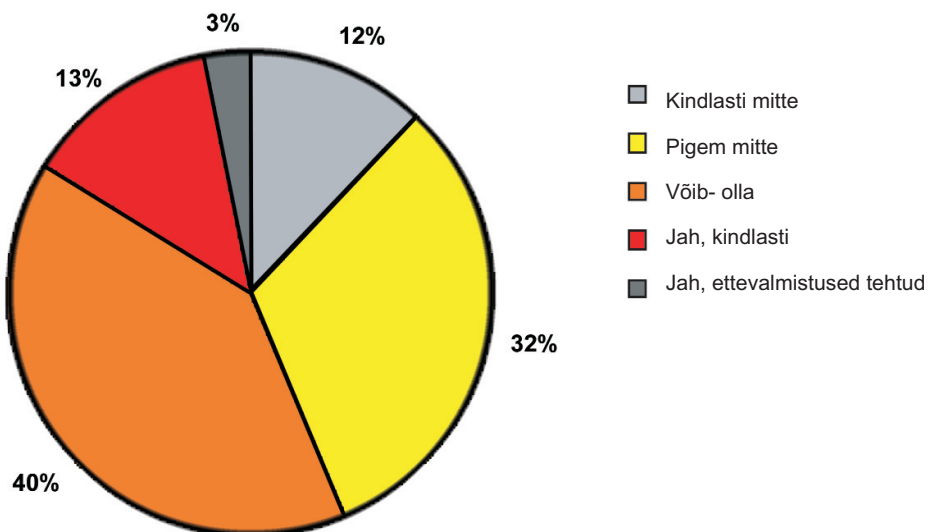
Nendelt, kelle emakeel ei ole eesti keel, küsiti kas eesti keele oskus mõjutas nende kõrgkooli või eriala valikut. Nagu jooniselt 2.41 on näha, mõjutas see umbes 1/3 kõikidest mitte-eestlastest. Ligi pool (45%) ei tundnud aga eesti keele oskusel üldse mingit mõju eriala valikule.

Joonis 2.41. Kas eesti keele oskus mõjutas kõrgkooli või eriala valikut? (% nendest, kelle emakeel ei ole eesti keel)

Rahvusvaheline mobiilsus

Umbes iga kuues (16%) tänane tudeng plaanib lähitulevikus välismaale õppima minna (sh keeleõpe, suvekursused, praktika jne). Lisaks on veel 40%-l tudengitest võib olla plaan minna (vt joonis 2.42). Ülejäänud (44%) välismaale õppima minna ei plaani.

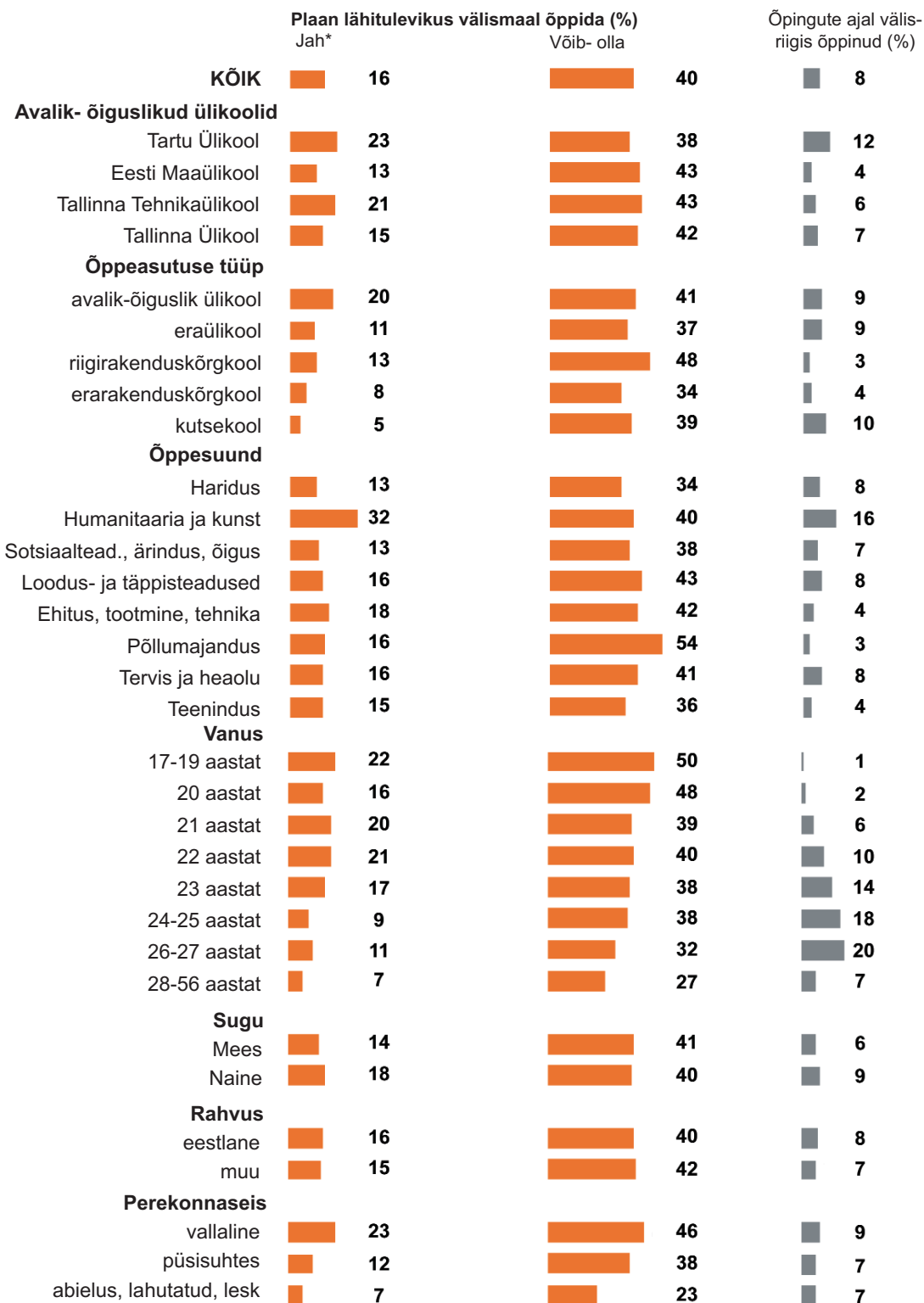

Joonis 2.42. Välismaal õppimise plaanid.

88

Välismaal õppimine on kõige enam avalik-õiguslike ülikoolide tudengite plaanides (vt joonis 2.43, esimene tulp). Neist omab kindlat plaani välismaal õppida iga viies (20%). Teiste õppeasutuse tüüpide tudengite seas on välisriigis õppimine vähempopulaarne. Tartu Ülikoolis on kindlalt minna soovijaid koguni veerand (23%) kõikidest tudengitest.

Eriti suur huvi on välismaal õppimise vastu humanitaaria ja kunsti õppesuundade tudengitel (32%). Muude õppesuundade seas selliseid suuri erinevusi keskmisest ei ilmne. Üldiselt on välismaal õppimise plaane enam täismahus õppimisele pühendunute seas (nooremad, vallalised inimesed).

Joonis 2.43. Välismaal õppimise plaanid ja senise välisriigis õppimise kogemuse olemasolu.

Üsna suur osa tudengkonnast (40%) omab unistust lähitulevikus välismaal õppida, kuid kindlat plaani neil ei ole (vt joonis 2.43, teine tulp). Ilmselt näitab see piiri taha mineku suurt populaarsust, kuid valdavalt ilmselt see mõte ei realiseeru. Keskmisest suuremad "unistajad" on riiklike rakenduskõrgkoolide tudengid (48%), põllumajanduse õppesuunal õppijad (54%) ning värsked tudengid üldiselt (47-50%). Pereinimesed välismaale enam väga ei kipu (23%).

Välisriigis õppimise kogemus

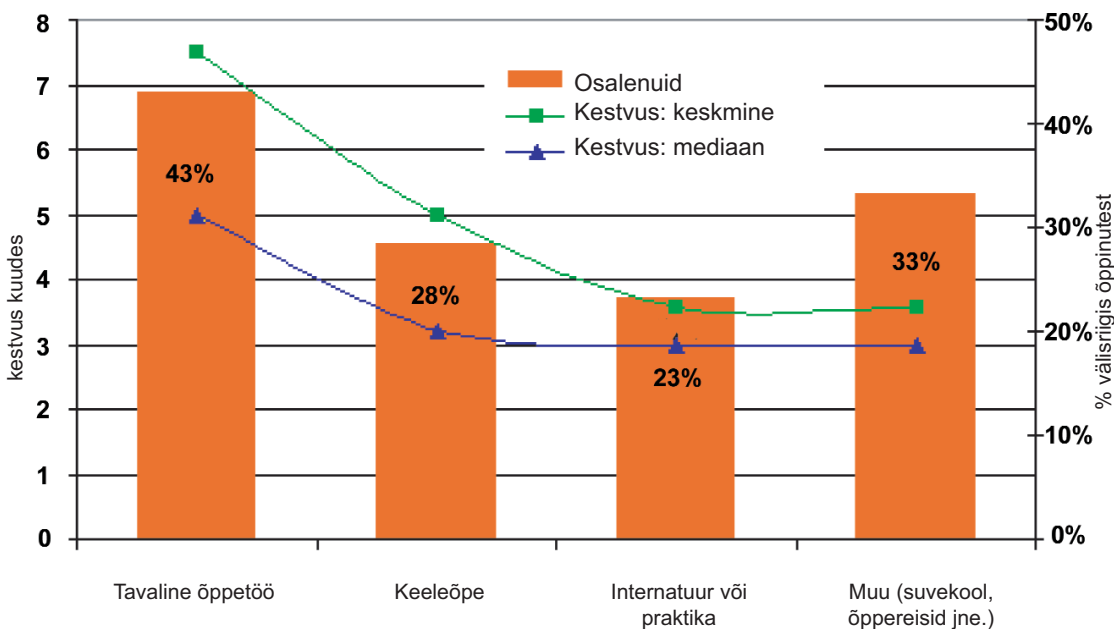
Reaalne kogemus õpingute ajal välisriigis õppimisest on ette näidata vaid 8%-l tudengitest (vt joonis 2.43, kolmas tulp). Teistest enam on selline kogemus olnud Tartu Ülikooli tudengitel (12%) ning taaskord humanitaaria ja kunsti õppesuuna tudengitel (16%).

Tõenäosus mõnes välisriigis õppimisega kokku puutuda on seda enamatel tudengitel ette näidata, mida kaugemale õpingutega ollakse jõudnud. Nii on 6 või enam aastat kõrgkoolis õppinutest välismaal käinud koguni iga viies (21%). Samas esimese-teise aasta tudengitest on neid vaid 2-3%. Õpingud välisriigis olid ka üheks oluliseks põhjuseks, miks võetakse akadeemilist puhkust (ning õppeaeg pikeneb).

Välisriigi õpingute iseloom ja kestvus

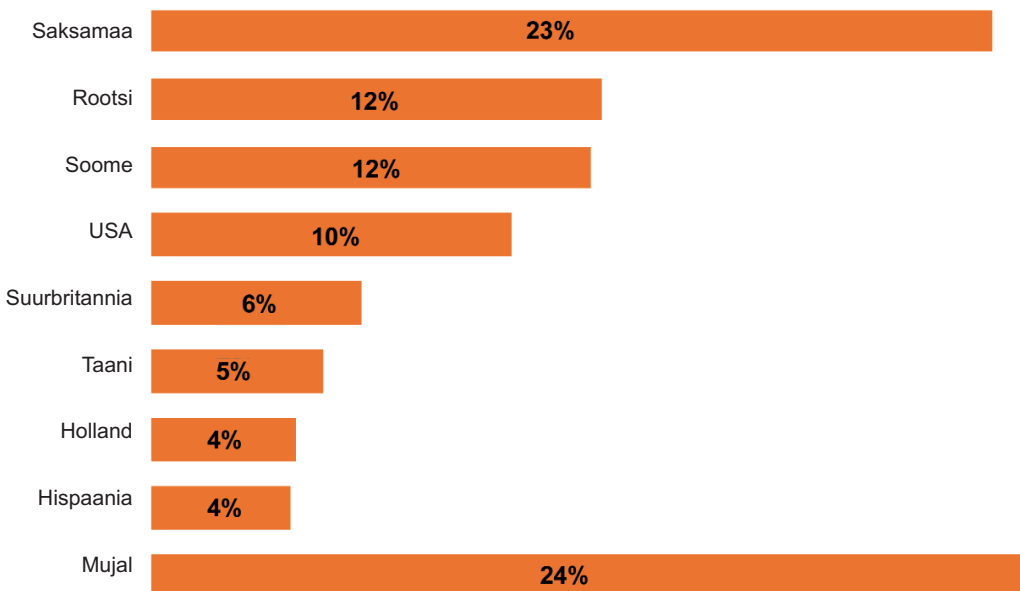
Nendelt, kes juba omavad välisriigis õppimise kogemust, uuriti mis tüüpi õppetegevusega oli tegemist ning kui pikalt see kestis (vt joonis 2.44). Ligi pooled (43%) on käinud tavalisel õppetööl, veerand (28%) keeleõpet saamas ning veerand (23%) internatuuris või praktilal. Muud õppetegevust (suvekool, õppereisid jms) on olnud kolmandikul (33%).

Kestvuselt kõige pikem on olnud tavaline õppetöö. Pooltel juhtudest on see kestnud kuni 5 kuud (mediaan), kuid mõnel juhul oluliselt kauem, mis viib kestvuse keskmise enam kui 7 kuu peale. Muud õpingutüübid kestavad pooltel juhtudest (mediaan) umbes kolm kuud. Keeleõppe puhul on osa tudengitest olnud välisriigis oluliselt kauem ja nii on keeleõppe keskmine periood umbes 5 kuud.

Joonis 2.44. Välisriigis toimunud õppetegevuse iseloom ja kestvus (arvutatuna nendest, kes on välisriigis õppinud).

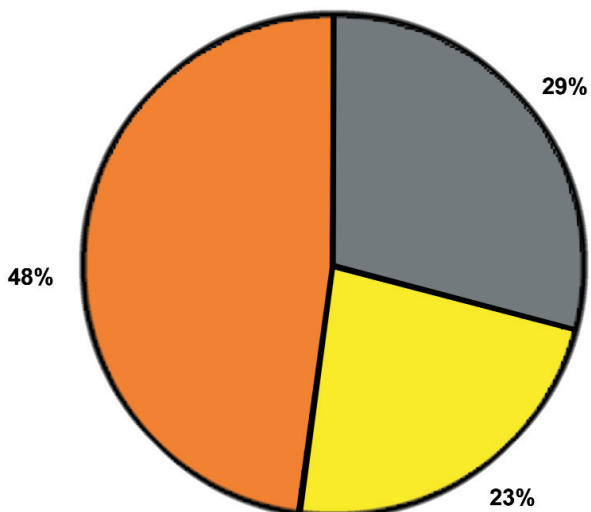
Populaarseim riik on Saksamaa, kus on oma kõige pikema õppereisi veetnud koguni veerand (23%) välismaal õppinutest (vt joonis 2.45). See on selgelt enam, kui populaarsuselt järgmised – lähimad Skandinaavia maad – Soome ja Rootsi (kumbki 12%).

Joonis 2.45. Välisriik, kus õpiti kõige kauem (% kõikidest välismaal õppinutest)

Pooltel (52%) juhtudel oli õppimine välismaal seotud mõne programmiga ning kolmandiku (29%) puhul oli tegemist ERASMUS/TEMPUSega (vt joonis 2.46).

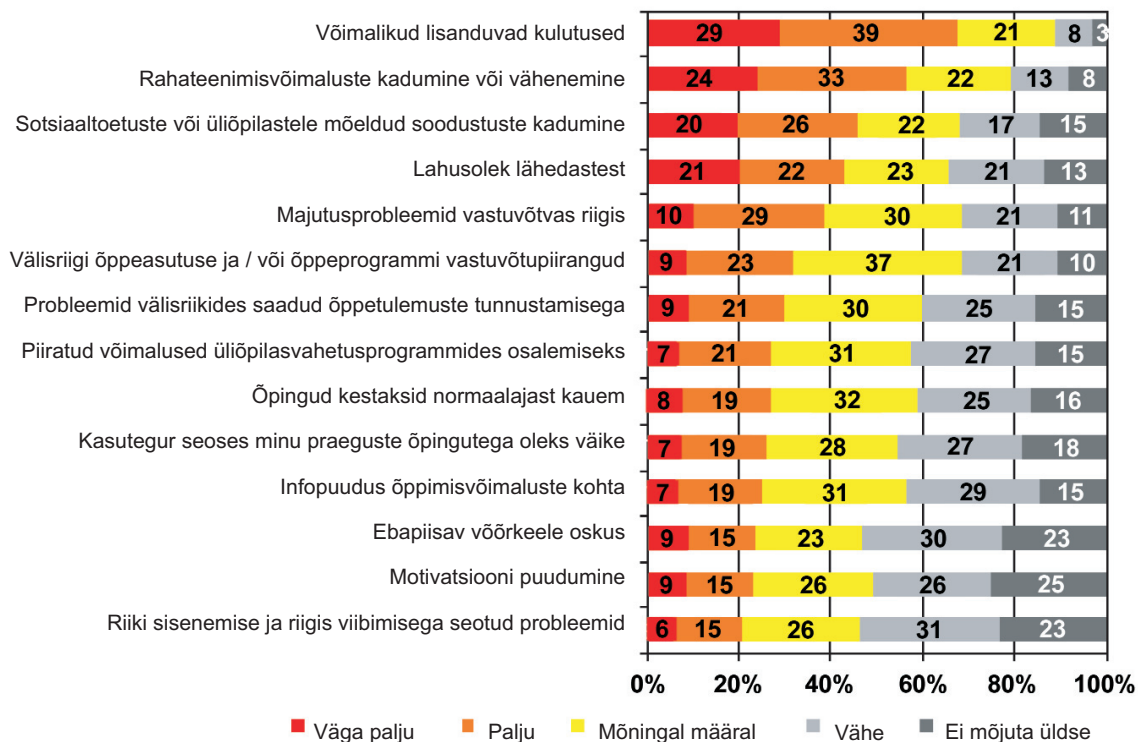
- Jah, ERASMUS / TEMPUS
- Jah, mõni muu
- Ei

Joonis 2.46. Kas õppimine välismaal oli seotud mõne programmiga? (% kõikidest välismaal õppinutest)

Välismaal õppimise plaane mõjutavad tegurid

Tudengitel paluti hinnata, kuidas mõjutavad erinevad tegurid nende välismaal õppimise plaane (vt joonis 2.47). Kõige suuremat mõju avaldab asjaolu, et välismaal õppimine võib lisada täiendavaid kulusid. 68% pidas seda palju või väga palju nende plaane mõjutavaks teguriks. Rahaga on seotud ka mõjult teine ja kolmas tegur – teenimisvõimaluste kadumine või vähenemine ning sotsiaaltoetuste/soodustuste kadumine (mõjutab palju või väga palju vastavalt 57% ja 46%).

Joonis 2.47. Erinevate tegurite mõju välismaal õppimise plaanidele (% kõikidest vastajatest)

Välisriigi õpingute rahastamine

Tudengitel paluti hinnata, kuidas nad rahastasid oma kõige pikemat õpinguperioodi välismaal. Tulemused on ära toodud joonisel 2.48.

Üsna suur osa välismaal õppimise kuludest tuleb katta tudengi vanematel ja perekonnal. Ligi pool (45%) kõikidest välismaal õppinutest on vanematelt saanud raha välismaal õppimise ajal ning pooltel juhtudel on see kuni 4000 krooni kuus¹¹. Kõikidest välisriigis õppimise rahastamise summadest moodustab perekonnalt saadav raha märkimisväärse osa, ehk umbes viendiku¹².

Päris suur osa tudengitest on raha saanud EL mobiilsusprogrammide toetuste näol (31%). Pooltel juhtudel on sellest kanalist saadud ligi 5000 krooni kuus. Umbes samas suurusjärgus on summa, mis teeniti õpingute kõrvalt tööl käies, mida prak-

¹¹ Summade iseloomustamiseks on kasutatud mediaani, mis näitab seda suurusjärku, millest pooled on saanud rohkem ja pooled vähem. Mediaani puhul ei pääse üksikud suured summad tulemust mõjutama nii palju, kui keskmise summa arvutamisel tihti juhtub.

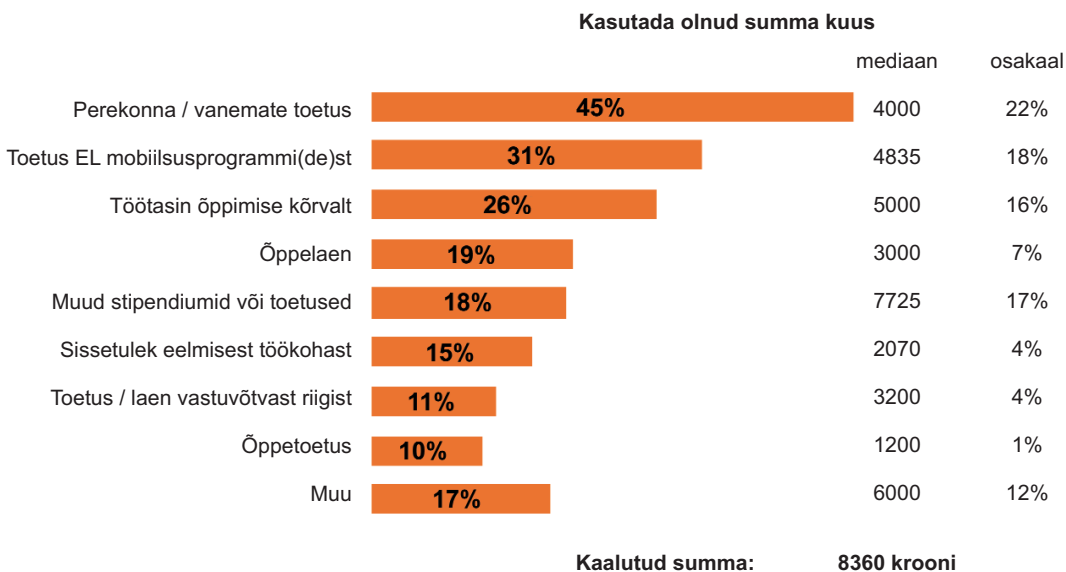
¹² Kasutada olnud rahade mediaanidest arvatati kaalutud summa ning leiti iga allika mõtteline panus sellesse summasse. Perekonna toetuse puhul siis näiteks: $(0,45 \cdot 4000) / 8360 = 0,22$.

tiseeris veerand (26%) tudengitest. Kumbki neist allikatest annab ühisesse summasse suurusjärgus ühe kuuendiku.

Iga viies (19%) tudeng on kasutanud õppelaenu välisriigis õppimise ajal ning see on andnud neile vahendeid umbes 3000 krooni eest kuus. Umbes sama paljud (18%) on saanud mingeid muid stipendiume või toetusi, kuid need summad on reeglina olnud märgatavalt suuremad kui õppelaen (umbes 7500 krooni). Üldsummas on muude stipendiumite ja toetuste osakaal seega märgatavalt suurem kui õppelaenul (vastavalt 17% ja 7%).

Osaliselt kasutavad tudengid ka oma sääste viimasest töökohast õpingute rahastamiseks (15%), toetusi viibitavast riigist (11%) ja õppetoeusi (10%). Nende rahade panus mõttelisse tervikusse on siiski üsna madal (1-4%). Samas neile, kes nendest kanalitest raha saavad, on kindlasti tegemist olulise 1000-3000 kroonise täiendusega. Olulise täienduse (6000 krooni) rahadesse annavad osadele (17%) tudengitele muud kanalid, mille täpsemat olemust uuringus ei vaadeldud.

Koondina saab öelda, et pooled välisriigis õppivatest tudengitest peavad hakkama saama alla 8300 krooniga (~530 EUR) kuus ning ülejäänud poolel on rahalisi vahendeid enam.

Joonis 2.48. Välismaal õppimise rahastamise kanalid, kasutada olnud summad ühes kuus ning kanalite mõttelised osakaalud üldkeskmisest.

